

সা'দীর গুলিস্তান ও বৃস্তান এ কুরআন ও হাদীসের প্রভাব

(Influence of the Quran and Hadith in the *Gulistan* and *Bustan* of Sa'di)

মুহাম্মদ বেলাল হোসাইন

এম.ফিল গবেষক

ফরাসি ভাষা ও সাহিত্য বিভাগ

ঢাকা বিশ্ববিদ্যালয়।

gylæú

gnvb iveÿj Avj wgtbi KvþQ Aþkl i Kwi qv Ávcb KiúQ hvi Amxg ingtZ Avwg
AþbK cüZeÜKZv tcwiþq Aetkþl Avgvi tgšwj K MtelYvKgúU tkl KiþZ
tctiúQ| `iæ I mvj vg tmB i vntj i cüZ huú gvaþq Avgiv tn`vqvZ cüB Ges
Avj vntK tPbv I Rvbvi Ávb j vF KþiúQ|

Avwg Avgvi Mtel YvKgúU ubeþþb KþiúQj vg ðmú`xi , wj `lb I e`lb G KþAvb I
nv`xtmi cüveó (Influence of the Quran and Hadith in the Gulistan and
Bustan of Sa'di) GB wktivbvúU ubeþþbi tcQþb th mKj KviY úQj Zvi gþa`
Ab`Zg GKúU KviY nj GB th, Avgvi Rxeþbi GKúv j ¶j` úQj Avwg thb KþAvb
I nv`xm tKú`K KvþR mæú,³ _vKþZ cwi | tm j ¶j`þK mvgtb tiþLB gvbeZiev`
cviþm`i bwiZ-Av`þkþ Kve ihub evsjvi gvþþl i KvþQ AvZ cwiúPZ| hvi AþbK
Dcþ`kgj-K Kwvbx I Mí GKmgq evsj vþ`þki wevfbæciv`cý-þK mgv`Z úQj |
Zvi Ab`Zg mwnZ`Kgæ`lb I , wj `lb thLvþb wZvb KþAvb I nv`xm t`þK AvRZ
ÁvbþK Zvi Rxeþbi mKj `kþbi gj- vnmvte MþY KþiþQb Ges gvþþl i Pwi þÎ I
e`enwiK Rxeþb Zv ev`évtþbi meþZK tPóv KþiþQb| ZvB Avwg Zvi tm
mwnZ`KgþK Ges Zvi gþa` th KþAvb I nv`xtmi weþkúY i þqþQ Zv vbþR Rvbv
Ges evsj vfvú w gvþþl i KvþQ Zþj aivi Rb`B D<sup>3</sup> wktivbvú ubeþþb KþiúQ| hv`
tKvþv GKRB cVKI G weþq DcKZ.nq Zvntj Avwg Avgvi cwi kþg `r`R etj
gþb Kie|

მეცნიერება

ტელევიზია	i
ცენტრები	ii
გეოგრაფია	iii
ფიგურა	1
ცოცხალი მშენებლობის მართვა	
2.1 მშენებლობის მართვა	7
2.2 მშენებლობის მართვა	12
2.3 მშენებლობის მართვა და მშენებლობის მართვა:	16
2.4 მშენებლობის მართვა და მშენებლობის მართვა	17
მშენებლობის მართვა : მშენებლობის მართვა	
3.1 მშენებლობის მართვა	25
3.2 მშენებლობის მართვა	28
3.3 მშენებლობის მართვა :	29
მშენებლობის მართვა : მშენებლობის მართვა	
4.1 მშენებლობის მართვა	30
4.2 მშენებლობის მართვა და მშენებლობის მართვა :	34
(K) მშენებლობის მართვა და მშენებლობის მართვა :	34

(L) <i>Avi ue Gevi Z e'wZZ mi vmi e'envi :</i>	36
(M) <i>AvqfZi e'envi cii eZB Avqab:</i>	37
(N) <i>MwZagKue'wuj :</i>	47
(O) <i>حل يا تحليل mguab ev uekY gj-K wj x):</i>	48
<i>PZy©Aa'iq: mŌ xi Kue' KijAvbi I n' xmi eugwK cŕie :</i>	
<i>5.1 eugwK cŕie :</i>	51
<i>5.2 e'ŕb KijAvbi cŕie :</i>	52
<i>5.3 e'ŕb n' xmi cŕie :</i>	94
<i>5.4 Mij 'ŕb - G KijAvbi cŕie :</i>	103
<i>5.5 Mij 'ŕb - G n' xmi cŕie :</i>	139
<i>Dcmsvi :</i>	158
<i>MŕciÄ:</i>	159

1.1 figKv

tKv#bv RvwiZi ubR^kwo-Kvj Pvi I mf`Zv#K Ab`vb` RvwiZi Kv#Q
Z#j aivi GKgvI gva`g nj tm RvwiZi `Z#j; fvlv I mvinZ`Kg# grbe
mf`Zui BvZnv#m cvim` mf`Zv I divim fvlv I mvinZ` AvZ c#Pxb h#
t_#K ubR^gvingvq #v#Bgvb ntq Av#Q| Bmj vg cieZ#Mi divim
mvin#Z` K#Avb I nv`xm #viv c#vmeZ Kue I gbxlxMY Bmj v#gi tg#ij K
velqmg# c#vi I c#v#i mxgvnxb Ae`vb ti#L t#Qb| c#Z`K RvwiZB
tg#ij K Avb#v#vi #viv ub#R#`i#K mg# Kivi c#vum P#j vq| Z`#c
Bivb#`i Agi I tg#ij K Avb#v#vi nj tm t`#ki nek#ek#Z Kue#`i
Kve`, gbxlx#`i e³e`, m#d#`i v#P#l-#PZbv, veA`vk#K#`i M#el Yv#hv
#viv Zuiv ub#R#`i#K mg# K#i \_v#K| G mKj gnvb c#DZ#`i Av#Kvsk
KgB K#Avb I nv`#tmi v#v#b#v#elq Ae# #tb mg# ifc jvf K#i#Q|
Divj #LZ gbxlx I ,v#Y#`i c#q meriB iPbv#k#j x, hv#-v#b`vm Ges mKj
M#el Yv# ä e³te`i gj- DrmB nj K#Avb I nv`xm Z_v GB`# Av#bi
#v#vi |

D`vniY`#fc ejv hvq th, i#vKx tdi#`#im, b#tmi Lmi# LvKv#b,
mvb#vq, Av#vi, i#ag, mv#`x, n#v#dR, Rv#gx, Gifc Acivci kZkZ K#emn
Mv#4vj x, Dbm#v#j gvqv#j x, b#v#i#j v#n g#v#xi b`vq c#q#L#i tj Lvq I e<sup>3</sup>te`
c#v#i K#Avb I Gi Zv#v#i Ges bex K#v#g (mv.)-Gi nv`#tmi f#v#v#v
`e Ab` v#K#B cvl qv hv#te bv| G mKj K#v#-mvinZ`K I gbxlx Ae#j#j vq
Zv`#K#v# I K#i#Qb|

GLv#b MRj m#U nvid#Ri KweZui tk#K, tj v we#kl fivte c#Yavb#thvM";
thLv#b KjvAv#bi #bR#m #btqB th Zui KweZv, "Q m#P#Z n#q#Q Zv
we#k#Y Kiv n#q#Q| thgb nvidR e#j b:

صبح خیزی و سلامت طلبی چون حافظ

هرچه کردم همه از دولت قرآن کردم

th#nZynv#dR Avj m# Bev`Z I k#v#s#A#b#| Y K#i

ZvB hv #KQzKij vg Zv K#Av#bi k#v#ZB Kij vg|

(f` I qv#b nvidR - 218, (Kiv#iebx)

n#v#d#Ri Kve`mg#M# Ab`# ej v n#q#Q:

ندیدم خوشتر از شعر تو حافظ

به قرآنی که اندر سینه داری

(f` I qv#b nvidR - Kiv#iebx, 312)

tn nvidR! tZvgvi e#y i#y#Z KjvAv#bi t#tq

D#Eg tKvb KweZvB Avig t`#L#b|

Gfv#te Biv#bi Av#Kvsk `b#vgab" KweB Zv#i AmsL" KweZv
KjvAv#bi Av#jv#K iPbv K#i#t#Qb| A#b#K#i m#v#n#Z"K#t#g#f#v#i #b`k#
`#f#c KjvAv#bi e#u k#ā, evK", AvqvZ, Avqv#Zi #elqe` Ges n#v`x#m I
n#v`x#mi #elqe`#b#v#v#fv#te Ab#j#v#Z n#q#Q|

tm `#p#K#v#Y t\_#K Av#jv#Pbv K#i#j t`Lv hvq th, KjvAv#b I n#v`x#mi
Av#jv#q D#m#Z dvi#m m#v#n#Z"K#t#g# Ab`Zg #b`k# nj #ek#ek#Z b#v#Z,

Av`k©I gvbeZui gnvb Kue tkL mv0`xi Agi mvinZ`Kg©eylb I
 ۱۱۱ ۱۱۱ Kve` MŠ0q |
 mv0`xi Ab`Zg mvinZ`Kg©nj eylb (evMvb) hv ۱۱۱۱ evnti tgvZvKvte
 (dviim KueZui GKU Qf`i bvg) Qf` 10۱۱۱ Aa`vtqi mgšfq 655
 ۱۱۱۱۱۱ Z mfb iPbv Ktib | GUv thtnZzv ۱۱۱۱۱ AvZvteM AveyKi ۱۱۱
 mv0` i cŕtcvl KZvq iPbv Ktiqb, ZvB GB MŠ۱۱۱ ۱۱۱۱۱ Zviu bvtg DrmM©
 Ktiqb |
 gj-Z G MŠ۱۱۱۱۱ GKUv mvinZ evMvbi mft_ Zjbv Kiv hvq thLvfb
 AmsL` mvgó I DĒg Ges Rxeŕbi b۱۱۱۱۱-۱۱۱۱۱ Yx Dct`tk c۱۱۱ cY©evYx
 Ges ۱۱۱۱۱۱۱ Kvinbxi eYŕvq ficjy itqtQ | G aŕbi KueZv dviim
 mvinZ` ۱۱۱۱۱۱ ۱۱۱۱ |
 mv0`xi c` mvinZ`i mteĒg ۱۱۱`Rb nj ۱۱۱ ۱۱۱ kxl R Kve`MŠ' ۱۱۱۱۱
 GB MŠ۱۱۱۱۱ 656 ۱۱۱۱۱ mvtj AvZvteM AveyKti bvtg iPbv Ktib |
 G۱۱۱۱۱ 8۱۱۱ Aa`vq itqtQ Ges cŕZ`K Aa`vtq `Zšj e³e` ۱۱۱`gvb
 itqtQ | GfZ ۱۱۱۱۱ c` ۱۱۱۱۱۱۱ AfbK Mfı i AeZuiYv Ktiqb | hvi ciŕZ
 ciŕZ itqtQ KijAvb I nv`xtmi D`vniY mŕnj Z Dct`k | G۱۱۱ GKU
 AvZ DrKó.gvŕbi dviim c` mvinZ`i ۱۱۱`kŕ | KijAvb I nv`xtmi
 cŕvtei D`vniY ۱۱۱۱۱ ۱۱۱۱۱ ۱۱۱۱۱ tkŕK ۱۱۱۱۱ Ztj aiv nj :

چو کنعان را طبیعت بی هز بود

پیمبر زادگی قدرش نیفزود

هنر بنمای اگر داری نه گوهر

گل از خار است و ابراهیم از آزر

(mv0`x, 1371 ۱۱۱: mv: 8g Aa`vq)

A_© thtnZytKbvtbi (bñni cÿ) cKwZtZ Cgvb wQj bv ZvB tm cqlMvrti i mšlb
nl qv mñZil Zui tKvb gj" wQj bv | ZvB tZvgvi cKwZ. (RvZ/mÉv) hñ AwfRvZ
tkñxi bvl nñq _vtK ,Zvntj Zwg ,bavix nl qvi tPón Ki, thgb tMvj vc Kvlvri
gta" t_tK, nhi Z Beñxg (Av:) Avhi (gñZñbgñZv) t_tK Rbñj vf Kti |

gj-Z mñ`x GLvtb mñv ùt`i 7-46 AvqvñZi ggR_vtK ctivñfvñte
Zñj añitQb| thLvñb bñni Kvñdi cÿ tKbvtbi K_v ejv nñqtQ|
GQvov wZvñb Ab`T eñj b:

اول دفتر به نام ایزد دانا

صانع پروردگار حی توانا

از در بخشندگی و بنده نوازی

مرغ هوا را نصیب و ماهی دریا

از همگان بی نیاز و بر همه مشفق

از همه عالم نهان و بر همه پیدا

پر تو نور سرادقات جلالش

از عظیمت ماورای فکرت دانا

(mñ`x, w`lqvñb Avkqvi, MRj bs 01)

A_© Avng Avgvi wKZve tmB gnvb Avjñni bñtg`i iæ KiwQ, wñvb
mKñji mñv, cvj bKvix, wPiÄxe l meñq ÿgZvi AaxKvñi | Zvi `qv l
cññZi cgvb, AvKvñk Dto teovñbv cvñL Avi mñMñi gñtS wñPi YKvix
gvQ (Giv Zvñ`i wñR wñR eivx cññ nq) | wZvñb RMñZi añb-`ñi`a
tZgvñb `k" -A`k" mevi wZvñb tLvivK thñMñb | wZvñb mevi wñtñq AvñZ |

Zvi Rvj vj qvZi c`K GK ve`yikfi vekij Zv, GK Rb Avbx gvbyf i
Kí bvi AfbK Dta⁹

Dij LZ tkvK₅ tj vZ cieÎ KijAvtbi AfbK AvqvZi vhbim thgb-
mijv bvnvtj i 27 I mijv bvgtj i 88 bs AvqvZi cÎZ BwZ Kiv ntqtQ/
Kve eýtib etj b:

امید عافیت آنکه بود موافق عقل

که تنبض را به طبیعت شناس بنمایی

بپرس هرچه ندانی که ذل پرسیدن

دلیل راه تو باشد به عز دانایی

(mv⁰ x, 1371 : tKZqbs 192)

A₂© Zvg tZv ZLb B mÿ' I vbi v c` gtb Ki te hLb Wv³vi tZvgvi bmo atj
ej te th Zvg mÿ' tZvgvi ARvbr vel tq Zvg ckaKi, tKbbv ckaKivi Rb" Zvg
th vzi®vti i vKkvi nte Zv tZvgvi Avbx nI qvi Kvi Y nte|

mv⁰ xi GB Kve`vsk mijv bvnvtj i 43 bs AvqvZi mv₂ m³ú₂ |

Avgvi G Mtel YvKtg⁹ gj- Dfík" nt"Q evsv vt`tki Bmj vgvic⁹
gvbyfK gvbeZui tk⁹ Kve, tkL mv⁰ x KZ⁹ i vPZ, Bmj vvg fveavi vq
D^{3/4}vmeZ, KijAvb I nv`xtmi Avtj vq D<sup>m</sup>mZ Dct`k I v`Kubt`Rbv
mg^x M⁹Šq₅ vj`ib I ešib-Gi KijAvb I nv`xtmi fveavi vK AeinZ
Kiv Ges Dbz PwiÎ MVtbi vbugtE Zv c⁹vi Kiv| mv⁰ x Zui vj šib
Kve`M<sup>9</sup>Ši cÎZvU Mfí i fvR fvR Ges eýtibi`evPÍgq Qt` KijAvb

I nv`xtmi th freavivtK `óvšluntmte Dc`lcb KtitQb tm me welq
eysj vfvlvfvlx mwnZ`tgw` cvVKt`i KvQ Ztj aivi gvbtm Avwg ÔmÕ xi
eylb I ,uj`lb G KjAvb I nv`xtmi cFveÕ wktivbtg G MtelYvKg©
m`úv`tbi cQum PvjvB| KviY, Avgvi RvbtgZ eysj v fvlvq Dwj mLZ
wktivbtg GLb chšlftKvtr Mtel YvKg©m`úv` Z nqub|
Avgvi G Mtel YvKg© fvgKvmn PviuU Aa`vtq web`Í Kiv ntqtQ| Gi
cQg Aa`vtq itqtQ - mÕ xi Rxeb I mwnZ`Kg I iPvi `eikó , wZxq
Aa`vtq itqtQ- mÕ xi gb-gvbtm Bmjwg cFve, ZZxq Aa`vtq itqtQ-
KjAvtbi AvqtZi e`envti mÕ xi tKškj I cxwZ, PZy©Aa`vtq itqtQ- mÕ xi
gb-gvbtm Bmjwg cFve, Avi me tkł mibteikZ ntqtQ Dcmsnvi I
MŠciÄ|

cŏg Aa'iq

mŏ xi Rxeb I mwnZ'Kg©

2.1 mŏ xi Rxeb:

tkL mŏ xi Avmj bvg tkL gŏgŏtj n Dwi' b mŏ x 571 wRix
tgvZvteK 1184 wL^a-vřã Bivřbi ZrKvjxb ivRavbx wmvR bMixřZ
RbMŏY Křib| Kvřiv KvřivgřZ thgb- B.wR. eřDb, Avřewi, Avi.
e_bU cŏg h_vřtg 1185, 1191, 1193 wL^a-vã Dřj L KřiřQb|
Zui mŏK Rxebxi wbfřthvM' mř_tj vi gřa' Zui wřři mwnZ'KřgřI
Kg tewk mnřhvMxZv MŏY Kiv nřqřQ|
wczv Avãjŏn wřřřK nhi Z Avj x (iv:) Gi eskai eřj `vex KiřZb|
Avãjŏn AvřvteM řZvMj vi `ievři Pvkřx KiřZb Ges wZwb GKRB
kixd I mřãvřZ e'wř wřřb| AwZ Ař eqřmB gŏgŏtj n Dwi' b wczvřK
nviwb Ges mvs mwi K wechřq bŏbv Uvbw-řcvřob Gi gřa' cřob| Zui eo
řvB dřj i ř`vKvb Pwřj řq mvgvb' Avřq msmvi Pvj vřZb| eřřřb Dřj L
KřiřQb:

مرا باشد از درد طفلان خبر

که در طفلی از سر برفتم پدر

که آنکه سر تان جوز داشتم

که سردر کنار پدر داشتم

--(mŏ x, 1371:129)

Avng tQvU ikiťi `yL Kťoi nelq cwiÁvZ, tKbbv Avng evj " Kvťj B Avgvi
ucZvťK nvi vB, hLb Avng Avi Avgvi ucZv GK mivť_ _vKZvg thgb `w AvLťi vU
(dj) t_vKvi gťa" ci®úi tj tM _vťK |

mivť xi RxebťK chēyY Kiťj wZb fvťM fvM Ki v hvq h_v :-

(K) cŭg Rxeb = 1226 chšwZub wkyv Rxeb e"ťwQťj b|

(L) ágY Rxeb : 1226 Ñ 1256

(M) tkl Rxeb : wmi vťR `vqx Ae`vb|

(K) cŭgK Rxeb : (Rbťť_ťK 1223 mvj chš)

Rbť : tkl tgvmtj n Dwi b mivť x wmi vRx i Rbť 7g wvRixi 1g wťK
AvbgwibK 606 wvRix Kv: tZ Bivťbi cŭm x wmi vR bMivťZ | KvťivgťZ
mivť x 571 wvRix tgvZvťeK- 1184 Bs mťb Bivťbi ZrKvjxb ivRavbx
wmi vR bMivťZ Rbť MhY Kťib | Kvťiv KvťivgťZ thgb- B.wR. eťDb,
Aviťewi, Avi. e_bU cŭg h_v mťg 1185, 1191, 1193 Bs mb Dťj L
KťiťQb|

evj "Kvj : mivť xi cwi evi wQj agťyMx cwi evi | Zwi ever AvZvťeťMi
`ievťi i GKRB KgRZPwQťj b| Avi mivť x evj "Kvťj Zwi ucZwi Zvij g
I Zwi weqvťZB teťo Dťv wQťj b| Zťe wK tm mgq, wKťkvi eqťmB wZvb
Zwi ucZvťK nvi vB Ges bivi wBKU Avkťj vť Kťib|

mivť x Zwi Rxebťbi cŭgK chťq wmi vR bMivťZ KvUvb, Gmgťq wZvb
gj-Z wkyv ARťb e"ťwQťj b| agťq, mwwZ" I Ab"vb" nelťq wkyv

AR⁸ Ktib| c₀gvstk wZub Rb[†]fig wivR bM[†]i gv`imvq c₀wgK
 wk^yv AR⁸ Ktib| AZ:ci Biv[†]Ki tk⁸ we`vncV evM`v[†]i wBRwggv
 gv`imvq Zui Aa<sup>†</sup>vqb Ae<sup>†</sup>vnZ iv<sup>†</sup>Lb| Zui ci th<sup>†</sup>setb wZub evM`v` Mgb
 Ktib; mv⁰x[†] GB mdi wQj Zui Rxe[†]bi me[†]Ptq `xN©mdi | mv⁰x[†]
 evM`v<sup>†</sup>i wBRwggv gv`imvq Aa[†]vqb iia[†] Kij[†]b, thL[†]v[†]b Rv[†]gvj[†] b
 Avej[†] dri R Aveyingv[†]bi wBKU wk^yvR⁸ Ktib| Z[†]qK wZub Zui ,ia[†]
 wnt[†]me Aw[†]vnZ Kti[†]Qb| K[†]qK eQi c[†]i wZub Zui `xN©md[†]i tew[†]q
 c[†]ib| hvi cwimi wQj tnh[†]vh t[†]qK tivg ch[†]S| G mgq wZub tek
 K[†]qKevi cv[†]q tn[†]U nR[†];[†]cvj b Ktib|

(L) **avg[†]gvb R[†]ieb** : (1226 t[†]qK 1256 wL[†]ö[†]vã)|

Gmgq wZub b[†]v[†]v t[†]qk mdi K[†]i eü wewP[†] Aw[†]fÁZv mÁq Ktib|
 G w[†]el[†]q gv[†]l j[†]v[†]v Avã[†]j AvDqv[†]j m[†]u[†]v[†]w` Z Bmj w[†]gK dvD[†]Ükb cw[†]l Kiv,
 40 el[†]q[†]2q msL[†]vq D[†]tj[†] L i[†]q[†]Q:

w[†]iv[†]Ri ivR[†]wZK I m[†]vgw[†]RK D[†]EB Ae[†]vi t[†]c[†]ö[†]y[†]tZB Z[†]v[†]K fg[†]bi c₋
 te[†]q w[†]b[†]tZ n[†]q[†]wQj | 1226 wL[†]ö[†]vã t[†]qK `xN©30 eQi Z₋v 1256 wL[†]ö[†]vã
 ch[†]S[†]fvi Z t[†]qK cw[†]ö[†]tg w[†]nR[†]vh ch[†]S[†]avg[†]b Ktib | (Z[†]wi K, 2000: 103)

avg[†]: mv⁰x[†] 620,621 w[†]n: kv: mv[†]tj w[†]b[†]Ri avg[†]Y iia[†] Ktib Ges c[†]ö[†]q
 655 w[†]n: kv: mv[†]tj wZub w[†]bR t[†]qk c[†]Z[†]veZ[†]bi ga[†] w[†]q[†] `xN©md[†]i i Bw[†]Z
 Uv[†]bb| w[†]iv[†]R wZub Zui GB `xN©md[†]i th mg[†]í[†]t[†]k avg[†]Y Kti[†]Qb Zui
 g[†]ta[†] D[†]tj[†] L[†]th[†]M[†] nj Ñ Biv[†]K, kv[†]g, tnh[†]vh | G mKj t[†]qki e[†]v[†]cv[†]i Kv[†]tiv
 w[†]ö[†]gZ tbB, Z[†]te GQvov[†]l Ab[†]v[†]b[†] t[†]qk thgb : Bw[†]Üqv, MRbx, Z[†]wK[†]v[†]b,
 AvR[†]vi evBR[†]v[†]b, evqZ[†]z[†] tgvK[†]v[†]í[†]m, I gvb, D[†]Ei Aw[†]vdK[†]vi bvg D[†]tj[†] L Kiv

nq| hv gj-Z: miv⁰ xi weifbae³te⁰i gva⁰tg cZxqgvb nq| Zte A**tb**K
 M**te**lK**t**⁰i g**t**Z Gi wbfP**th**vM⁰Zv m**t**⁰nvZxZ bq| w**et**kl K**t**i
 HwZnvwmK c**g**vY Ges h**v**³i w**e**Pv**t**i Zv c**g**vYwZ nqbv|
 Zvü w**m**iv**t**R Ab⁰vb K**v**tj c**m**x`**B** kv**t**qL f**v**B**t**qi m**v**t_ M**f**xi eÜZj wQj
 hviv صاحب دوان b**t**g c**w**i wPZ| Z**ü**v n**t**j b: m**v**gQ**w**i b t**g**vnv**3** I Avj vD**w**i b AvZv
 g**j**K, Z**ü**v t**g**vNj kv**m**K**t**⁰i g**s**x⁰wQ**t**j b th**g**bü miv⁰ xi weifbaefv⁰ g**t**Z c**g**v**v** nq|
 tkL miv⁰ x Z**v**mvDd Ges Gi d**v**b ev Ava⁰wZ**K** w**e**l**t**q w**e**kl**m**x wQ**t**j b Av**i**
 av**i**bv K**i**v nq th wZ**w**b Z**v**mvDd Gi Z**w**i K**v**q A**s**f**g** wQ**t**j b| tm K**v**i**t**Y**B**
 ejv n**t**q **v**tK th, w**m**iv**t**R eZ**g**v**t**b thL**v**t**b** Z**ü**i g**v**R**v**i w**e**⁰g**v**b, Z**ü**i
 R**x**e**0**kvq tmL**v**t**b**B Z**ü**i L**v**bK**v** wQ**j** | (Zw**e**qvZ,1388)

(M) tkI Rx**et**b**** (1257 wL²÷vā t⁰t**K**) wZ**w**b w**m**iv**R** bM**i**x**t**Z**B** ⁰vqx**f**v**t**e
 emevm K**t**i c**K**Z.m**g**xi gZ g**n**vb Avj w**n**i Bev⁰Z-e**t**⁰M**x**tZ I K**v**e⁰PP**q**
 gk_j **v**K**t**Z**b**|
 Z**ü**i R**x**et**b**i tk**l**v**s**t**k** G**t**m hLb wZ**w**b m**w**nvZ⁰K**g**⁰iP**v**iq e**Z**x nb, ZLb
 wZ**w**b w**m**iv**t**Ri e**R**M⁰e⁰w³e**t**M⁰ m**w**nb**a** Av**t**mb Ges Z**ü**i m**w**nvZ⁰K**t**g⁰Gi
 c**f**ve c**w**i j w**y**Z nq| i**v**m**t**j i kv**t**b Z**ü**i t**j** L**v** w**e**L⁰vZ cO**w**³N

بلغ العلى بكماله

كشف الضجى بجماله

حسنت جميعا خصاله

صلوا عليه و اله

(miv⁰ x, 1371:3)

mvô`x etj b:

Zviu Pwi tîi cYZvq wZub mxytbi D'Pvmtb DciubZ ntqtQb, Zviu
tmš`thP Avtjv weKukZ ntqtQ, ZvB Zui mg`í`ewkó`B cksmbxq/
AZGe mKtj Zviu Dci `ia` cvW Kiab Ges Zviu cwievi etMP Rb`
gnvb Avjvi cvtKi `ievti ingZ Kvgbv Kiab|

eZgvtb evsjv`tki mKj agq Abgvtb wetkl Kti wgv` gvnvdtj
mvô`xi GB c0w³Mtjv cvW Kiv nq| ewYZ AvtQ th, GB c0w³gvjvi
tkl jvBbiU wZub `tcaeivmj (mv:) tK t`tlb Ges tktli jvBbiU ivmj
(mv:) ZvtK wklLtg t`b Avi GfvteB wZub G c0w³ mgvß Kitz mg_©
nb|

tkL tgvmtj n Dwi`b mvô`x wivRx Bivtbi gnvb Kwet`i Ab`Zg
GKRb whub, tdit`šmi cti ubR Avtjvq dvm©mwtZ`i myw³/4Z
AvKvkK AwakZi Avtj wKZ Kti tQb| wZub tKej GKRb ctm× gnvb
KweB bb eis wZub GKRb wekpei tY` mwtwZ`K|

GLvtb th welq Dtj L Kiv Riãx Zv nj - Zui L`wvZ| GB gnvb Kwe
Zui RxeikvqI thgb wQtb L`wvZgvb tZgub gZã cti Zui L`wvZ
Avi I we`vi jvf Kti | hw`I GB welqUv bZb tKvfbv welq bv| Ab`vb` Kwei
tejvq GgbuU ntqtQ, Zte j`yYxq welq nj mvô`xi L`wvZ`i agvî BivtbB mxgve×
wQj bv, eis Zui Rxeikvq Bivtbi ewnti, thgb: fvi Z I Gukqv gvBbti I we`Z.
wQj | wZub wbtRI tek KtqK RvqMvq Zui GB ctm×i cãZ Bw½Z Kti tQb|

gZ`yGfite GK mgq G gnvb Kwe GB bkji RMrTK we`vq Rvbtj b Ges uZwb Zui
 L`vwi giSB Agi ntq iBtj b| Kviv Kviv gtZ Zui gZyZvwi L 691 inRwi
 mtj Avei Kviv gtZ 690 inRwi etj Dttj L cvl qv hvq| Zui mgvwa imivtRi
 tivKbvef` i DcKtE GKwU mtkvifZ evMPvq Aew`Z|

(ZveqvZ, 1388)

mF: article.tebyan.net/89687/ زندگی - نامه سعدی

2.2 mwnZ`Kq©

mvO`xi iWZ AfbK M` I c` i tqtQ| thgb:

1) eyfb : hv gj-Z c` mwnZ`

2) tjt`fb : hv M` mwnZ`|

3) w`I qvfb Avkqvi : hv Avmtj mKj MRj , Kvmm`vmgr, iævBqvZ (PZx Kve`), gymbex (Øxcw` Kve`) tgvdivi iv`vZ (مفردات), ZuiRxev` (ترجیع بند) BZ`vwi mgstq hv tKej gvI divim fvlvq tj Lv, GQvov I KwZcq Kvmm`v I MRj i tqtQ hv uZwb Avie fvlvq wj tLtb|

4) gvl qvtqR(مواعظ) : GUV nj t`I qvfb Avkqvi Gi b`vq GK Mß hv KwZcq i Pbv i mgbtq msKwv Z, thgb:

(K) Qvtnneqv/ (صاحبیه) GUv KwZcq dviim I Avime
fvlvq tj Lv tkZqvi mgštq i vPZ hv Kve tkL mv0`x kvvQv b Qvtnē
t` I qvṭbi Rvwebx Ges gšx AvZvteṭMi tmšRṭb` i Pbv Kṭi b |

(L) Kwim`vṭq mv0`x (قصاید سعدی) : GUv nj mv0`xi
Avime Kwim`v, hvi cwi gvY nte tgvUvgnv 750 teBṭZi gZ | hv msMxZ,
cḷsmv, civgk`I gumḳvi mgštq | dviim Kwim`v Avj vni cḷsmvq I
Ymṭb, eḳvṭ i Dcṭ`k Ges ivRv-ev`kvnt` i civgkḳj-K |

(M) mv0`xi gumḳv, مرثی سعدی (velv` msMxZ) : GUv nj
mv0`xi `xN` Kwim`v, hv teṭki fvMB gj-Z Aveḳvṭmxq Lj xdv
tgv0Zvimgviej vni tkvKvḳxZ vntṭe i vPZ | Ges Zvi gṭa` nvj vKzv
tgvNṭj i ermbvI Kiv nṭqṭQ | thṭnZzvZvb Aveḳvṭmxq Lij dvṭK nZ`v
Kṭi b | cvitṭi AvZvteMṭ`i Kvṭiv Kvṭiv Rṭb` Ges Zvṭ`i gvšṭ` i
`šj ṭY I vKQzvei ZMv`v KwZev i Pbv Kṭi ṭQb |

(N) tgvdivi vṭZ mv0`x: (مفردات) GUvI gj-Z KwZcq
`bvZK I Pvvv vṭK Dcṭ`k gj-K Kvṭe`i mgštq i vPZ |

5) M` cṬ mgv (رسائل نثر) :

(K) bvvvzvZḳ gj-K Mḳ' (نصيحة الملوك)

(L) tcḳ I evx vel qK M` (رساله در عقل و عشق)

(M) Avj hvI qve (الجواب)

(N) tkvb GK ivRvi Rb` vkvvgj-K cṬ |

(0) مجالس پنجگانه / *cvtÄMwbr* | *gvrhtj tm*

6) *nvhwj qvtZ` mv0`x* هزلیت سعدی (*mv0`xi we`äcvZK iPbv*)

G wehtq gvl j vbr Avãj AvDqvj mæúw` Z, Bmj wqK dvDtÜkb cwi Kv,
40 el,©2q msL`vq Dtj L i tqtQ:

BDtvcxq cwiZt`i avibv, mv0`x B dviwm mwnZ` Avgj-
cwieZ® GtbQb| Ggb mvejxj I mnR-mij fvlvq Gi cte©tKD
KLtbr tj tLwb, Zui c0Z`K iPbvq AvtQ mywZmyè AbywZ Avi
`k®bi ZEK\_v| wZwb Avie I dviwm Dfq fvlvq Kve`PPP Kti Zviu
iPbv mgx Kti tMtQb | (mvEvi, 1987: 51)

Zui mwnZ` mgvtj vPbvq B. wR. etDb etj b:

“When Sadi described (as he often is) as essentially an ethical poet, it must be borne in mind that, correct as this view in a certain sense undoubtedly is, his ethics are somewhat different from the theories commonly professed in Western Europe.” (Brown, 1969:530)

(Zivi K, 2000: 103)

mv0`xi mwnZ`Ktg® gta` th,tjv AvakZi ctmx Zbtx` wj`lb I
eYltbi wehtq BwZcte©fwgKv Astk Avtj vPbv Kiv ntqtQ weavq GLvtb

Zvi clyvevĒ bv Kti i agvĪ MRwj qvZ I Kwj qvġZi msurġcĪ Avġj vPbv
Zġj aiv nj :

MRwj qvġZ mĪŌ x :

GUV gj-Z Ggb ũKQzKũeZui mgvrvġi th ,ġj v mĪŌ x MRġj i
MVġb wj ġLġQb Ges G ,ġj v GhveZ Kvġj AġbK evi dviũm fvġv I
mũũũġZ`i cũŪZġ`i Øviv m`úũũ` Z nġq cĶũũkZ nġqġQ| mĪŌ x cŪq 700
MRj i Pbv KġiġQb| (nvmvb,1390:48)

mĪŌ x Zui MRj i Pbvġi ġġġĪ ũZũb mġbvqũ I Avbġqvixi
fvġvi cŪZ ũeġkl ġġbvġhvMx ũQġj b| AġbġK ġšĒ` Kġib th nũũdġRi
Ges mĪŌ xŪi MRj meĶkĶ| (ũRqv, 1392: 448)

mĪŌ xi ġeũki fvM MRġj i ũelq nj GŪkKj (ġcŪġ)| mĪŌ x
mũũũZ msL`K Kũeġ`i GKRB ũhũb ġcŪġ ġj-K MRġj i `i iæ ġ_ġK ġkl
Aeũ` ġcŪġġZv eRvq ġiġLġQb| mĪŌ xi ġcŪġ ġj-K MRj ,ġj v- mij Zv,
ũei xZv, Ges cũũx ũelġq i ũPZ|

ũZũb Zui MRj ,ġj v th Qġ` i Pbv Kġib Zv nġj v:

مُفْتَعِلُنْ مَفَاعِلُنْ مُفْتَعِلُنْ مَفَاعِلُنْ A_eũ فَعَلَاتٌ فَاعِلَاتٌ فَاعِلَاتُنْ

(nvq`vix, 1392: 83-102)

mĪŌ x ġcŪġġ MRj Qvovġ mĪŌ x Gi dġbv MRj , Dġġ`kgj-K MRj
I i Pbv KġiġQb|

(tgvnŃhv` wRqv, mvŃ`x, 5g cŃvk, wbj glvi cŃvkuib, 1392 wv: kv:)

Kvj qvZ mvŃ`x :

mvŃ`xi ,tj`lv l eŃlvbi cti cŃm× MŠ/ hv eŃvi
Bivtbi tFZti l Bivtbi ewnti cŃvukZ ntqtQ Zte Zui aib l MVb
wQj wfbwfbwzai tbi |

Zte eŃ eQi Gi tKvb wbfPthvM` cŃvk nqub Ges GK
mgq tMvj vg dviaKx Qnxn l mŃw`Ńfvte GB gnvKglŃ mŃŃv`b
Kti tQbŃ tgvnvŃŃ Avj x dviaKx 1316 wvRwi mvj gvtm 1g evti i gZ
Ges cŃq 80 eQi cti Zui w` l qvb tK 4wL tŃ cŃvk Kti b |

mvŃ`x w` em t

mvŃ`x PPP tK>` 1381 wv: kvgvw mvj Dw`ŃetnkZ gvtmi
1g w`b tK mvŃ`x w`em tNvl Yv Kti Ges 1389 mvj 1g Dw`ŃetnkZ
weiv tR vek; Kue Avm ti | GB Dw`ŃetnkZ gvtmi 1g w`b tK RvZxq l
AvŠRŃZK mKj mvs`wz. cŃZŃv tbi cy t` tK GB w`bu mvŃ`x w`em
wntmte cyj tbi tNvl Yv t`qv nq |

2.3 mvŃ`xi cŃmŃi KtqKwv wtkl Kvib:

- cŃgZ: wZwb cŃsmvgj-K ev tŃggq AbŃwZ cŃvk Kitz KLbl evK cuZv
cŃkŃ Kti b w |

2.4 m v̄ xi i Pbv i ênkó t

❖ سهل و ممتنع:

m v̄ xi i Pbv %kj xi gta D t j L th v M " ênkó " nj : سهل و ممتنع : A_ P Z v i
i Pbv ev m v n Z " Kg ° c _ g ` w ó t Z g t b n t e L y B m n R I m v e j x j t K v t b v K w b I
` j e r a ° k ā t ` L v h v q b v | d t j h M h M a t i c v K i v Z u i G B m v n Z " K t g P m v t _
m a ú , i t q t Q b | K Š ' m v̄ xi m v n Z " Kg ° A c i v t K (ممتنع) | G L v t b (ممتنع) k ā u
K w b I ` j e r a " | h L b e j v n q m v̄ xi K w e Z v (سهل) A_ P m n R - m i j G e s G K B
m v t _ (ممتنع) A_ P ` j e r a " | A_ P c v K c ō g A e - i q B m v̄ xi m v n Z " Kg ° e s t Z
c v t i K Š ' h L b t m e " K i t Z P i q Z L b A b y e b K t i t h G B K i R L y K w b G e s
G i j t y " t c Š Q v t b v A m a e | m v̄ xi m v n Z " K t g P A b " v b " ênkó " w b g i e c :

❖ e " v K i t Y i A b y i Y :

- e " v K i Y M Z w e l q , t j v i × I c s L v b y L i f c A b y i Y K i v n t q t Q |
- Q ` i x i Z h _ v _ Z v G e s e " v K i w Y K M V b t _ t K w e P Z Z n q u b |
- m v̄ x Z u i i P b v q f v l v i m v e i j j Z v t K m v a " g Z , Y v , Y I m v b c l y f v e
e R v q t i t L L y K w b Q t ` i A e Z u i Y v K t i t Q b |

ای که گفتی هیچ مشکل چون فراق یار نیست

گرامید وصل باشد همچنان دشوار نیست

نوک مژگانم به سرخی بر بیاض روی زرد

قصه دل می نویسد حاجت گفتار نیست

در آن لحظ که بمیرم در آرزوی تو باشم

بدان امید دهم جان که خاک کوی تو باشم

msiyB e³e" mv0`xi Kvtē" wtkl fngKv ti†L†Q| GB ایجاز Gi w`K w`†q hv wKbv
KueZ†K me†P teik m†kwfZ K†i G w`K wetePbvq m0w`i Kvtē" Ggb tKvb kā
cvl qv hvtebv hv tKv†bv m†bw` 0 Kvi Y Qvov msthvRb ev w†qvRb Kiv n†q†Q|

گفتم آهن دلی کنم چندی

ندهم دل به هیچ دلبندی

به دلت کز دلم به در نکنم

سخت تر زین مخواه سوگندی

ریش فرهاد بهترک می بود

گر نه شیرین نمک پراکندی

کاشکی خاک بودمی در راه

تا مگر سایه بر من افکندی ....

(MRvuj qv†Z mv0`x, MRj bs 548)

A_© Avng ejjvg wKQKvj KwB ü`†qi ne| Avgvi gb Kvtiv g†bi mv†_ ev†tebv,
†Zvgvi ü`†qi Kmg th, †Zvgvi tçj KL†bvB Avgvi ü`q †_†K tei K†i w`ebv| Gi
†P†q eo Kmg Zng Avgvi †_†K †PI bv| di nv†`i hLg fv†j vB wQj, hv`bv wkwib Zv†Z
j eb bv wQlvq| nvq Avng hv` †Zvgvi Pjvi c†_i gvU nZvg! Zv††j Avgvi l c†i †Zvgvi
Qvqv coZ!

mv0`xi* ایجاز *ev e<sup>3</sup>e` tK mstyc Kivi tKškj tKv#bv تهی *Gi* سبک *AšMz bq, Glv #Pš/ Ges AeywZ I mnvbywZcy# mv0`xi* ، *ij š/b Mš/ KwZcq*
tn`vtqtZi c0Z j`y` Kitj Avgiv eštZ cvie th mv0`x KZUKzk_vi gva`tg #K
cwi gvY A_@e`³ Kti#Qb :

حکایت:

پادشاهی پارسایی را دید، گفت: " هیچت از ما یاد آید؟ گفت: بلی، وقتی که خدا را
 فراموش می کنم

(*mv0`x, 1371 :92*)

A_@GK ivRv GK age0Y gvby#K t`#L #R#Am Kij : 0Avgv#` i #KQB tZvgvi g#b
c#i br?0 ejj : 0n#| hLb Avj #nt#K f#j hvB|0
GLv#b Av#iv GK#U K#n#xi AeZvi Yv Kiv hvq| thgb:

حکایت:

یکی از ملوک بی انصاف، پارسایی را پرسید: از عبادتها کدام فاضلتر است؟ گفت:
 تو را خواب نیمروز، تا در آن یک نفس خلق را نیازاری

(*mv0`x, 1371 :38*)

A_@GK %0#vPvix ev`kvn&GK age0Y gvby#K t`#L #R#Am Kij : 0metPtq
d#Rj vZcy#Ber`vZ tKv#U0? Revte ejj : 0 tZvgvi Aa#` e#mi Ng, hvZ tm
mgq gvby tK Kó #`te bv0 |

❖ **Zui Kite` MmZgqZv:**

mv0`x MmZgqZv Ges GZ`#el#qi 0vivi Zui #bR Kve`%kj #K Av#iv m#k#wfZ
Kti#Qb, mv0`x te#ki fvM t#y#I Zvj -0` e`envi Kti#Qb| 0` I gv#v Qvovl #Z#b

AviKZi dj cñyikí i e'envi KtiQb| hv Zui e³e'tK موسیقی mSMxZgqZvi
wePbvq AviKZi D'PZvq tcQvq| Avi tm mKj ikí nj thgb:

* جناس (kā tKŠZK) Ggb kā hv GKB kā Øviv weifbaeA_©cKvk Kivi
KwZcq eYfK Dn" Kti A_ev cKvk Kti |

* تکرار کلمات / ev'tK"i clyiveĒ

* تکیه (Aej Ꞥb) h_v_

* واج آرای می (mvinZ"i) Rb" myg ktāi Q`

* لف و نشر / myeb"v"ImvinZ" Aj sKvi , BZ"v` |

Avi G mKj `kwí K Dcv`v'tbi Ggb mybcy I myy e'envi ciVK
Ges tkíZv Zui KweZvi ikí %eikó etS I Vvi AvtMB Zui tmS`thAvKó.
ntq cto| mvŌ`x Zui , tYi týtĀ mSMxZgqZvi h\_vma" `yZvi cōvY
tiLQb| hv I Zui eYØv KwlgZvi is I Xs evRZ| ktāi I ev'tK"i
`kwí K clyiveĒ, ev'tK"i Qt`i h_v_Øv Ges ZfĒ cwi cYf Z`ifc
AvteMgq, wj wi K ev MxvZKve" thb cvVtKi Zwl.Z vPtZ" mygó kieZi
bvq| thgb:

بگذار تا مقابل روی تو بگذریم

دزدیده در شمایل خوب تو بنگریم

شوق است در جدایی و جور است در نظر

هم جور به که طاقت شوق نیاوریم

روی ار به روی ما نکنی حکم از آن تست

باز آ که روی در قدمانت بگستریم

ما را سرشی است با تو که گر خلق روزگار

دشمن شوند و سر برود، هم بر آن سریم

با محتسب شهر بگویند که زنهار

در مجلس ما سنگ مینداز که جام است

(MvRvuj qfZ mv0`x, MRj bs- 77)

A_©knfi i tKfZvqvj tK ej tm thb Avgv`i Rj mvq cv_i wbfyc bv Kfi Zvnfj
Avgv`i i ivi tcqj v tfsfM hvte|

A_ev

کسان عتاب کنندم که ترک عشق بگوی

به نقد اگر نکشد عشقم، این سخن بکشد

(w`I qvfb Avkqvi, MRj bs 208)

A_©mevB Avgv`K t`vI w`f`Q Avi ej fQ tcfj Z`vM Ki, Avg tcfgi Rvj vq hv` I
gviv hvw`Qbv, Zfe Gf`i GB K_vq Avg gviv hvw`Q |

--(ZveqvZ,1388)

iWZ Zui eYlb Ges 656 mRwiZ iWZ uij ltb mibtemZ Ktib| Zui mKj
 c0P0vi dmj atgP ifc I ist0 dZU DtvfQ| uij ltb AwaKvsk Aa'vtq KijAvtbi
 AvqfZi mivmwi BwZZ bv vKtj I Zui Df'k" nj KijAvb Ges Zui Dc'wicz
 Mf' t'jvi tkl w tK tKvivaAvtbi AvqfZi Df'k itqfQ| thgb uij ltb fngKvZ
 Avj mni cksmv Ges Avj m I gvb' i bKU'i eY0v itqfQ Ges cwi tkl m'vtq
 Omvev0- Gi 13Zg AvqfZi Df'k KtiQb:

(m'jv m'ev, AvqfZ: 13) اعملوا مال داودا شكراً و قليلاً من عبادى الشكور.

(m'0`x, 1371:01)

tn `vDf`i eskaiMb! tZvgiv (Avj mni tbqvgfZi) k'kwi qv Ki, (tKbbv) ev `vt`i
 m'gvb" msL "KB i'Kwi qv Kti v'fK|

KijAvtbi 0viv c'f'wicz m'0`x KijAvb tK mivmwi e'envi Ktibub, Zte Zvi K'f'e" I
 tnKvtfZ KijAvtbi e'p'q'w` w'k'v, KijAvtbi eY0v I Zv'w'k'w' K e'envi w'e'gvb|
 Zui evK" MVtbi aib I Ab'vb" f'v'v Aj sKvi tKvi Avb Ab'v'Z|

KijAvtbi Ab'v'it'Y iWZ m'0`xi m'v'v'Z"Kg, KijAvb I nv`xtmi Dc'ti w'R`^ L'tj i
 c'gvb enb Kti | m'0`xi m'v'v'Z"Ktg`c'iq 1200 w'el'tq KijAvtbi w'w'f'ba'NUbvi w' tK
 BwZZ Kti iWZ ntqfQ| me'p' tenk D'x'w'Z Pqb KtiQb KijAvb e'w'Y'Z nhiZ
 tm'f'j'gvb I nhiZ BDm'q (Av:) Gi K'v'v'bx t'f'k| Kvib nj GB mKj K'v'v'bx
 e'v'L'v Kivi Dch'3, Ab'w' tK AwaKZi AvKIY'q, tm Kv'it'bb G' t'j'v m'0`x'f'k
 f'x'Y'f'v'f'e AvK0 KtiQ|

(c'v'q'ev`, 1392:15)

...v̇j ˘iḫbi f̄iḡKv̇Z e˘envi kā I evK˘, t̄jvi A_©Mf̄xi f̄v̇te w̄eḫk̄IY K̄iḫj
t˘L̄v h̄v̇te th m̄v̇Ō x G, t̄jvi Øv̄iv K̄jAv̇ḫbi w̄eḫfb̄æAv̇qv̇Zi c̄ŌZ B̄w̄½Z K̄ḫiḫQb|
thgb:

منت خدای را عز و جل

A_©gnv ci v̄µḡkv̄ij Av̇j m̄ni `qv I Ab̄M̄ḫ|

GLv̇ḫb w̄Zw̄b m̄jv̄ ūR̄ivZ Gi 17bs Av̇qv̇Zi c̄ŌZ B̄w̄½Z K̄ḫiḫQb |

يَمْنُونَ عَلَيْكَ اِنْ اسْلَمُوا قَلْ لَا تَمْنُوا عَلَيَّ اِسْلَامَكُمْ بَلِ اللّٰهُ يَمْنُ عَلَيِّمْ اِنْ هَدَاكُمْ لِلْاِيْمَانِ
اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِيْنَ

(m̄jv̄ ūR̄ivZ, Av̇qv̇Z 17)

A_© Z̄viv ḡḫb K̄ḫi th ḡḡj ḡvb n̄ḫ Z̄viv Av̇cb̄iḫK ab˘ K̄ḫiḫQ | ej̄b, t̄Z̄v̄iv
ḡḡj ḡvb n̄ḫ Av̇qv̇ḫK ab˘ K̄ḫiQ ḡḫb K̄ḫiv̄bv, eis Av̇j m̄n Cḡv̇ḫbi c̄t_ c̄wi P̄w̄j Z
K̄ḫi t̄Z̄v̄iv̇t̄ iḫK ab˘ K̄ḫiḫQb, h̄w̄ t̄Z̄v̄iv m̄Z̄w̄bō n̄ḫ _v̇K|

m̄v̇Ō x eḫj b: منت t̄Kej ḡv̄Ā Av̇j m̄n Z̄v̄qv̄j vi Rb˘ Av̇i عز و جل (, b ev
w̄eḫk̄IY I w̄Zw̄b (m̄v̇Ō x) عزيز مهر جليل t̄_ḫK w̄b̄t̄q̄ḫb| thgb :

به شکر اندیش مزید نعمت

G t̄gm̄ivi Øv̄iv m̄v̇Ō x m̄jv̄ Beḫn̄ḫḫgi 7 bs Av̇qv̇Zi c̄ŌZ B̄w̄½Z K̄ḫiḫQb|

لئن شكرتم لازيدنکم ولئن كفرتم انّ عذابى لشديد.

A_® th tbqvgtZi iKwiqv Kite Avj un Zui tbqvgZ eix Kti t`b, Avi th A`Kvi Kti Zui tbqvgZ tKto tbb|

3.2 KijAvtbi cfiwe :

KijAvb gnyj gvbti`i Rb` KLtbrB tKej gvI GKLvbr cieI agmS; cv_e Rietbi ti ,tj kb A_ev MvBW intmte metewPZ uQj br| KijAvb agrq metklitZi cikvcvuk Avil bvbv ,iazj I Zvrch`eY`enkó` avib Kti AvtQ | GtZ Kwe mwinZ`Kt`i AdžšK_vgvj vi Dm I AbtjCŸvi Avavi itqtQ|

KijAvb tKej gvI gnyj gvbti`i Rb` AvBb kv`B bq, eis Avie fvlv I mwinZ`i cñZx Ges cŸPxbZg ubfPthvM` w` uBgg eYŸv hv evj vMvtZi I dvmvntZi mKj ,Yvej i aviK| Avie fvlvi Kwe I K_v mwinZ`KMY meŸv mtefEg D`vniY, uBLž ifcK kã, my`i iZg Dcgv, cwi cY`Qwe, cñm×Zg cwi fvlvmgr KijAvb t`tK Pqb Kti tQb|

GK K_vq ejtZ tMtj ejtZ nq th, Bmjvtgi AvMgtbi ci t`tK AvR chšI Bmjvng RMtZ hviv mwinZ` cñZfvi weKvk NuUtqtQb A_ev mwinZ` RMtZ cvi`uKZui cŸvY titLtQb Zt`i gj- Dm uQj KijAvb| Zui vvt`i, uPšI-tPZbvtK KijAvtbi AvqvZi mvt_ ngvj tq ev AbkIY Kti mdj Zvi ifc w`tqtQb| thtnZz GLvrb mŸ`xi uel tq Avtj vPbv Kiv nt`Q ZvB Zvi m`utK`ej v hvq th, uZvb mtePP AbfwiZi gva`tg my`i Zg I myt- cñvvi `uoi gva`tg KzAvtbi metPtq teuk I Mfxi Zg cfiwe cfiwez uQtj b| mŸ`x KLtbr KLtbr KijAvtbi AvqvZtK thifc AvtQ Z`ifc Zui Kwezv I iPbvi gta` Dtj u Kti tQb| KLtbr Zui A_ŸI tcŸvclu Abhvqx Aí A_ŸAveri KLtbr e`vcK AŸ`KijAvtbi AvqvZ e`envi KitZb| Averi KLtbr KijAvtbi Qt`i mvt_ Kvte`i mgšq KitZb| KijAvtbi mjvmgr t`tK bvbv

DcKiY e'envi Ki#Zb| mV`x KijAv#bi Avhve m#u#K# AvqvZmg# Ges
KijAv#bi #k#vgj-K AvqvZmg# Zui #b#Ri iPbvi gj- Drm ev c#h#Z #nt#te M#b
K#i#Qb| GK K_vq mV`x me# KijAv#bi m#_ #g#j #q I Zv# Ab#i#b Kve"
m#R#q#Qb| Zui MRj , g#m#q#v, c#ksm#vgj-K, B`#Z#gj-K iPbvq KijAv#bi fve, f#l#v
I #el#qi D#j#L i#q#Q| KijAv#bi m#_ mV`xi GB `k#K m#u#³Zv I ms#gk#Yi
t#j#T Zui #P#S# I tgav-c#Z#fvi c#i#gvc Kiv K#Vb e'vcvi |

G #viv e#S#v hvq th, mV`xi #el#qe`#nt#Z KijAv#bi fve#_#I c#fve#K Avj#v`v Kiv
m#Z`B Am#e#|

3.3 nv`x#mi c#ve :

nv`x#m beexi c#Z mV`xi Ab#j#M gj-Z nv`x#mi #viv Zui tgavi DrKm#
mva#bi Rb`B | Gi m#\_ th#M n#e th cvVK hLb g#b#v#h#M mnK#v#i #\_#j `#b I
e#y#b Aa`vqb Ki#e, ZLb Aek`B `#Kvi Ki#e th, mV`xi Kg#thb GKRB nv`xm
#ekvi#`i Kg#K#sev #Z#b `#N#R#j hve` i#m#j#i evYx, Zui `k# I e`vL`v #b#q
M#el#Y#v K#i#Qb| hvi c#q#M Zui #b#Ri #P#S# - #PZbvq n#q#Q|

ZZxq Aa'iq

KjAvtbi AvqtZi e'envi mŏ xi tkškj I c×wZ

4.1 KjAvtbi AvqtZi e'envi:

dviwfvlx Kue I mvinZ"Kiv Zt`i wBR wBR KueZv I mvinZ"Ktg®wefbre
Dcvtq KjAvtbi AvqvZ I Gi welqe' e'envi Ges Zt`i mvinZ"Ktg®KjAvtbi
tPZbvi cŕve e'vcKfite jÿ" Kiv hvq| tkL mŏx wmiwRxl GB mg'í Kuef`i
GKRb wlvb KjAvtbi mvg`K Avtbi Awakvix nl qvq Zui mvinZ"Ktg®GB KjAvtbi
e'envi Zjvvgj-K teik wZwb Zui wbtRi e³e'tK Awakzi myi I mvejij fite
Kti Dc'vcb Kitz tctitQb| mŏxi mvinZ"Ktg®Zui Dc'wicz e³e" wefbre
`wŏtkvY t\_tK Mfxi chŕj vPbri `vexitL| Awig GB Dcwtivbtg Zui mvinZ"Ktg®
KjAvtbi e'envi `ÿZrkjx Ztj aivi tPŏv Kie Ges G cŏkie Reve Lŕe th,
mŏx KjAvtbi AvqvZmgŕni e'envitii tÿtĀ Ab'vb" Kuei b'vq Avgj KtitQb,
bwnK cŕij Z e'envi t_tK wfbæifc I bZb c×wZ D'wteb KtitQb? Aciw'tK GI
tPŏv Kie th mŏx wK G tÿtĀ wbtRi `Zš;c×wZi Awie®vik hv tkej ZuiB
`KxqZv cŕvY Kti, bwnK Ab" wKQZ mŏxi KueZvq Zvdmxii m'æe" gj'vqb I
Abŕveb Kitz ntj Zui hŕMi cŕm× PviwU wL'vZ Zvdmxi Mš' thgb: Zvdmxi
Kvkkvd, bmvdx, mij Avev`x I gvdwZúj MvBe mg cŕwZtK Z_ŕyĀ wntmte DŕjL
Kitz nq|

cŕhsMZ thgbUv cŕe®ejv ntqtQ th, GB `kjxi gj- cŕkænj h, mŏx wK Zui
wBR mvinZ"Ktg®Kvtrv AvqtZi cŕŕqŕMi tÿtĀ cŕij Z I cwiwPZ ÷vBj Abŕvi Y
KtitQb, bwnK Ab" tKvb wtkl ÷vBj Abŕvi tB Zv dŕvtq Ztj Qb?

*mv0`xi Ktg©KjAvtbi Dciv`wZ KivZcq c×wZi gva`tg cKvinkZ hv Avgiv
 Avtj vPbvq GtK GtK Ztj aivi tPov Kie| Avgiv Rmb th, c0g th mKj MŠ'
 Aj sKvi kv`i; (evj vMvZ) wel tq c0xZ ntqtQ Zv wQj KjAvtbi wfvEK evj vMvtZi
 wel tq| KjAvtbi mwwZ" Gfvte cKvinkZ I cwiwPZ thgb Bmj wq fveaviv
 gubw MY Ávb-veÁvb ej tZ KjAvtbi welq, fvlvZÉ; I Avive KveZvKl gtb
 Kitzb|thgbUv Avej dvZv i wR wj tLqbt*

"چاره ای نباشد آنرا که خواهد در تفسیر تصنیفی کند از آنکه از همه علوم که این
 کتاب (قرآن) متضمن آن است... با بهره باشد خصوصاً علم ادب یعنی لغت، نحوه
 تصریف و علم نظر و بلاغت و صنعت شعر"

(ZvdwmtI Avej dvZv i wR, 1g LÜ:4-5)

*A_© Zvdwmti hv` wKQzwj LtZ nq Zvntj Aek`B
 KjAvtbi Dtj wLZ Ávtbi mKj welq mgšq Kitz nte wtkl Kti Bj tg Av`e
 A_w fvlwv`v, Avive e`vKiY, evj vMvZ ev fvlvi Aj sKvi wv`v, Kve`wkí
 BZ`w |*

*dviw fvlvfwl Kve mwwwZ"KMY Zt`i wR wR mwwwZ"Ktg©KjAvb I nv`xmi
 e`envi Ktitqb| D`wviY`fjc فی معانی الآيات بالابیات MŠ'í eYwv Dtj wL Kiv
 thtZ cvti | GLvtb iæ vKx (dviw flvi c0Pxb I c`g hMi wL`vZ Kve) t`tK
 D0Z ntqtQ hv KjAvtbi Øviv cfwvZ Ges Zwi c0ZwU evK" Ggb th, Kve GKwU
 c0w³ etj b hvi A_©Avj wni evYxi Abjfc A_©c0vb Kti | thgb Avj wni evYx :-*

" منها خلقناكم و فيها نعیدكم "

(mjv tZvrv, AvqvZ: 55)

A_©Avig tZvgt` i tK gvU t_#K mḡ KtiḡQ, Avevi gvU#ZB ḡdwi tq ḡbe |
i æ vKx etj b-

"چنانکه خاک سرشتی به زیر خاک شوی بنات خاک و تواندر میان خاک آگین"

(i æ vKx, 1387:34)

A_©Zig thgb gvU t_#K mḡ, tZgub gvUḡi ḡb#P (mgvḡZ) nte, tZvgti mKj
mbḡb mšḡZ I gvU t_#K Avi ZigI gvU t_#K DrciḡE |

GB Kve`vstk i æ vKx KijAvḡbi AvqḡZi fve cly:e³ KtiḡQb | ḡZḡb dviḡm
fvlvq cḡg KveZv i Pbv Ktib | ḡZḡb ḡmveḡK AvivKxḡ¹ سبق عراقی Gi gva`tg Kve`
PPP Kti cḡmḡx ARḡ Ktib | Abj/c fḡte evḡDwiḡb tLviig kvxi MtelYvq
gvlvbv i ḡxi mḡvḡZ` cḡg Pvi nḡRvi KijAvḡbi AvqḡZi cḡZ`y I ctivḡ
e`enḡii cḡvb cvl qv hvq | Zḡi veḡkḡ Y Abjvqx ḡ fḡtb (Kve`mgMḡ) nḡdḡR Kg-
teḡk 5 nḡRvi cḡḡ³ cvl qv hvq thLvḡb KijAvḡbi AvqḡZ m`ú³ 7kZ t_#K 8 kZ
تصريح ا تلميح ḡeiḡR gvḡ | G KviḡY KijAvḡbi kāmZ I A_ḡZ e`enḡii
HḡZn` mḡḡ xi cḡeḡ cḡi Ae`vḡZ ḡQj |

¹ mveḡK AvivKx: 6ḡ kZK t_#K dviḡm KveZv axḡi axḡi Bivḡbi cḡḡḡg cḡvi jvf
KiḡZ i iæKti, Zbḡa` BivḡKi ḡKQzAsḡk thgb, Bmcvḡvb, nḡg`vb AĀḡj GK bZḡ
mveK ev Kve` ÷vBj Pvj yḡZ`_vḡK, hv tLviḡmḡbi KḡZcḡ Kve thgb: Avḡl qvix,
mḡBḡg` tḡmḡBb MḡRbvfx cḡE ḡQḡj b Gi Dḡ`vMZv | GKviḡb GB mgḡqi Kve`
÷vBj ḡK ḡmveḡK AvivKxḡ bḡg AvfḡxZ Kiv nq | hv I ci eḡZḡZ ḡbRvqx MḡĀḡx I
LvKvbḡ kvifvbxi gva`tg Bivḡbi DĒivĀḡj I Zv Qḡḡḡg cḡi Ges mḡḡ x I nḡdḡRi
nḡZ aḡi Zv cḡi cbZv jvf Kti |

Zte GB AbtjQf` tKej gvĭ mĭx KZĖ KĵAvtbi AvqvtZi e`enitii űetkl
c×ĭZ I tKŠkj Ztj aivnte|

mĭx I Ab`ib`iv

KĵAvb thtnZzej vMvZ I dvmvntZi gvb`Ū Ges Kĭe mĭvĭZ`KMY
KĵAvtbi AvqvZ Ges nv`xtmi mĭvntĥ` Aj sKvi kvf`; Zvf`i űbR űbR cvi`ĭkZv
cKvfk mĭPó űQtb| KĵAvtbi AvqvZ Ges nv`xtmi D`vniĥYi gva`tg Zĥ`i
e³e` tK kvĭYZ KĥiĥQb| tKbbv, cvVK ev tkĭZviv KĵAvb I nv`xtmi mgštq
e³e`ĥK AvakZi MĥYthvM` etj gtb Kĥi | tmB KĵAvb I nv`xtmi cĥqvm mĭx
cĥeAvi I e`vcK fvte űQj |

LvKvbx, Avbl qvix, bvtmi Lmiymn AmsL` Kĭei KĭeZvq G űelqUv cvi`vi
th Zĭv Zvf`i űbĥRĥ`i e³e`ĥK mgx Kivi Rb` KĵAvb I nv`xtmi e`envi
KiĥZb hv mĭvavYZ Dcĥ`k I civgk`űelqK űQj | gtb Kiv nq th, mĭx B cĥg
Kĭe űĥb KĵAvb I nv`xtmi GK űetkl c×ĭZĥZ e`envi KĥiĥQb Ges KĵAvtbi
AvqvZmgĥĥK mĭvntZ`i `űotKvY t_ĥK Kve` ifc cKvk KĥiĥQb|

ev`ĥe mĭx cĥeRvi Kĭe mĭvĭZ`KMY KĵAvb-nv`xm mgĥĥK Zĥ`i űbv`
jĵ`ĥK KvhRix A\_ev tKvĥv űeltqi Avfe`ĭ³ĥK tRvĥĥjv Kivi Rb` e`envi
KiĥZb| Zĭv KLĥv Gĭfc KiĥZb bv th, KĵAvtbi b`vq evĥK`i Kve`ifc `vb
Kiĥeb| m³eZ mĭx cĥeRvi Kĭeĥ`i gĥa` űbRvĥĥK e`ĭZμgĥ ejv thĥZ cvi`i |
Zte GB e`ĭZμg H Aĥ`bq th, űZĭb mĭx Abĵfc KĵAvtbi AvqvtZi msĭĵB
űPĭifc `vb Kiĥeb; eis Zvi Dĥĭk` nj KĵAvtbi eYĥv I NUbvejĥĥK Zĭv Kĥe`i
Dcv`vb űntmte e`envi Kiv|

Avʔi KɪU j ʔYɪq ɪ K nj GB th, KɪjAvb I nɪ xʔm mɪvɪYZ `kθ,
 AvɔʔvZʔK I ɪkɪvgj-K ɪelqveɪj mɪvɪZʔ eʔenvɪi eʔvcK cʔj b ɪQj,
 ɪKš(غنائی)MxZagʔ, AvʔeMgq mɪvɪZʔ (ادب احساسی) BZʔvɪ i eʔenvi cʔj b
 ɪQj bɪ| ɪKš' mɪvɪ xB cʔg ɪhɪb KɪjAvʔbi Aʔj ŠɪKKZv I ɪeʔkl mʔRbkɪj ZvʔK
 MxZagʔmɪvɪZʔKʔgʔ cʔqɪM KʔiʔQb|

GQovɪ mɪvɪ x NUbɪ ɪPʔvɪj K I DxɪZ. eʔenvɪi ʔjʔʔI KɪjAvʔbi Avqɪmgn
 eʔenvi KʔiʔQb| GQovɪ Avʔiv bɪbɪʔc eʔenvi Zvɪ mɪvɪZʔKʔgʔcɪvɪ `φ nq|

4.2 mɪvɪ x KZʔ KɪjAvʔbi eʔenvɪi `yZvɪ aiY mgn :

(K) Avɪe kāmɪKʔi mɪvɪi eʔenvi :

G cɪxɪZ Ggb th, Kɪe ev mɪvɪvɪZʔKMY AvqɪZʔK ūeū Avɪe kāmɪ Zvɪ
 ɪbʔRi eʔʔe cʔKɪk Kʔib Ges Gi ɪelqeʔʔK eʔvLʔv Kʔi ɪvʔKb Ges H AvqɪʔZi
 mɪvɪ_ Zvɪ cʔĒ ɪelqɪU cʔjɪvcɪj mɪgĀmʔcʔʔnq| G aiʔbi eʔenvi cɪxɪZ ʔKejgvɪ
 mɪvɪ xi gʔaʔB mɪgve x ɪQj bɪ, eis Abʔvʔ Kɪe mɪvɪvɪZʔKivɪ Zʔi i ɪbR ɪbR
 mɪvɪZʔKʔgʔGi eʔenvi KʔiʔZb|

GB ɪelqɪU Avʔiv ʔúó Kivi Rbʔ mɪvɪ xi mɪvɪZʔKʔgʔ gaʔvʔʔ KʔqKɪU
 DʔvɪY Zʔj aivnj:

• **DʔvɪY:**

یکی بر سر راهی مست خفته بود و زمام اختیار از دست رفته، عابدی بر وی گذر
 کرد و در آن حال مستقیح او نظر کرد، جوان از خواب مستی سربر آورد و گفت: اذا
مروا باللغو مروا کراماً

(, ɪj ʔb 220 bs cʔv)|

A₂ GKRb t_bk_vMö' Ae⁻vq iv⁻vq Ngw'Qj, t_bk_vi Kvi⁺Y Zui inZvinZ Ávb
 n_wi t_q t_dt_j wQj | GgZve⁻vq GKRb Av⁺te` Zui c_vk P_tj h_w'Q_tj b Ges Zvi c_hZ
 frmbvi `w_ht_Z ZvKvj, t_bk_vMö' t_j v_KU Zui gv⁻v Z_hj Ges ejj: اذا مروا باللغو
 مروا كراماً A₂vr⁺ যখন অসার ক্রিয়াকর্মের সম্মুখীন হয়, তখন মান রক্ষার্থে ভদ্রভাবে চলে যায়/
 w_j t_hbi GB D_hw_ZU_KzK_jAv⁺bi m_jw t_dvi K_vbGi 72 bs Av_qt_Zi Ask w_et_kl,
 thgb:

والذين لا يشهدون الزور و اذا مروا باللغو مروا كراماً

(-m_jw t_dvi K_vb-72)

A₂ এবং যারা মিথ্যা কাজে যোগদান করে না এবং যখন অসার ক্রিয়াকর্মের সম্মুখীন হয়, তখন মান রক্ষার্থে
 ভদ্রভাবে চলে যায়

• D`niY:

GKRb w_eÁe⁺w³ Zui t_Qt_j t_K AwZ t_fvRb Ki⁺t_Z w_bt_la K_ti ej t_j b: 0Zv_tZ
 0اندازه نگهدار، در كلوا و اشربوا و لا تسرفوا: w_Zwb Gf_vte ej t_j b: GB AskU_KzK_jAv_b Gi th Av_qvZ t_ht_K mi_vw_wi t_bqv n_tq_tQ Zv nj :
 يا بنى ادم خذوا زينتكم عند كل مسجد و كلوا و اشربوا و لا تسرفوا انه لا يجب
 المسرفين

(m_jw Av_j -Av_ivd, Av_qvZ:31)

A₂ হে বনী-আদম! তোমরা প্রত্যেক নামাযের সময় সাজসজ্জা পরিধান করে নাও,
 খাও ও পান কর এবং অপব্যয় করো না। তিনি অপব্যয়ীদেরকে পছন্দ করেন না।

GmKj D`vni†Y t`Lv hvq mŵ`x KijAv†bi D0wZ†K Avie GeviZmn
mivmii Zui mvinZ`K†g`e`envi K†i†Qb|

(L) **Avie GeviZ e`wZZ mivmii e`envi :**

GB c×wZI c†eRvi c×wZi Abjfc hv Ab`vb` Kie mvinwZ`†Ki
g†a`l cmijw†Z nq| G cKv†ii e`envi`kuj†Z t`Lv hvq th, Kie
tKej gv† KijAv†bi msukó Avqv†Zi D†i`k`, †elqe`† A_†K mivmii
e`envi K†i†Qb, Z†e H Avqv†Zi Avie kã†K mivmii Zui e<sup>3</sup>†e`
D†j† Ki†Zb bv| G cKv†ii D`vniY ARm<sup>a</sup> Z†e K†qKwU D`vniY
t_†KB †elqwu Av†iv `úó n†q hv†e| thgb:

همین کام و ناز و طرب داتند به آخر برفتند و بگذاشتند

(e†y†b 301bs evBZ)

A_†KZB bv Avk†, evn†bv l m†y†Qj tk††gm me tQ†o P†j hvq l me ti†L hvq|
Gi D†i`k` nj - H Avqv†Zi c†Z Bw†Z-

کم ترکو امن جنات و عیون

(m†y† আদ দেখান: 25)

তারা ছেড়ে গিয়েছিল কত উদ্যান ও প্রস্রবন "

Abjfc e†y†b e†j†Qb: زیان میکند مرد تفسیردان که علم و آدب میفروشد به نان

(mŵ`x, 1180 bs evBZ|)

A_† H Ávbx Ávbx y†wZMö`nB†Z nBj †h Zui Ávb l †ky††K i†wli †e†bgq
†e†µq K†i

Gi D†i`k` nj - H Avqv†Zi c†Z Bw†Z-

اشترُوا بآياتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا

(mijv ZI ev, AvqvZ: 9)

Zviv Avj uni AvqvZmgf tk LqB m`vq wevpu Kti tQ.

❖ D`vni Y:

جو انمرد و خوشخوی و بخشنده باش   چو حق بر تو باشد تو با بنده باش

(Kvj qvZ, c; 1182)

A_® mvmvx webqx I ygvkxj nI | tKbbv GK Avj un tZvgvi mnvq nteb hiv Zvg

Zui ev`vi mnvq nI |

GB tkvKi DfIk` nj KvjAvtbi vbtvK³ AvqvZi cQZ BwZ Kiv thgb Avj un

Zvqvj v etj b:

احسن كما احسن الله اليك

(mijv Kmvm 77bs AvqvZ) |

A_® Zvg (Ab`vb`f` i cQZ) m`q nI thgb Avj un tZvgvi cQZ m`q ntqtQb |

(mijv Kmvm 77bs AvqvZ) |

(M) AvqvZi e`envi cnieZB Avbqb:

GB cKvfi `kjx Kve mvmvZ`KMY Avive AvqvZi vKQzAsk A_ev Gi A_®

vKsev velqe` DfjL Kti Zui e`envi Ktib | G cKvi `kjx Ab`vb` Kve

mvmvZ`fKi gfa` K`vPZ cwi jvyZ nq | Zte miv`xi mvmvZ`Ktg©Gi clyiveE

ntqtQ | G vektI `evkó`K Avevi `fvtM fivM Kiv ntqtQ | thgb:

(1) = Dvii cbvgj-K vvxvtšDcivZ nI qv: استنباط ذوق

(2) = استفاده طنزآمیز از آیت (2) = $\text{we}^{\text{e}} \text{acgj-K e}^{\text{3}} \text{te}^{\text{i}} \text{Rb}^{\text{r}} \text{Avq}^{\text{t}} \text{Zi e}^{\text{e}} \text{envi}$

(1) استنباط ذوقی = $\text{Dv}^{\text{i}} \text{cb}^{\text{v}} \text{gj-K} \text{m}^{\text{x}} \text{v}^{\text{f}} \text{š}^{\text{i}} \text{Dc}^{\text{v}} \text{bZ} \text{n}^{\text{l}} \text{qv}^{\text{:}}$

$\text{G c}^{\text{k}} \text{v}^{\text{t}} \text{i} \text{i}^{\text{r}} \text{kj}^{\text{x}} \text{tZ} \text{K}^{\text{w}} \text{e} \text{I} \text{m}^{\text{v}} \text{v}^{\text{v}} \text{v}^{\text{v}} \text{Z}^{\text{r}} \text{K}^{\text{i}} \text{v} \text{Avq}^{\text{t}} \text{Zi} \text{c}^{\text{k}} \text{Z}^{\text{A}} \text{e}^{\text{q}} \text{D}^{\text{f}} \text{i}^{\text{k}} \text{w}^{\text{K}} \text{t}^{\text{i}} \text{t}^{\text{L}}$
 $\text{G}^{\text{t}} \text{Z} \text{e}^{\text{e}} \text{ü}^{\text{Z}} \text{k}^{\text{t}} \text{â} \text{i} \text{gva}^{\text{r}} \text{t}^{\text{g}} \text{v}^{\text{b}} \text{t}^{\text{R}} \text{i} \text{D}^{\text{f}} \text{i}^{\text{k}} \text{t}^{\text{k}} \text{e}^{\text{v}} \text{L}^{\text{v}} \text{K}^{\text{t}} \text{i} \text{b} \text{|}$
 $\text{thgb: m}^{\text{v}} \text{v}^{\text{v}} \text{x} \text{e}^{\text{t}} \text{j} \text{b}^{\text{N}}$

بتهدید اگر برکشد تیغ حکم

بمانند کروبیان صم و بکم

($\text{e}^{\text{y}} \text{i}^{\text{t}} \text{b} \text{m}^{\text{v}} \text{v}^{\text{v}} \text{x} \text{- teBZ} \text{bs-25}$)

$\text{Z}^{\text{v}} \text{g} \text{h}^{\text{w}} \text{t}^{\text{m}} \text{v}^{\text{t}} \text{ai} \text{e}^{\text{t}} \text{m} \text{t}^{\text{Z}} \text{v} \text{g} \text{vi} \text{Z} \text{ie} \text{v} \text{i} \text{x} \text{D}^{\text{E}} \text{t}^{\text{j}} \text{v} \text{b} \text{K} \text{i} \text{Z} \text{v} \text{t}^{\text{j}} \text{Z} \text{u} \text{i} \text{f}^{\text{t}} \text{q}$
 $\text{t}^{\text{d}} \text{i}^{\text{k}} \text{Z}^{\text{v}} \text{M} \text{Y} \text{g}^{\text{k}} \text{I} \text{e} \text{axi} \text{n}^{\text{t}} \text{q} \text{h} \text{v} \text{q} \text{|}$

$\text{GB} \text{K}^{\text{v}} \text{e}^{\text{v}} \text{s}^{\text{t}} \text{k} \text{K}^{\text{j}} \text{A} \text{v}^{\text{t}} \text{b} \text{i} \text{G} \text{K}^{\text{v}} \text{U} \text{v}^{\text{b}} \text{v}^{\text{v}} \text{e} \text{Avq}^{\text{t}} \text{Zi} \text{k}^{\text{â}} \text{m} \text{g} \text{r}^{\text{t}} \text{k} \text{e}^{\text{e}} \text{envi} \text{K}^{\text{t}} \text{i}^{\text{t}} \text{Q} \text{thgb} \text{c}^{\text{w}} \text{e}^{\text{I}}$
 $\text{K}^{\text{z}} \text{A} \text{v}^{\text{t}} \text{b} \text{e} \text{j} \text{v} \text{n}^{\text{t}} \text{q}^{\text{t}} \text{Q:}^{\text{N}}$

صم بکم عمی فهم لا یرجعون ----سوره : بقره، آیه: 18

$\text{K}^{\text{j}} \text{A} \text{v}^{\text{t}} \text{b} \text{i} \text{Z} \text{v} \text{d}^{\text{v}} \text{m} \text{i} \text{A} \text{b}^{\text{h}} \text{v} \text{q} \text{x} \text{GB} \text{A} \text{v} \text{q} \text{v} \text{Z} \text{g} \text{j} \text{-Z} \text{K}^{\text{v}} \text{t}^{\text{d}} \text{i} \text{I} \text{t}^{\text{g}} \text{v} \text{b} \text{v} \text{v} \text{d} \text{K}^{\text{t}} \text{e}^{\text{i}} \text{D}^{\text{f}} \text{i}^{\text{k}} \text{e} \text{j} \text{v}$
 $\text{n}^{\text{t}} \text{q}^{\text{t}} \text{Q} \text{|} \text{thgb} \text{Z} \text{v} \text{d}^{\text{v}} \text{m} \text{i} \text{K}^{\text{v}} \text{k} \text{k} \text{v}^{\text{t}} \text{d} \text{e} \text{v} \text{b} \text{Z} \text{n}^{\text{t}} \text{q}^{\text{t}} \text{Q:}$

تسمیه تشبها بلیغا لا استعاره لان المستعار له مذکور و هم المنافقون

----(کشاف، جلد:1، صفحه:77)

«Kš' mŏ x tmU#K BwZevPK i#c we`sq I AvŏhRbK A#\_©Avmgvbx `Z#` i Rb`
e`envi K#i#Qb|

mŏ x بوستان Ab`T etj #QbN

عجب نیست این فرع از آن اصل پاک

که جانش بر اوج ست و جسمش به خاک

(mŏ x, 1371:19, teBZ-172)

A_©Gu# tKvb Avŏth# we#q bq th, G c#y H c#e#T e`w#3, hvi t`n g#mU#Z Av#Q
Ges AvZ# tetnk#Z k#w#s#Z #gY Ki#Z#Q|

GB c0w#u#U m#y# Be#n#t#gi 24 bs Avq#t#Zi c#Z Bw#Z K#i#Qb| thL#tb Avj #n
etj b:

کلمه طيبة كشجرة طيبة اصلها ثابت و فرعها فى السماء

(m#y# Be#n#t#gi 24 bs Avq#t#Zi

Z#d#m#i K#v#K#`# i g#t#Z GB Avq#t#Z (طيبة) k##u#i A_©(توحيد) g#tb K#i#b «Kš'
mŏ x tmU#K আবু বকর সাদ বিন জাঙ্গীর c#k#smvq e`envi K#i#Qb|

e#y#tb Ab`T etj #Qb:

گنه هم ببخش ای جهان آفرین که گر با من آید فبئس القرین

(mŏ x teBZ bs- 2041)

tn RM#t#Zi m#b#v Z#g , Y#n g#vd Ki Avi Av#g hw` tKvb Ab`#vq K#i #_«K
Z#n#t#j Z#v K#Z#B b#v R#N#b`|

GB c0w³tZ D^tj mLZ القرين بئس hv Avm^tj mjv Rlyiæd Gi 38 bs AvqvZ t₋tK
tbqv n^tq^tQ thL^vt^b Avj mⁿ Zvqvj v etj tQb^N

حَتَّى إِذَا جَاءَنَا قَالَ يَا لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ الْقَرِينُ
(mjv Rlyiæd , AvqvZ:38)

**A₋© Aetk^tI hLb tm Avgvi K^tQ Avm^te, ZLb kqZub^tK ej te, n^vq Avgvi I
tZigvi g^ta^h h^v ce⁷,civ⁰tgi `iZj₋vKZ| KZ n^xb msl^lx tm !**

A^T Avqv^tZ القرينُ بئسَ kqvZ^tbi Rb^h e^heüZ n^tq^tQ| Zte m^v0^hx Z^ui e³te^h
Y^tni Rb^h e^hen^vi K^ti^tQb| (g^vd^vuZ^uj M^vqe)|

e^yt^b Ab^hT etj tQb:

چنان تنگش آورده اندر کنار   که پنداری اللیل یغشی النهار

(m^v0^hx, teBZ bs- 2970)

A₋© tm hLb Z^vt^K K^vt^Q ub^tq Avij sMb Kij thb g^tb nj AÜK^vtⁱ tX^tK
tM^tQ|thgb ej v nq i vZ, w^h b^tK M^hm K^ti^tQ|

A^T c0w³i 2q Astk m^v0^hx mjv Aviv^tdi 54 bs Avqv^tZi e^hen^vi K^ti^tQb| gj-
Avqv^tZ Avj mⁿ Zvqvj v Avmg^vb I R^vgb m^v0ⁱ wel^tq Av^tj vK^vZ K^ti^tQb^N

ان ربکم الله الذی خلق السموات والارض فی ستة ایام ثم السنوی علی العرش
یغشی اللیل و النهار
(mjv Aviv^d, Avqv^tZ: 54)

«Kš' mṯ x tm kā "یغشی اللیل و النهار" Øv i v Kv t j v i s t M i g v b y w h u b d m P i g Y x t K
 R x e b m ½ x K t i t Q b , Z u i A e ˉ v e Y Ø v K t i t Q b |

eḡtḡ Ab ˆT e t j t Q b :

یکی زجر کردش که تبت یداک   کرو دامن آلوده در جای پاک

----- بوستان، بیت: 3804

A ˆT K v e ˆ v s t k m ṯ x یداک تبت یداک k ā t K K j v A v t b i H A v q v t Z i w f i ˆ E t Z e t j t Q b t h L v t b

Avj m n e t j t Q b :

(m j v j v n v e , A v q v Z : 1) تبت یدا ابی لهب و تب

A ˆ . A v e j v n v t e i n v Z ˆ w a ˆ s m t n v K

m j v j v n v t e i 1 g G B A v q v t Z A v j m n Z v q v j v A v e j v n v e t K j v b v Z K t i t Q b |

m ṯ x t m L v b t ˆ t K t m k ā t K Z t j G t b Z u i K v e Z v q A b ˆ G K e ˆ i r ˆ t K A c i e ˆ T

A v L ˆ v n q Z K i t Z e ˆ e n v i K t i t Q b |

Z ˆ t c ˆ v j ˆ t ḡ e t j t Q b ˆ N

مالداری را شنیدم که به بخل چنان معروف بود که حاتم طائی در
 کرم... شنیدم بدریای مغرب اندر، راه مصر برگرفته بود و خیال فرعون
 در سر، حتی اذا ادركه الغرق، بادی مخالف کشتی برآمد، دست دعا برآورد

و فریادی بیفایده خواندن گرفت، و اذا ركبوا فی الفلک دعوا الله مخلصین له
الدين . - (Ñmıŕ x 1371 cŕv bs-275)

GK abxi wełtq i tbiQ th tm KcYvq Ly weL vZ uQj , thgb
nvZg ZvB e`b`Zvq weL vZ uQj | i tbiQ GKevi tm RvrvR thv tM
cıŕŕgı t`tk hvT v Kti uQj Ñ Ges uıgki AAj w`tq hv l qvi mgq
tdivD tbi NUbv Zıı gtb cij , òhLb tm Wıje uMtq uQj ó uVK ZLb Dt`ev
evZıı eB tZ uQj , ZLb tm nvZ Z t`vqv l A t nZK uPrKvi tPPv t gıP
Ki tZ j vMj | ò(tKvı tbi eııb) Zııv hLb Rj hv t b Av tı vnb Kti ZLb
Zııv GKııb ôfv t e Avj uı t K Wv t K |

ıj t`ı tbi GB Astk Kıv Av tbi mııv Av bKv e tZı 65bs Av q tZı Ask t` tK t bqv
n t q t Q Ñ

فاذا ركبوا فی الفلک دعوا الله مخلصین له الدين فلما نجاھم ولی البر اذا هم یشركون
GB AvqvZ AeZıY` n t q t Q t g v k t i K t` i D t` l t` k` Z t e mıŕ x Z v u f ı k c k u Zı
t j v K t` i t y t` l e` envi K t i t Q b |

e y t b Ab T e t j t Q b :

قضا نقض یوسف جمالی نکرد که ماهی گورش چویونس نخورد

Ñ (e y t b mıŕ x t e B Z bs- 3890)

thgbUv ZK` x t i t j L v u Q j t Z g b B D m t d i t m` h` l Zıı t` t K K g K t i b u b ,
t Z g u b (Av j u n i u b t` k) B D b y v Av : t K l mı M t i i g v Q f y Y K t i u b ev Zıı
R b` K e t i i g Z u Q j |

GLv#b mŏ`x KjAv#bi mjv صافات Gi 142 bs Avqv#Zi cŏZ تلميح K#i#Qb|
Avqv#Z G#m#Q :-

(mjv mvdvZ, AvqvZ: 142) فالتقمه الحوت و هوا ملیم

A_°tkl chS#gqQ Zv#K M#j tdj j , Avi tm ŏQj ŏaKZ

GB Avqv#Z nhi Z BDby# (Av:) - Gi NUbri cŏZ BŏZ t`qv n#q#Q thLv#b
BDby# (Av:) gv#Qi tct#U P#j hvl qvi eY#v G#m#Q| ŏKŠ' mŏ`x GB AvqvZ#K Ab`
GK D#i#k` Pqb K#i#Qb Avi ŏZŏb gvQ#K Kei Gi A#\_°e`envi K#i#Qb| ŏWK
tZgŏb ŏZŏb Aŏ AvqvZ#K Ab`ŏ mh#`-li A#_°e`envi K#i#Qb|

thgb: ŏj`-#b G etj b:-

یونس اندر دهان ماهی شد

قرص خورشید در سیاهی شد

(mŏ`x, 1371 c, 22)

A_° mh°AÜKv#i ŏbcŏZZ nBj (ivZ nBj) thgb BDby# (Av:) gv#Qi
Mne#i cŏZZ nBj |

GB teB#Z ŏZŏb mh#`-li m#_ BDby# bexi gv#Qi M#f°cŏZZ nI qvi m#_ Z#bv
K#i#Qb|

mŵ x Ab'Ī etj tQb:

نبینی که حق جل و علا در محکم تنزیل از نعیم اهل بهشت خبر میدهد که اولئک

لَهُمْ رِزْقٌ مَّعْلُومٌ ----- گلستان، صفحه: 263

G Aſk mŵ x mjv صافات Gi 41 bs AvqvſZi cŴZ BwſZ KſiſQb- thLvſb

Avj ōn Zvqvj v etj b: -

الا عبادَ اللهِ المخلصين اولئک لَهُمْ رِزْقٌ مَّعْلُومٌ

(mjv mvdvZ, AvqvZ: 42)

A_© ōKſ' Avj ōni mr eſ'viv (G Amſ cwi bſg) nſZ gſ nſe, Zſ' I Rb'' i ſſſQ

ÁvZ ōi ōRK |

GB AvqvſZ معلوم رِزْقُ gſmj g eſ'vſ' i Rb'' e'envi KſiſQbb, ōKſ' mŵ x

tmLvſb mſſſ' i tevſſZ e'envi KſiſQb|

eſſſb Ab'Ī etj tQb:

چون بختش نگون بود در کاف کن   نگرد آنچه نیکانش گفتند کن

(mŵ x, 1371: 1g Aa'vq1132 :)

A_© hLb Zui fſM'' gſ' ōQj ZLb ZvſK KſWb Avj cſ'evbſ' i Rb'' i agſĪ

ej ſj b ōKbŵ nſq hvI

GB teBtZ mŵ`x mĵv Avj Bgivrbi 47bs AvqvZi cŵZ BwZ KtiQbN
AvqvZ fvl`n`:

إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُن فَيَكُونُ

(mĵv Avj Bgivr, AvqvZ: 47)

A_© Avj m যখন কোন কাজ করার জন্য ইচ্ছা করেন তখন বলেন যে,
'হয়ে যাও' অমনি তা হয়ে যায়।

Zvdmxi Kvikf`i gZ GB AvqvZ Avj m Zvqvj v nhiZ Cmv (Av:) Gi tclŵtZ
AeZxYKtib| (Zvdmxi Kvikvd, 1g LŪ, c; 364)

WŠ' mŵ`x tm AvqvZ Ggb GK ev`kvi cŵt½ e`envi KtiQb whb Afb`i Dct`k
ev civgkKYevZ Kitzb bv|

eŷtb Ab`T etj Qb:

که شفقت نیاید ز فرزند و زن

تو با خود ببر توشه خویشتن

(mŵ`x, 1371: teBZ bs- 1132)

A_© Zŵg ciKvtj i Rb` wbRi mvgvb wbtq hvl, tZvgvi mštb mšŵZ, `x
cwi Rfb ARŵtZ ŷgv cvtebv|

Avtj vP` cOw³ mĵv tkvqviv Gi 88bs AvqvZ t`K DŵZ| thLvfb Gi kv` nqtQ N

يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ

(mĵv tkvqviv, AvqvZ bs 88)

رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

uZub Zvi teBtZi e³te'i gva'tg Amr gwnjv`i tK we`fc Kivi tyt`f e`envi
Kti tQb hv GB AvqvZi cKZ weItqi mvt_ tKv`bv cKvi m^uK^qbB|

(N) MxZagKve`%kij : بافت غنایی :

mv0`xi Aci AvtiK `kjxi aib nj Ggb th KiyAvtbi AvqvZi cwi fwi K
A_`K uZub tCggq msMxtZi Awfe`w³i Av`tj Zui cKvk Kti tQb| hv KiyAvtb
بافت MxZagKve`%kij x tZ ifcvšhi Z Kti e`envi Kti tQb| thgb:
غير بافتی A_` tCggq msMxZ wntmte e`enZ nqwb| uKš' mv0` tmUvtK

بوی پیراهن گمگشته خود میشنوم گر بگویم همه گویند ضلالی است قدیم

(Kij qvtZ, mv0`x)

GB c0w³tZ ضلال قدیم kãu Øviv mivr BDmgl Gi 95 AvqvZi cãZ BwzZ Kiv
ntqtQ|

إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ لَوْلَا أَن تُفَنِّدُون ، قَالُوا تَاللَّهِ إِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ الْقَدِيمِ

(mivr BDmgl, AvqvZ: 95- 94)

A_`© তাদের পিতা বললেনঃ যদি তোমরা আমাকে অপ্রকৃতিস্থ না বল, তবে বলিঃ আমি নিশ্চিতরূপেই ইউসুফের গন্ধ পাচ্ছি।

তার বললঃ আল্লাহর কসম, আপনি তো সেই পুরানো ভ্রান্তিতেই পড়ে আছেন।

tKD tKD G ai tbi %kj x tK تلميح ev Bkiv wntmte AwewZ Kti tQb| Zte
تلميح Qvovl G ai tbi %kj x tK Ab` bvtg A\_` اقتباس ev DxwZ. wntmteI MY` Kiv
nq|

جو آمد نامه ساقی چه نام آورد مستان را

- (گزیده غزلیات شمس، عزل: 62، ص: 33)

(GLvfb wZwb KijAvtbi mijv Bbmvb AvqvZ:21)

وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا

(mijv Av` -`ini , AvqvZ: 21)

Gi c0Z BwZ Kiv ntqQ|

Abjfc fvte mv0` x etj bN

حکیمی گفتش ای نادان چه کوشی در این سودا بترس از لوم لائم

GLvfb mv0` x mijv gvtfq`vi 54bs AvqvZ t_tK we+k0 Y Kti+Qb, wZwb AvqvZi (لوم

لائم) tK wKQ0v cwi eZ0 Kti+Qb:

يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ

(mijv gvtfq`vi 54bs AvqvZ)

A_©: তারা আল্লাহর পথে জেহাদ করবে এবং কোন তিরস্কারকারীর তিরস্কারে ভীত হবে না।

mZivs GB Avtj vPbvq eSvMj th, mv0` x Zui Kvt` KijAvtbi AvqvZ tK e`envi

Kti+QbN 5 fvte:

1| mivmii AvqvZi D0wZ Avie GeviZmn

2| mivmii e`envi Avie GeviZi Dtj L e`ZxZ

3| AvqvZ e`envi cwi eZ0 mvab - GLvfb wZwb `yKtgi e`envi t`wLqtqQb:

(K) wBR`^c×wZ Abjvqx (L) we`acvZK tytI e`envi

4/ MxZag®c0qM

5/ D™tebx ^enkto"i gva"tg gxxgismv

Dtj mLZ ^enkó"mgfni gta" KijAv#bi AvqvZ Øviv ve`acvZ#K ve#kØY ev
c0qv#Mi tytÎ Zui c0qvM Ges MxZag® غنائى c0qvM, miv`xi ce@Z® h#M
Ab"tKivbv Kve mivvuvZ"Kt`i tj Lvq Ktg©cuij wjZ nqbv; eis GB `kjx miv`xi
wbR ^D™teb/

PZyAa'iq:
mŏ xi Kŭte" KŭAŭbi I nŭ xmi eŭgŭŭK cŭve

5.1 eŭgŭŭK cŭve : mŏ xi mŭnZ"Kŭg® ŭeŭfbae Aŭk G aiŭbi cŭve I KŭhRŭi Zui cŭi gvY I cŭŭqv mŭvi YZ ŭZb ˆfi i cŭi j ŭyZ nŭq _ŭŭK, thgb:

- 1) متوازی (mgiŭŭi j)
- 2) نفی جزئ (AŭsŭkK cŭZ"vL"vb cŭŭqv)
- 3) نفی کلی (mŭgŭŭK cŭZ"vL"vb cŭŭqv)

cŭKZ.cŭy GB ŭZb ˆfi i cŭve I KŭhRŭi Zui ŭeŭPbŭq Zui cŭi gvŭ I cŭi mi tKŭŭbŭ GK cŭV"vskŭK Ab" cŭV"vŭŭki ŭ ŭŭK BŭŭZ Kiv nŭq _ŭŭK| Dcŭi i cŭŭE cKŭiŭf` G ŭeŭPbŭqB Kiv nŭqŭQ th, tKŭŭbŭ GK Aa"ŭq cŭV"vŭŭki aŭi vŭnKZŭ Ggb GK tiLv ev gvŭŭv AsKb Kŭi th, GB tiLv ev gvŭŭv KLŭŭbŭ KLŭŭbŭ Aŭgvŭb" Aŭvi KLbI A`k"l nŭq _ŭŭK| cŭŭg cŭV"vŭŭki GB cŭKŭk I AcKŭŭŭki A`ŭk" cŭi gvY gj- Aŭŭki gŭa" ˆfŭŭeK fŭŭeB GKUŭ Kŭi Y ŭbŭnZ Kŭi Ges hŭŭZ Aŭgŭv Ab" cŭV"vŭŭki ŭeŭfbae i b I cŭŭqvŭŭK ŭPŭyZ KiŭZ cŭi e|

5.2 ejv n̄tq̄tQ th, m̄v̄ xi m̄v̄nZ"K̄tḡ c̄iZ cītZ cītZ K̄jAv̄b I

ejv n̄tq̄tQ th, m̄v̄ xi m̄v̄nZ"K̄tḡ c̄iZ cītZ cītZ K̄jAv̄b I
n̄v̄ x̄t̄mi D̄0̄w̄Z, B̄kv̄iv, B̄w̄½Z, D̄cgv̄ θ̄viv m̄gv̄`Z | th d̄vīm̄ m̄v̄nZ"i Ab̄"v̄b" K̄īe
m̄v̄nZ"̄t̄Ki Z̄j̄bv̄q ĀīaK̄Zi I w̄ēw̄fb̄ǣXs I %̄kj̄ xi ḡvā`tḡ Dr̄K̄óZ̄uī k̄x̄t̄Ī°̄v̄b K̄t̄i
w̄b̄t̄q̄tQ | Avḡiv GL̄v̄tb ēȳl̄b t̄L̄t̄K Gi D̄`v̄niȲ, t̄j̄v̄ Z̄j̄ aivi t̄P̄óv̄ K̄ie |

❖ D̄`v̄niȲt

K̄īe t̄kl̄ m̄v̄`x̄ Z̄uī Aḡi M̄š̄' ēš̄t̄bī īīǣB K̄t̄īt̄Qb K̄j̄Av̄t̄bi AeZ̄īw̄ȲK̄vi
m̄v̄t̄_ m̄vḡǞm̄" w̄ēar̄v̄b K̄t̄īt̄Qb, th̄gb̄ w̄Z̄īb ēt̄j̄ t̄Qb̄N̄

حكيم سخن در زبان آفرین

به نام خداوند جان آفرین

(m̄v̄`x̄, 1371: 1)

A_°̄ t̄m̄ ḡn̄vb̄ Av̄j̄ w̄nī b̄v̄t̄ḡ (īīǣK̄ij̄ v̄ḡ) w̄h̄w̄b̄ R̄x̄eb̄ m̄j̄ó̄ K̄t̄īt̄Qb̄,

w̄h̄w̄b̄ c̄l̄Av̄ḡq̄ Ges̄ ḡv̄b̄t̄j̄ ī h̄ev̄t̄b̄ f̄v̄l̄v̄ m̄j̄ó̄ K̄t̄īt̄Qb̄ |

GL̄v̄tb̄ w̄Z̄īb̄ K̄j̄Av̄t̄bī AeZ̄īw̄ȲK̄v̄ بسم الله Gī m̄v̄`k̄" ēP̄t̄b̄ īīǣ K̄t̄īt̄Qb̄ | Avēvī

θ̄viv̄ w̄Z̄īb̄ ḡj̄-Z̄ m̄j̄v̄ Av̄ī īnḡv̄t̄bī 1ḡ t̄_̄t̄K̄ 4_°̄Av̄q̄v̄t̄Zī c̄īZ̄

B̄w̄½Z̄ K̄t̄īt̄Qb̄ | th̄gb̄ Av̄q̄v̄t̄Z̄ ej̄v̄ n̄t̄q̄tQ̄:

الرحمان عَلم القرآن خلق الانسان علمه البيان

(m̄j̄v̄ Av̄ī īnḡv̄b̄, Av̄q̄v̄Z̄: 1- 4)

A_°̄ Av̄j̄ w̄n̄`q̄v̄ḡq̄- Z̄uī c̄q̄M̄=̄t̄t̄K̄ A_°̄ev̄ ḡv̄b̄t̄j̄t̄K̄ K̄j̄Av̄b̄ w̄k̄īL̄t̄q̄t̄Qb̄

Ges̄ ḡv̄b̄t̄j̄ m̄j̄ó̄ K̄t̄ī Z̄īt̄K̄ f̄v̄l̄v̄ w̄k̄īL̄t̄q̄t̄Qb̄ |

fvlv nj Ggb GK gva'g hvi Øviv gvbly Zui five weibgq Kti Ges Zui
wPšřfvebrtK Aþb'i KtQ e'v³ Kti | GBfite fvlv nj gvbly i Bkviv, Bw½Z, K_v
I tj Lv| G me ,tj wB fvlvi Ašřf |

GB cOw³tZ Kwe Avl Bkviv KtiþQb mjv evKivi 34 bs AvqtZi cŁZ,
thLvþb ewYŽ ntqtQŃ

وعلم آدم الاسماء كلها

(mjv evKivi, AvqvZt 34)

A_° Ges Avj m Zvqvj v Av`gtK mKj brg wkjv w`tqtQb
GLvþb eylv Kve`Mš' t\_þK tek wKQzD`vniY Zþj aiv nj | cıkvıwK D×Z
cOw³ ,tj vi weþkđY I tKvb tKvb mjv t_þK five-welq I gg°_tbqv ntqtQ Zv
eYØv Kiv nj |

❖ D`niYt

نه گردن کشان را بگیرد به فور

نه عذر آوران را براند بجور

(mvŃ x, 1371: 1)

A_° (Avj m Zvqvj v) thgwb AZ'vPvixþK cvKivl Kivi týtĪ Zvonuov Ktib
bv| tZgwb wZwb Zl evKvixþKl Avhve t`bbv|

GLvþb Kwe mvŃ x mjv BDbry Gi 10bs AvqtZi cŁZ Bw½Z KtiþQb| cweĪ
KjAvþbi AvqvZw nj :

ولو يجعل الله للناس الشر اتعجالهم بالخير لقضى اليهم اجلهم فنذ الذين لا يرجون نافي
طغيا نهم يعمهون

(mijv BDbyr, AvqvZ 10)

A_® gvbly thgb g½j AR®b Zrci I ZjwšZ nq Z`ac Avj un Zvqvj vl hw`
Zv`i kw`l c0w3tK Abjfc ZjwšZ Kitzb Zvntj Zviv AtbK AvtMB tkl ntq
thZ| mzi vs hviv Avgvi mv`\_ mv`vZi Avkv tcvlY Ktibv Zv`i tK Awg Zv`i
Aveva`Zui gta` e`IKti w`tq0|

Abjfc mijv Avj Bgivtbi 178bs AvqvZi GtmQÑ

انما نملى لهم ليز دادو اثماً

A_® Kvtdit`i tK AeKvk w`e, hvZ Zviv Zv`i , Yrn cwi cYKti |

(LvRvtqj x, 1363: 35)

❖ D`niYt

نه عذر أوران را براند بجور

(mv0` x, 1371: 1)

A_® wZwb ZI evKvixtKI Avhve t`bbv|

Dciy` c0w3i 2q tgmiv mijv ZI evi 104bs AvqvZi Abjfc, thgb Avj un Zvqvj v
etj bÑ

الم يعلموا ان الله هو يقبل التوبة عن عباده

(mijv ZI evi 104bs AvqvZi)

A_Ⓢ : Zte WK Zuiv RvbtZvbv Avj un Zvqvj v Zuiv ev`v`i Zlev Kejy Kti
_vKb/

(LvRvtqj x, 1363: 34)

❖ D`vni Yt

دو کونش یکی قطره از بحر علم گنه بیند و پرده پوشد به حلم

(tkBL AvRj, 1366: 1)

A_Ⓢ GB `Rvnb (`bqv I AvLivZ) Avtbi mvti i GK tdlv gvTÑ (Avj un
Zvqvj v) Avgt`i cvc mgr t`Lb WKŠ' Zuiv tnKgZ w`tq Zv Avovj Kti ivLb/

مصدر GUV گون w`tq Ayti hei دو کون mVx GB cOw³Z
(µqvj-), _vKv ev nlqv A_ⓈcVb Kti, Zte GUV tKvbtv WKQz AvZfK wbt`R
Kivi Rb` e`eüZ ntq _vK/ GLvbt دو کون Øviv Df`k` nj `bqv I AvLivZ
Avi GB cOw³ w`tq tm w`tK BwZ Kiv ntqtQ th, Avj uni wbt`fki gvtS cVZU
cVYx mpo Kvi Y we`gvb/ tKbbv, Avj uni ØtmdvZØ (, Yvej x) WK Zuiv ØRvZØ I
GfK Acti i AwKj | ZvB Avj uni B"Qv I mpo wbt`R ev Avb GKB/ thgb:

انما امره اذا اراد شئاً ان يقول له كن فيكون

(mjv Bqvmb, AvqvZ: 82)

A_Ⓢ Avj uni welq nj Ggb th- hLb wZvb tKvb WKQz mpo B"Qv tcvlY Ktib
ZLb ZvtK etj bÑ Ønl ØAZ ci Zv ntq hvq/

(LvRvtqj x, 1363: 35)

❖ D`vni Yt

ادیم زمین سفره عام اوست

بر این خوان یغما چه دشمن چه دوست

(mv0^ x, 1371: 2)

A_©Avj mni GB gmlUi cll_ex mevi Rb" mrvaviY tmvdivi b'vq, Avcb-ci, t`v`l
`kqvb mevi Rb" B Zv thb h'x i MmbgtZi gvj |

GB c0w3tZ mv0^ x اادیم tK Rvgtbi Dci A+_e"euZ ntqtQ | عام nj (عام
Gi msuyB ifc | Gi Øviv mv0^ x mjv gjtKi 14Zg AvqvZtK Dt'k"
KtiQtQb |

هو الذی جعل لکم الادض نلولا فامشوا فی مناکیها و کلو من رزقه

(mjv gjtK, AvqvZ 14)

A_©Avj mntj b tmB whwb cll_extK tZvgt` i Abktj m'w KtiQtQb m'zi vs tZigiv
tmLvtb wePiY Ki Avi Zui wi wRK fyb Ki | (LvRvtqj x, 1363: 35)

❖ D`vni Yt

که داری خلقت دانای راز

لطیف کرم گستر کار ساز

(mv0^ x, 1371: 3)

A_©Avj m Zrvqj v`qvj y/ tgnievb wZwb mKj wKQzAvbRvg w`tq_vtKb | w'wb
mØv Ges mKj tMvcbxq weI tq ÁvZ |

لطیف nj Avj m Zrvqj vi GKwU bvg, hvi Dtj L AvtQ mjv Avbqvgtgi 103bs

AvqvZ | thgb:

ولا تدركه الابصار و هو يدرك الابصار و هو اللطيف الخبير

(mjr Avbqvq, AvqvZ:103)

A_@: `wókwi<sup>3</sup> Zv#K t`L#Z c#ti bv, wKŠ' wZwb mKj `w#K KivqZi K#i
tbb| wZwb AZ`šm#ê k#I me#|

2q tgQivq (QÎ) Kwe (دارى خلق) Øviv mjr Aviv#di 53bs Avqv#Zi w#K

Bw#Z K#i#Qb| Avj m Zvqvj vi evYx:

(mjr AvØivd, AvqvZ: 53)

الا له الخلق و الامر

A_@m#oi mKj weI#qi KZZ;wK Zvi nv#Z bq ?

❖ D`vni Yt

مراو را رسد كبريا و منى كه ملكش قديمست و ذاتش غنى

(mvØ`x, 1366: 2)

A_@ Avqv#K Avj mni wBKU tcš#Q t`q w#wb gnwb I c#Zvcvj xN hvi mrv#F#GZj
Avr`x Avi Zui RvZ nj Ag#v#cyx|

GB tgmivq Kwe "كبريا" tK c#Zvc I g#wgvi A#_@e`envi K#i#Qb, hv gj-Z
mjr Avj hwiQqv 37bs Avqv#Z c#Z m#U#Z|

(mjr Avj hwiQqv, AvqvZ 37)

وله الكبرياء

GB tk#Ki D#i`k` nj , th mKj Aw`Zj R#oB Avj m weivRgvb Ges tKv#bv wKQB
Zui t`#K wfbel `Zš;Aw`#Zj AwaKvix bq|

❖ D`vni Yt

یکی را به سر برنهد تاج بخت

یکی را به خاک ان دآردز تخت

(mvd`x, 1371: 3)

A_© GKRBtK Zui gv_vq ivR gkz civil AvtiK RbtK wmsnvmb t_tK
ajvq bmgfq `vl |

GB QtAi DtiK" nj mjv-Avj Bgivtbi 25 bs AvqvZi welqe`!

توتی الملک من تشاء و تنزع الملک ممن تشاء

(Avj Bgivb, AvqvZ 25)

A_® wZwb hvtk Ljk ev`kvnx `vb Ktib| Avi hvi KvQ t_tK B"Qv ev`kvnx wQwbq
tbb

❖ D`vni Yt

گلستان کند آتشی بر خلیل

گروهی به آتش برد زاب نیل

(mvd`x, 1371: 3)

A_© Beinxg Lj xtj i Rb" Av_btk wZwb dz`evMvrb ifcvšli Kti w`tj b
Ab" GK `j tk wZwb bxj bt` Wwefq w`tj b|

1g tgmiv nhiZ Beinxg Avt tk bgi#` i AwMkz t\_tK gny<sup>3</sup> t`qvi wel tqi -

mjv Avbweqvi 68bs AvqvZ ewYZ ntqtQ:

قلنا يا نار كوني برداً و سلاماً على ابراهيم

Ñmjv Avišqiv, AvqvZ: 68

A_Ⓢ Avj Ⓢn Zvqvj v Av_ b†K e†j b, tn Av_ b Zwg Be†n†gi cŃZ ViŪv I Avivg
`vqK n†q hvI |

Avi mŵ`x GL†b (خليل) kã e`envi K†i nhiZ Be†n†g (Av:), Anx 13 tK †b†`R
K†i†Qb , Zui GB j Ke K†yAvb Øviv cŃĒ, cŃĒ K†yAv†bi mjv tbmvi - 124bs
Avqv†Z †NvI Yv K†i†Qb: -

واتخذ الله ابراهيم خليلاً

(mjv tbmviÑ 124bs AvqvZ |)

A_Ⓢ Avj Ⓢn Zvqvj v nhiZ Be†n†g (Av:) tK (Zui) ev eÜze†b†q †b†q†Qb
Avi 2q tgmivi Øviv †divD†bi bxj b†` †bg††Z Kivi NŪvvi cŃZ B†½Z K†i†Qb,
†hL†b †divDb nhiZ g†v (Av:) I Zui mŵ_xiv e†b BmivBj †`i avl qv Ki†Q†j b
Ges Ziv bxj b†` †bg††Z n†q †Qj |

❖ D`vni Yt

گر آنست منشور احسان اوست

ور اینست، توقیع فرمان اوست

(mŵ`x, 1371: 3)

A_©hw` tmUvB Zui †b†`R Z†b Zv g½j gq- Avi GUvB Zui Av†`†ki B mĒvqb |

GLv#b 1g tgmivq DØZ منشور ej tZ ivRv -ev`kv` i A_ev DaYzb e`w³eM® i
cÿ t_#K tçöi Z tLij wPw cÎ tevSvq, GB cwi fvlv mÿv Zî-Gi 3bs AvqvZ t_#K
DØZ thgb:

(mÿv Zî-Gi 3bs AvqvZ)

فی رق منشور

A_®hv m² Pvgovi I ci wj wLZ|

AZGb t`Lv#Mj GLv#b Kwe tKviv#bi kã#K Zvi Kvte` e`envi Kti#Qb|

❖ D`vni Yt

فرماندگان را به رحمت قریب

تضرع کنان را به دعوت مجیب

(mvD`x, 1366: 2)

A_®wbiæcq MY Avj wni ing#Zi LgB wBk#U hviv Avj wni wBk#U tKti tKti

(cØ_Øv Kti) Avj wni Zui Reve w`tq_v#Kb|

GB Astki 1g tgmivq (قریب) A_® wBKU ev wBK#U, Avi 2q tgmivq مجیب A_®
mvov`vBkvi x

(مجیب ا قریب) mÿv evKvivi 185 bs AvqvZ t_#K Pqb Kiv n#q#Q| thgb:

فاذا سألك عبادى عنى فانى قریب، اجیب دعوت الداعى اذا دعانى

(mÿv evKvivi- AvqvZ 125)

A_@ Avcbvi Kv#Q hLb Avgvi e#`vi v Avgvi m#tU #RÁvm Ki te, Avcib etj w`b,
Avg Avgvi e#`v#`i L#B #bKUeZ#, Avi c#_#vKvix#`i c#_#vi Reve Avg
Ziry#YK fiteB w`#q\_#K hLb Zuiv Avgvi `#Yicb#nq|

❖ D`vni Yt

m#`x etj #Qb#

بر احوال نابوده علمش بصير

به اسرار ناگفته لطفش خبير

قدیمی نکوکار و نیکی پسند

به کلک قضا در رحم نقشبند

(m#`x, 1371: 4)

A_@ Zu# Ávb f#el`Z#Kl #`L#Z cvq Avj #ni #bK#U Ae`# tM#cb #el q RvZ
(gvb#l i) Avhj, Zu# fvj KvR, fvj Pvl qv Zu# ZvK`xi meB Zu# gv#qi M#f#
#j #ce# Kiv nq|

GLv#b 1g tgmivq بصير ej #Z e#vq #h#b #`L#Z cvb| G#v nj gn#b Avj #n
Zvqvj vi # YevPK bvg, hv K#jAv#b e# Avqv#Z D#j # Kiv n#q#Q|
me#kl tgmivq نکوکار gj-Z Av#e f#lvi محسن Gi mgv_#| Avi محسن Avj #n
Zvqvj vi Abb` # Yev#j i Av#i K#U صفت ev # YevPK bvg|
h#` I محسن k#U K#jAv#b mi v#i D#j # tbB Z#e احسان #μqv#PK c`#U K#jAvb
gv#R#` i#q#Q| Avj #n Zvqvj vi hvZ Gi m#\_ m#`#h#| thgb m#v K#m#m Gi 76
bs Avqv#Z G#U ej v n#q#Q:-

واحسن كما احسن الله اليك

mjv Kvmv: 76 bs AvqvZ |

A_ Avcib Zv` i K Gmvb Kti b , thgb Avj m AvcbvK Gmvb Kti Qb |

نیکى پسند Øviv KjAvtbi H AvqvZi cZ BwZ Kti Qb th,

(mjv evKvi v, AvqvZ: 195)

الله يحب المحسنين

A_ Avj m mr KgRij t` i cQ` Kti b |

نى Ni cti i kã كلى gj-Z ifcvKv_ قلم Gi At_ e`eüZ | hvi cKZ.A_ nj

اضافه (m) nqtQ hvi Øviv gj-Z H nv` xmi كلك kãU قضا Gi mv_

cZ BwZ Kiv nqtQ th:

جف القلم بما هو كائن الى يوم القيامة

(gvi AvZjy gvdivZn, 8g LÜ, c;2346-2578, ki tn AvKx` vZ Zvmeqv, c; 346)

A_ قلم hv tm ifcB we` gvb Ges tKqvZ ceS Zv Acvi eWZB _vKte |

در رحم نقشبند GKB tgmivq Øviv KjAvb gvRt` i mjv Avj Bgivtbi 5g

AvqvZi cZ BwZ Kiv nqtQ | thgb Avj m Zvqv v etj b:

هو الذى يصوركم فى الارحام كيف يشاء

(Avj Bgivb, AvqvZ: 5)

A_ Zvb ntj b tmB gnvb Avj m hvb tZvgt` i K gvZMtf` thgb B`Qv tZgb ifc

v` tq _vKb

GB AvqvZi melqe` KjAvtbi Ab`vb` v`tbl clyiveE nqtQ |

❖ D`vni Yt

ز مشرق به مغرب مه و آفتاب

روان کرد بنهاد گیتی بر آب

(mv0`x, 1371:4)

A_° c0P" t_#K cv0vZ", P>`mh°tmši RM#Zi cwi ágY, me wKQzWZwb
cmbi Dcti `vcb Kti#Qb|

Dtj mLZ c0w³#Z 2q tgmiVq ej v ntqtQ th, روان کرد و بنهاد A_# Avj wn
Zivqj v P>`aI mh#K ce°t\_#K cW0g w`#K Zvi mAvj b c_#K mPj Kti#Qb| Avi
cW_extK cmbi Dcti `vcb Kti#Qb| KjAvb gWR#` mijw û` Gi Iô Avqt#Z
Abj/c Dtj L i#qtQ| thgb: -

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ

(mijw û` , AvqtZ: 6)

A_°তিনিই আসমান ও যমীন ছয় দিনে তৈরী করেছেন, তাঁর আরশ ছিল
পানির উপরে

Zte newfbærv`xtmi tilqvZ we#kl Kti bvrRjy evj vMvq cW_exi cmb t_#K
m#oi wltq wek` eY0v i#qtQ| G Qvovl mijw Avbueqvi 30Zg Avqt#Z Gikv`
ntqtQ :

وجعلنا من الماء كل شيء حيّ

(mijr AvqZ:30)

A_mKj RxeZ e_tK Avig cimb t_tK mjo Kti

mZivs cZxqgvb nq th GB tgmivi gj- cZc`" cneT KjAvtbi nelq e_i m_t_ cY%fi te m_u,3 |

❖ D`vni Y:

زمین از تب لرزه آمد ستوه

فرو کوفت بر دامنش میخ کوه

(LvRvtqj x, 1363: 41)

A_mhigb ftq tKtc Dtv tcti kvb ntq cij , ZvtK cvniti i tctiK tgi xi Kti w_tj b |

GB teBtZ KjAvb gvr_t` i mijr bvnj Gi 15bs AvqAtZi cZ BwZ Kiv ntqtQ

(mijr bvnj , AvqZ:15) والقی فی الارض واسی ان تمیدبکم

A_m Avig Rvgbtbi e_tK DPzl eo eo cvnvo vcb Kti, hvZ tZvgv_t` i_tK wbtq c_w ex tntj br cto | wK GKB nel_tq mijr bver Gi 7-6 AvqtZ ej v ntqtQ th,

(mijr bver : AvqZ: 6-7) الم نجعل الارض مهاداً والجبال او تادا

A_m Avig wK RvgbtK weQvbr Kti Zix Kwivb, Avi cvnvo mm_tK tMto w_tqQ tcti_tKi gtZv Kti |

bvnhjy evj vMvi 1g tLvZev Astk Gtm_tQ: ووتد بالصخور میدان ارضه

(LvRvtqj x, 1363: 43)

❖ D`vni Y:

نهد لعل و پیروزه در صلب سنگ

گل لعل در شاخ پیروزه رنگ

(mvd`x, 1371: 4)

A_©j vj Pbx cv_i I wd†ivRv cv_i Ges Abp e†yi (hv j vj istMi we†kl
MvQ) wd†ivRv istMi kvLvq Wwvj g dʒ |

c0g teB†Z لعل Øviv j vj istqi iaex cv_i hv j `mUb fvlvq tej vmyy etj |
Avi GB teB†Zi gj- D†i`k` nj Avj on Zivqv v wKQz wKQz, B cv_†i we†kl `eikó`
`vb K†i†Qb, Gi g†a` wdi†Rv I iaex (j vj Kvšgub) cKv†k` t`Lv hvq| wK tZgub
Mv†Qi cvZui is thgb meR Ges wKQz wKQz cvZv wdi†Rv is Gi `^k n†q _v†K|
j vj istMi tMjvc dʒ, tjv iaex cv_†i Abjfc istMi n†q _v†K: Zte Zui
tkl vskw AcKvk`B t_†K hvq| mjv Bqvmb-Gi 79bs Avqv†Z eivZ n†q†Q :-

الذی جعل لکم من الشجر الاخضر ناراً

(mjv Bqvmb, AvqvZ: 79)

A_† wZwb tm gnvb mEj whwb tZvqv†` i Rb`
e†yi meR c† cj e t_†K Av, †bi mvo K†i†Qb

Gi A_©j , wZwb meR eymg†n Ggb `vn`e`ti†L w†q†Qb, hv e`envi K†i
tZgiv Kv†Vi mvr†h` Av, b Rvjj †q _v†Kv| A_ev Gi gva†g "gviL0 I "Avdvi"
bvqK `w Mv†Qi w†K Bw†Z Kiv n†q†Q| G MvQ `wdi Kv†v Wvj w†q Av†ei
tjv†Kiv GKUvi I ci Av†iKUv gvi†Zv, dtj Zv t_†K Av, b Sto co†Zv| c0Pxb

hʃM Avieiv MōgxY tʃvʃKiv Av, b Rʃj veri Rb" G Wʃj e"envi KiZ Ges mʃeZ
AvRI Kʃi _vʃK| (ÑZvdnɣgj- Kʃvb|)

❖ D`vni Yt

دگر ره به کتم عدم در برد

و ز آنجا به صحرای محشر برد

(mv0`x, 1371: 4)

GLvʃb c0g teBʃZ کتم 1g eʃYʃei thvʃM hvi A_ʃnʃe tMvcb Kiv| کتم عدم
hvi cvni fwl ʃ A_ʃnʃe مرگ ev gʃZʃ| GB teBʃZi Dʃi'k" nj mʃv evKvivi 28 bs
AvqvZ thgb:-

و کیف تکفرون بالله و کنتم امواتا فاحیاکم ثم یمیتکم ثم یحییکم ثم الیه ترجعون

(mʃv evKvivi, AvqvZ : 28)

A_ʃKfʃte tZvgiv Avj mni mʃ_ Kʃwi Ki , A_P tZvgiv ʃQʃj gʃZ| AZci ʃZʃvb
tZvgvʃ`i Rreb `vb KʃiʃQb| AZci cʃyivq gʃZ`vb Kʃib AZci Avevi
cʃy:ʃivʃvb Kivʃeb, Avi Zuci Zui KʃQ cʃZ`veZʃ Kiʃe|

(LvRvʃqj x, 1363 : 42)

❖ D`vni Yt

مگر بویی از عشق، مستت کند

طلبکار عهد الستت کند

(miv⁰ x, 1371: 7)

A_©hw` tc<sup>0</sup>gi NÖY tZvgtK gvZvj Kti Zvntj ÒAvj v<sup>0</sup> tZvgtK t`bv`vi Kite|

GB teBtZi 2q tgmivq = الست Øviv gj-Z KijAvtbi mjv Avivtdi 172 bs
AvqvtZi c⁰Z BsmixZ Kiv ntqtQ| Dfík, thgb Avj vn Zvqvj v etj b:

قال الست بربكم قالوا بليگ

(mjv Avivd; AvqvZ 172)

Avj vn Zvqvj v gvby m⁰oi cte⁰Av` tgi mšlbt`i i⁰ni c⁰Z c⁰ki tj b
Avig wK tZvgt`i ie bB? ZLb ej : n`vu

A_® miv⁰ x Zui Kvte` ej tZ tPtqtQb th tZvgtK hw` (v⁰qvi) tc⁰-fij eimv
t`l qvbr ev wefvvi Kti tdtj Zvntj gtb ivLte Zvg th tZvgti itei Kv⁰
c⁰Zk⁰Z w`tq GtmQ tmB c<sup>0</sup>Zk<sup>0</sup>Zi Kv<sup>0</sup> `vqex ntq Zvg FYx ntq hvte| Kwe
myifvte KijAvtbi AvqvtZi Zvrch⁰K Zui Kve`kjxtZ Ztj atitQb| Kwe
AmvaviY Kve` Mv<sup>0</sup>xi gva`tg KijAvtbi gvah⁰gq e`ÄvrtK Kwe`K `kjxtZ e`³
Kti Zui cvWk⁰`i Avevi m<sup>0</sup>vi c<sup>0</sup>Z t`qv c⁰Zk⁰ZtK gtb Kwi tq w`tj b |

(LvRvtqj x, 1363 : 46)

ivmj i cksmv

Kue Zui ešib Mš' ivmj i cksmvq ejej cvLi gZ mie ntqtQb| vZib
vbtRtK j y' Kti etj b: tn mvO`x Zvg G avi Yv Kibr th, nhiZ beX Kixg (m:) -
Gi veiatx cv tdjt gvi i c_ cvl qv hvte|

mvO`x etj b:

كريم السجايا جميل الشيم

نبی ص: البرایا شفیع الامام

امام رسل پیشوای سبیل

امین خدا مهبط جبرئیل

(mvO`x, 1371: 8)

A_@ Avgvt` i beX cieT I DEg PiiT veikó, mP Rxtei cqMvaf, DazMtiYi
kvdvqvZKvix ivmj` i tbZv, c\_ AvZvgKvix` i AMYx| vZib Avj cvtK vekr`
ev`v, nhiZ RxeivBtj i (Av:) - Gi AeZiY `j |

Kue ivmj i kvtb etj b:

چو عزمش بر آمیخت شمشیر بیم

به معجز میان قمر در دو نیم

(mvO`x, 1371: 8)

A_@hw` Zui msKí gwi Pv civ Zievi tZ cvZZ nq, Zvntj Zui tgvO`tRhivq P>`a |
`vKiv ntq hvq|

GB teBtZ 2q tgmi vq به معجز Øviv Bw½Z Ktib KijAvb gwRt` i mijv Kivvi
Gi 1g AvqvZi cŁZ Avj m Zivqj v etj b:

اقتربت الساعة وانشق القمر

(mijv Kivvi : AvqvZ 1)

A_ŕ KqvZ wKueZPnj Ges Pv` we`xYñtqtQ|

شق القمر A_ŕ P>`le`xYñj , hv i vmtj i Ab`Zg GK tgvŕRhv| Zui metP
eo tgvŕRhv nj , KijAvb| cŁZ.ctÿ P>`le`xYñKivi tPtq eo weiq nj GB th,
KijAvtbi gva`tgB eivei Awekñm, wev`wċċ, ØØvšt x Aviet`i tK GK DæšZ
kmgj Ki tZ tcti tQb|

شق القمر DgvBqv wev Avmetmj vZ whib Rvññij qv hñMi GK Rb cñm x Avie Kue,
Zui KueZivqI Dñj L Kti tQb Ges AvabK tR`wZweAvbxi vI wekñm Ktib th Pv
we`xYñI qvi NUbvi cċvY Pvti i tqt i Q|

Ziv t`Lv hvq th miv`x GB tgmi vqI cweĪ KijAvtbi e`envi Kti tQb|

Pvi Luj dvi cġsmv

mvŏ`x KijAvb I nv`xtmi GgbwK i vmtj i Rxeb I mrvext`i Øvivi cġvweZ
uQj | hvi cġvY Zui Agi Kite`i gta` we`gvb | uZwb tev`ltbi gta` Avj mri
umdvtZi eYØvi cġi i vmtj i bvZ I Zui cġi 4 Luj dvi , Y eYØvq tKvi ifc KvcY©
Ktib vb, uZwb ZvB tMtqtQb:-

نخستین ابو بکر، پیر مرید

عمر پنجه بر پیچ دیو مرید

خردمند، عثمان شب زنده دار

چهارم علی، شاه دلدل سوار

(mvŏ`x, 1371: 10)

A_ŕ cġtg cġxb Abymix AveyKi, Igi hvi KemRi tRvto ``E`I nvi gıtb, Avi ivZ
RvMv cıDZ I mgvb, Avi PZz©nj nhi Z Avj x whvb ntj b `j`j mvl qvix ev`kvn |

GLvfb Kue i vmtj i mrvext`i cġsmvq eZ ntqtQb | Avi uZwb nhi Z
AveyKi t_ŕK Zv`ia KtiQtQbÑ uZwb Zui fvlvq AveyKi (iv:) tK i vmtj i cġxb
I AvfÁ Abymix etj AvL`vqZ KtiQtQb | KviY, i vmtj i cġZ Zui fiv³ I k&v
uQj cġvvp ZvB uZwb i vmtj i mriQtZi mgq Zui mv_x ntqtQj b | cġ_ kġt`i nvZ
t_ŕK ZvŕK tndvRZ Kivi vbugtE | GgbwK uZwb , nvq Avkġ MØYKvtj ZvŕK mvŕc
`skb Kti uQj , uKš` tm weŕll uZwb tgvŕUl wePuj Z nbvb | G weŕtq mŕjv ZI evq
GtmQtQÑ

❖ D`vni Yt

که باشند مشتی گدایان خیل،

به مهمان دار سلامت طفیل

(mv0`x, 1371: 10)

Mixe `i tētkiv Avcbvi Avmj vq tetnkṭZi tgnḡvb nṭq hrte |

GLvṭb دار السلام KvjAvṭbi H AvqvṭZi mṭ_ mṭú³ thLvṭb Avj ṭn Zvqvj v etj ṭQb:

لهم دار السلام عند ربهم و هو وليهم

Ñ(mjv AvbAvḡ, AvqvZ-27 |)

A_ṭ Zvṭ`i Rb` iṭqṭQ Zvṭ`i iṭei KvṭQ kmšlī Avevm, Ges ṭZvb Zvṭ`i
AvffveK

AṭbK ZvdmxiKviKṭ`i ḡṭZ دار السلام nj tetnṭki GKUv ḡvKvḡ, thLvṭb
cqMṭṭṭ`i hvqMv Ges Zv nj kmšḡq ṭvb Ges me iKṭḡi eij v ḡvmeZ I Avhve
Mhe ṭ_ṭK ḡṭ_ vKv hvq |

D`vni Yt

چه صفت کند سعدی نا تمام!

عليك الصلوات اي نبي و السلام

(mv0`x, 1371: 11)

A_ṭ (Kve i vṭj i Aṭkl cḡsmv e³ KiṭZ AcviMZ ṭKvi Kṭi etj b) mv0`x ṭK
ej ṭe Avcbvi Aṭkl ṭ Y eYṭv KiṭZ! ṭn bex Avcbvi cḡZ `iṭ I mvj vḡ |

GB tgmivq miv`x etj b: عليك الصلوة A\_ (tn ivmj) Avcbri cãZ `ia`
 I ingZ emlZ tnvK, GLvfb السلام kãU الصلوة kãUi cãZ m`u`3 gj- e`3e`
 nj N " ايها النبي " hv Avgiv bvgvRi tklvstk cto _vK | AZGe miv`x
 والسلام etj gj-Z BwZ KtiQb th, Zui e`3e` tkl Kij b |

(LvRvtqj x, 1363: 53)

❖ D`vni Y:

سكندر به دوار روئين و سنگ

بکرد از جهان راه ياجوج تنگ

(miv`x, 1371: 19)

A_@tmKv`vi cv_i Øviv BhvRy Gi राजा eÜ Kti cv_extK iyv KtiQb |

GLvfb e`eüZ ياجوج kãU KijAvfb `Øvi GtmQ KijAvfb fvl` gtZ BqvRy
 GK fqsKi cØYx | Rjy KvibvBb ev`kv BqvRym aYsmvZK KgRvÜ t`K
 RbmvaribK iyvi vbgvE B`úvZi t`qvj `Zix Kti v`tqQb | Avi dvi m
 mivntZ` tm tmKv`vi t`qvj Gi cãm`x itqQ |

(LvRvtqj x, 1363: 53)

G mel tq miv Kinvd emlZ ntqQ:

قَالُوا يَا ذَا الْقُرْنَيْنِ إِنَّ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ
 نَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا

(miv Kinvd, AvqvZ: 9)

A_© Zviv ej t̄jv tn RjyKibvBb! BqvRjy I gvRR Gt̄tk wechq m̄wó Kt̄it̄Q/
 Avgiv wK t̄Zvgv̄K G Kv̄Ri Rb̄ t̄Kv̄bv Ki t̄tev, hv̄t̄Z Zvg Avgv̄`i I Zv̄`i
 gv̄t̄S GKwU t̄qvj wbḡY Kt̄i t̄te ?

❖ D`vniYt

عجب نیست این فرغ ، از اصل پاک

که جانش برون جست و جسمش به خاک

(mv̄Ń`x, 1371: 19)

A_©Glv̄ t̄Kv̄bv Av̄Ńth̄P w̄elq bq th, G cŷ H c̄wĒ e`w̄³, hv̄i t̄`n gv̄wŪt̄Z Av̄t̄Q
 Ges Av̄Zw̄ tet̄nk̄t̄Z kw̄š̄t̄Z ágY Kīt̄Q|"

عجب نیست k̄ā Øviv D̄t̄i`k` nj th mv̄` **Rv̄w̄i** Av̄Zw̄, Zui m̄š̄lb AveyeKi
 mv̄`t̄K D̄t̄i`k` Kt̄i ej t̄Q- th `i agv̄Ē Zui t̄`nUv gv̄wŪi mv̄t̄_ w̄ḡt̄k t̄M̄t̄Q Avi Zui
 Zui fv̄j I ḡl̄j RbK Kv̄Ri gva`tg Av̄Zw̄ Zui c̄t̄Ē i t̄`tn m̄Āw̄i Z n̄t̄q̄t̄Q |

(LvRv̄t̄qj x, 1363: 53)

شجره طیبه Øviv اصل پاک D̄t̄i`k`| A_Ŵ esk ci `úivi w̄`t̄K Bw̄Z Kiv n̄t̄q̄t̄Q/
 thgb m̄jv̄ Bēt̄n̄x̄gi 23bs Av̄qv̄t̄Z Gi kv̄` n̄t̄q̄t̄Q:

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي
 السَّمَاءِ

(m̄jv̄ Bēt̄n̄x̄g, Av̄qv̄Z :24)

A_® Avciwb wK t`tLq0tb bv Kvřj gv ZvBtq`evi Dcgv w`tqt0b tKvb wRwbřmi
mivnřh"? Gi Dcgv nř"Q thgb GKwU cweĪ MvQ|hvi tkKi gwUi Mfřři cĪ_Z Ges
Zui kvLv cĪkvLv AvKvřk tcřřQ tMřQ|

❖ D`vni Yt

نه کشور خدايم نه فرماندهم

يکی از گدايان اين درگهم

(mvĪ x, 1371:22)

A_®bv Avwg tKvřbv t`tki gwij K bv Avř`k `vZv| Avwg tKej GB `iMvřni GK
wFLvi x

mvĪ x ev`kvi fvlvq Avj vni `ievři Gfvře etj b th, tm Zui ivřR`i Avmj
gwij K bq, Ggb wK tKvřbv ūKř`vZv I bq, gj-Z Avj vni ZvqvřvB nřj b tMvUv
RMřři AvacwZ, Avi mKj Kj `vYI Zui nřřZ wbnZ| Avj vni mnřřwMxZvq Zui
mivnřh`i et`řj řZ ev`kvn ev Ab` th tKD Zui mvg_®cĪkv Kiřř ऋमर्थ nq Ges
Acti i KvřQ Kj `vY tcřřQřřZ cvři |

Kwe GLvřb GB c0w³ řviv KjAvřbi mřv Avj Bgivřbi 26 bs Avqvřři cĪZ
BwřZ KřřřQbř

قل اللهم مالك الملك تؤتي الملك من تشاء ...

(Avj Bgivřb, Avqvřř:26)

A_®ej řv tn Avj vni! wK; Rvniřbi gwij K| Zřg hvřK Pvl i vř, řgZv `vb Ki |

❖ D`vni Yt

و گر رفت و آثار خیرش نماند

نشاید پس مرگش الحمد خواند

(mvd`x, 1371:34)

A_©Avi th e`ir<sup>3</sup>gZ`yeib KtI Ptj tMj A_P tKvfbv RbwnZKi KgRvD ti tL tMj
bv- ZLb Zui gZtZ dwnZnv cvV KivI wK ntebv|

GB teBtZ الحمد GB kã Øviv Dti k` nj mivr dwnZui الحمد hv bvgvR cov
nq| GB mivwU gvby gZti cti Zui iæni gvMtdivZi Rb`I cov nq| Avi GB
mivtK GRb` dwnZnv ej v nq Kvi Y KyAvb gvrR` GB mivr Øviv Avi æntqtQ GB
mivvi Avti KivU bvg nj سبع المثانی

❖ D`vni Y:

و گر بند و پندش نیاید به کار

درختی خبیث است بیخش برار

(mvd`x, 1371:35)

A_©Avi hv` tKvfbv ev`v Dct`k KvR bv j vMvq, তম nq tmB gv`-MvQi gZ,
hvi evU Zui vbtRi Dcti cvZZ nq |

درخت خبیث kãhMj KyAvtbi AvqvZi كشجرة خبيثه t_tK Pqb Kiv ntqtQ,
hv mivr Be`vnxg Gi 25bs AvqvZ evbZ vel tqi mvt\_ mvgÄm`cY©

و مثل كلمه خبيثه كسجره خبيثه

(mjr Be'inxg AvqvZ:25)

A_©Avi Amr ev#K'i Dcgv n#Q- GKwU g` MvQ|

❖ D`vni Yt

چون يوسف كسى در صلاح و تميز

به چل سال بايد كه گردد عزيز

(mvO` x, 1371:38)

A_©hLb tKD BDM#di gZ mr I cweI nq ZLb Zv#KI 40 eQi a#i (wCq gvbly
wnt#te) t_#K Avhh tgmix n#Z tcti#Qb|

GB tgmivq Kwe, چون يوسف كسى در صلاح و تميز Gi
k#3 I h_v_#Avb| GB teB#Zi D#i'k" nj , BDM#l bex (Av:) wZwb Zui mei K#gi
m#ygzv, cweI Zv I Dch# Avb _vKv m#Z" I Zui Rxe#bi 40 eQi AvZewwZ
Ki#Z n#q#Q AZci " Avhxh wgmix " n#Z tcti#Qb| Avi ZvB GB 40 eQ#i i
e'vcvi Ur K#Av#bi eY#v t_#K tbqv n#q#Q :

ولما بلغ اشدّه اتيناه حكماً و علماً

(mjr BDM#l, AvqvZ:12)

A_@ hLb wZwb Zwi eyxgEvi w`K w`tq cwi cYZvq tcSQtj - ZLb ZvtK Avb I
cAv `vb Kij vg|

Aci AvqtZ GtmQ:

و حتى اذا بلغ اشده و بلغ اربعين سنة

(mjv AvnKvd, AvqZ:15)

A_@ AetkI tm hLb kw³ - mvqt_@ eqtm I 40 eQtI tcStQ-Q-

`B AvqtZi اشد بلوغ tK 40 eQtI DcbxZ nl qvi tytIB e`envi Kiv ntqtQ|

(LvRvtqj x, 1363: 79)

❖ D`vni Yt

چون می بگذرد جاه و ملک و سریر،

نبرد از جهان دولت ولا فقیری

(mvO`x, 1371:60)

A_@ hLb tZvgvi AvKvg, ev`kvnx, wmsnmb mev weQtRtZ Ptj hvteN ZLb H

RMtZ G `vbqvi abxi ab ev `vvi `wKQB tcSQtte bv

cO E teBtZ 2q tgmi vq فقير kãU `itek At_@hv KijAvtbi AvqtZi

D0wZ t_tK tbqv ntqtQ|:

ايها الناس انتم الفقراء الى الله و الله هو الغنى الحميد

A_ϕ tñ tjtKiv! tZvgivB Avj mni gLvtcyx Ges Avj m tZv Afiegy I
cġsimZ/ Ñ (mijv dviZi, AvqvZ: 15)

❖ D`vniY:

یکی را که سعی قدم پیشتر

به درگاه حق منزل بیشر

(mv0` x, 1371: ٦٢)

A_ϕ th teuk teuk tPóv Kti Ges hvi K`g cPóvi w`tK aweZ nq, tm Avj mni
KvQ AMMY`

GB Kveivstki 1g teBtZ سعی قدم A_ϕ c`tyc tdjvi cPóvi K_v ejv
ntqtQ Zte Zv g½j gq KvRi Dt`tk`| GUv Øviv KijAvtbi wbtæDjt mLZ AvqvZi
cġZ Bw½Z Kiv ntqtQÑ

و انّ لیس للانسان الا ما سعی و ان سعیکم سوف یری

wbōqB gvbtj i Rb` Ggb wKQziviLv nq bv, hv cvl qvi Rb` tm cPóv Kti bv, Avi
tZvgv` i gta` hviv wKQzj vtfi Rb` mtpó nq, Zv tm `æZB cġB nq|

---- mijv bvRg|

❖ D`vni Yt

نه برباد رفتی سحرگاه و شام

سریر سلیمان علیه السلام

(mv0`x, 1371: 87) :

A_© t̄mij vqgvb (Av:) -Gi vmsvmb wK mKij -mÜ`vi evZvm enb Kfi w b ?

GB teBt̄Zi Øviv KjAvt̄bi tmB Avqv̄t̄Zi c̄Z Bw̄Z Kiv n̄t̄q̄Q, thLv̄tb nhiZ
t̄mij vBgvb Av: Gi NUbv ewȲZ n̄t̄q̄Q|:-

وَأَسْلِمَانَ الرِّيحَ عُدُّوْهَا شَهْرٌ وَرَوَّاحَهَا شَهْرٌ

(m̄jv m̄vev, Avqv̄Z:12)

A_® Avi t̄mij vBgv̄t̄bi Rb` Avig evZvm̄t̄K ekxfZ Kfi w̄t̄q̄Q| mKv̄t̄j Zui Pj v
GKGvm ch̄S̄|mÜ`vq Zui Pj v GK gv̄t̄mi c_ ch̄S̄|

(LvRv̄t̄qj x, 1363: 123)

❖ D`vni Yt

در این کوش تا با تو ماند مقیم

که هرچه از تو ماند، دریغ است و بیم

(mv0`x, 1371: 88)

GB c̄Póvi ḡta` Zvg `vqx evm̄`v n̄t̄Z cv̄t̄e | t̄Zvgvi t_̄t̄K hv̄ Aewkó
_vK̄t̄e Zv n̄t̄e fq I `t̄P̄S̄|

GB teBtZ مقیم با تو ماند *Øviv RMZtK DtI k" Kiv ntqtQ| hv gj-Z*

KjAvtbi AvqvZ- لهم فيها نعیم مقیم

(miv ZI ev, AvqvZ: 15)

A_©Avi ZvtZ Zvt` i Rb" itqtQ g½j gq evm>`v|

D`niY:

چون خضر پیمبر که کشتی شکست

وزو دست جبار ظالم ببست

(mv0`x, 1371:96)

A_©hLb uLwRi (Av:) Rvnr tft½ wj Avi Gfvte Rvtj tgi nvZ t_tK Zv i yv
Kij |

GB Kve`vstki cŭg teBtZi gva`tg KjAvtbi AvqvZi cŭZ Bw½Z Kiv
ntqtQ| miv Kvnvtd Avj vn Zvqvj v ggv (Av:) Gi vel tq etj tqb : ggv (Av:) Zui
mnPtii mvt_ msKf KtiwQtj b, th ct_ hv wKQz`Lte tm vel tq tKvbtv ckaKite
bv| Zui v GKfĀ c_ Pj tZ i iæ Kij | ggv (Av:)- Gi miv_ Rvnr dztv Kti wj |
gvv (Av:) tm e`vcvti cŭZev`x ntq DVj | wZvb etj b: Zwg wK Pvl th GB Rvnr
I Avinxiv mevB Wte hvK? ggv (Av) Gi miv_x we`vq tbqvi mgq GB KvtrI e`vL`v
Kij b| GB Rvnr uU wQj `B BqmwZg evj tKi | Avi b`xi Aci cŭšĀGK Rvtj g
ev`kvn GB Rvnr tK n`MZ Kivi Rb" I rctZ etm AvtQ| Rvnr wQ`a Kivi

Zirch^onj th Guv Avi mvgtb hitebr/ Avi Gfite wZib RvnrK H ev`kvi
Rei `Lj Kiv t_tK iyv Ki tjb |

KjAvtbi th AvqvZi cñZ BwZ Kiv ntqtQ:

أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسَاكِينَ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ فَأرَدْتُ أَنْ أَعِيبَهَا وَكَانَ وَرَاءَهُمْ مَلَكٌ
يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا

--(mjv Kivnd, AvqvZ-79)

A_° নৌকাটির ব্যাপারে- সেটি ছিল কয়েকজন দরিদ্র ব্যক্তির। তারা সমুদ্রে জীবিকা
অন্বেষণ করত। আমি ইচ্ছা করলাম যে, সেটিকে ক্রটিযুক্ত করে দেই। তাদের
অপরদিকে ছিল এক বাদশাহ। সে বলপ্রয়োগে প্রত্যেকটি নৌকা ছিনিয়ে নিত

(LvRvtqj x, 1363: 133)

D`niY:

نشيدم كه يك هفته ابن سبيل

نيامد به مهمان سراى خليل

(mv`x, 1371: 131)

A_° i`tbwQ th nhiZ Beñxg (Av:) Gi Mtn tKvtbv GK mBvtn tKvtbv
cñ_K tgnqvb wntmte Avtmb w|

GLvtb خليل kã Øviv nhiZ Beñxg (Av:) tK DfI k" Kti tQb, Avi Zui GB j Ke
`qs Avj w Zvqvj vi t`qv, thgb mjv tbnvq Avj w Zvqvj v etj bÑ

وَأَخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا

(Nimjwbnv, AvqvZ:125)

(eÜy wntmte MhY KtiQb|خليلA_® Avj wn Zvqvj v nhi Z Beñxg (Av:) tK Zui

nhi Z Beñng (Av:) tgnvbw wctj wQtj b, GUv KijAvb Øvi v ~KZ|

-(LvRvtqj x, 1363: 162)

❖ D`niY:

چه بودی که دوزخ ز من پرشدی

مگر دیگران را رهایی بدی

(mv`x, 1371 : 140)

A_®tKgb nZ hw` t`vRL Avgvi Øviv cwicY®ntq thZ! Zvntj Ab`نا (t`vhL t`tK
gny³ tctq thZ)

GB teBtZi 1g tgmivi gta` ejv ntqtQ پرشدی hv gj-Z KijAvtbi
Rvnbwxt` i e`vcvti AeZxY®ntqtQ thgb :

لَأْمَلْنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

(mjv সেজদাহ , আয়াত: 13)

A_®আমি wRb ও মানব সকলকে দিয়ে অবশ্যই জাহান্নাম পূর্ণ করব।

mZi vs mvØ`x GB AvqvZi cØZ j y` ti tL Zvú cZ`vkv e`³ KtiQb th, hw`
Ggb th tKej gvÎ AvgtK w`tqB t`vhL cwicY®ntq thZ Zvntj KZB bv fvj
ntZv! dtj Avj wni Aci mKj ev`v Rvnbwxtgi nvZ t`tK tetP thZ !

(LvRv#qj x, 1363: 171)

Kwei GB tgmivq KijAv#bi Avq#Zi gj- f#tei m#t_ thgb wj i#q#Q tZgwb
gnvby#Zui th bRxi, c#ivcK#i th e"K#Zv d#V D#V#Q Zv m#Z"B AK#i b#q|
ZvB#Zv #Zwb gvbeZvi Kwe wnt#te L`vZ| gvbeZui RqM#b, gvbe Kj `v#Yi eiZ#
Zui K#e`i c#Z#U tgmivq t`Lv hvq| ZvB #Zwb #PiK#j m#nZ" RM#Zi D3/4j
b#Y#I, gvbe Kj `v#Yi gnvbc#j#d I Agi Kwe wnt#te mevi #`tq tet#P _vK#eb |

❖ D`niY:

کسی با سگی نیکوئی گم نکرد

کجا گم شود خیر، با نیکمرد

(mv`x, 1371 : 146)

A_© #Zwb h#` GK#U K#Z#i tK#b f#j K#Ri c#Zdj I #edj K#i b# t`b,
Zvnt#j tbK Avgj K#i x g#j tK#_vq n#i#tq h#te ?

GB tgmiv #viv KijAv#bi Avq#Zi c#Z B#Z Kiv n#q#Q thLv#b Avj #nZvq#j v
e#j b#

(mj#v BDm#d, Avq#Z -90)

فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ

A_© Avj #n Zvq#j v- tK#b#v tbK Avgj K#i xi Kg#j b# K#i b b#v,

A_# Avj #n Zvq#j v ei#`vi tK#b#v tbK Avgt#j i c#Z`vb t`#K ei#Z K#teb b#v,
tnvK tm#v h#ZB Z#Q #Ksev t#v#U| Avj #ni #bKU me #K#B msi #j#Z _vK#e|

❖ D`vniY:

دل سائل از جور او خون گرفت

سر از غم برآورد و گفت: ای شگفت

(mv`x, 1371 : 147)

A_@mrvh" c0_xP gb AvnZ, e"u_Z nj |

Lg gtbv¶bæntq ej j : nvq KZB bv nemkq!

GB Kve`istki دل سائل Øviv KijAvtbi tmB AvqitZi c0Z Bw½Z Kiv ntqtQ thLvtb
Avj wn Zvqvj v etj b:

وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ

mjv t`vnt AvqvZ-10

A_¶ Avi Avcub ¶¶¶KtK idwi tq w`teb bvÑ ¶Zi®vi Ki teb bv |

GLvtb سائل Øviv hv eSvtbv ntqtQ cieĪ KijAvtbi ZvB eSvtbv ntqtQ, A_¶ Dfq
tytĪB mrvh"ci_xP eSvtbv ntqtQ |

❖ D`vniY:

بخور تا توانی به بازوی خویش

که سعیت بود در ترازوی خویش

(mv`x, 1371 : 155)

eû wej v̄mxi wZ³Zv t_†K tKej wZ³ ^ B cvte ,Zte Avj un Zv†`i Rb` hv nvj vj
K†i†Qb tm Kvcov cov t_†K Zuv ZvB M̄Y K†i _v†K|

wZxq tgmivq حله kã Øviv AnsKvixi tcvlvK tevSv†bv n†q†Q| teB†Zi D†i`k`
nj Ñ cly`evb†`i tcvlvK Øviv mbv³ Kiv m̄e bq| A†bK m̄y I Av†i d Av†Qb
huv AnsKvix tcvlK cwi avb K†i _v†Kb| thgbUv KijAv†bi fvlvq ej v n†q†QÑ

فُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ فُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا
فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

(Ñmijv Avivd, AvqvZ-32)

tn bex, Zv†`i†K etj w`b, Avj un Zui ev`v†`i Rb` th mKj m̄Rm^{3/4}vi m̄yM̄
m̄y K†i†Qb, tm, tj v†K tK nvivg K†i†Q ? Avi Avj un i t`qv cieÎ wR̄bm, tj v†K
tK w̄w × K†i†Q ? ej ly! `yqvi Rxe†b I G mg`I wR̄bm Bgvb`vi†`i Rb`, Avi
wKqv†Zi w†b tZv GKvš f̄vte Zv†`iB Rb` nte| এমনিভাবে আমি আয়াতসমূহ
বিস্তারিত বর্ণনা করি তাদের জন্যে যারা বুঝে |

❖ D`niYt

توبى سايه لطف حق بر زمين

بيمبر صفت رحمة للعالمين

(mv`x, 1371 : 179)

Zwg RM†Zi Rb` `qvi Qvqv`†fc|

bexi tmdvZ nj mviv RM†Zi ingZ|

Kiie GLv#b رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ Z_v miv Rvni#bi Rb" ingZ ^fc0 GB evK"vs#ki
gva"tg KijAv#bi H Avqv#Zi c0Z Bw#Z K#i #Qb thLv#b ej v ntq#Q:

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ

(mijv Avw#qv, AvqvZ: 106)

A_vr: আমি আপনাকে বিশ্বাসীর জন্যে রহমত স্বরূপই প্রেরণ করেছি।

AZGe, Kiie GLv#b gnvb Avj#ni tNvI Yv hv ivm#j i Ab"Zg GKwU
cwiPq Gi weIqiw dly#q Z#j #Qb/GwU ntjv miv wek#vimi `wó
AvKI #gj-K tNvI Yv/ Kiie tmB , Y ev tmdv#Zi D#j L K#i Zwi KiieZv#K
Av#iv tmS` h#gwDZ K#i #Qb

❖ D`miY:

ترا قدر اگر کس نداند چه غم

شب قدر را می ندانند هم

(mv`x, 1371 : 179)

A_#r: wK#mi `wóš/ hwi` tZvgvi gj"gvb tKD bv Rv#b !

tm tZv Avm#j kv#e K`#i i gh#v I Rv#bbv (A_#r Zvi Cgvb B tbB)

Dij mLZ teB#Zi gva"tg Kiie GKwU AZ"vs# , iazc#weI#qi w`#K Bw#Z K#i #Qb/
cweI KijAv#bi D#j L 0j vBj vZ# K`#i i0 tmB Avqv#Zi c0Z wZwb Bw#Z K#i #Qb/
0K`i0 nj igRvb gv#mi iwi#mg#ni g#a" GKwU ivZ th m#ú#K#Avj#n Zvqvj v
cweI KijAv#bi mijv 0Kv`i0-G nvRvi ivZ A#cyv D#Eg etj tNvI Yv K#i #Qb/

ليلة القدر خير من الف شهر

- (সুৰা কদৰ, আয়াত: ৩)

কদৰেৰ ৰাত , সেতো হাজাৰ ৰাত অপেক্ষা উত্তম

❖ D`miY:

همی بر فلک شد ز مردم خروش

دماغ از تبش می بر آمد به جوش

(mv`x, 1371 : 179)

A_®Pviw`#K gvb#i AvZBv`, thw`b mh®(gv_vi) L®wbKtU weivR Ki#e

Avi Zv#c gv_vi gMR UMeM Ki#e|

AÎ teBtZi gta" Kwe "دماغ از تبش" Øviv mjv n¼ Gi 2q AvqvZi cZ Bkvi v
Kti#Qb | Avj mi tNvI Yv :

وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَىٰ وَمَا هُمْ بِسُكَارَىٰ وَلَٰكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ

(Ñmjv nR; AvqvZ: 2)

A_®: Avciwb nvk#i i gv#V gvb#i i t`L#eb th, Zviv cvM#j i gZ AvPiY Ki#Q|
hw`I Zviv tKD cvMj bq; eis Avj m Zvqvj vi Avhv#ei KvwB" Zv`i Gi#c Kti#Q
| (Gi D#i`k" nj c#e® D#v#c gvb#i i gMR d#Z_vK#e|)

--(LvRv#qj x, 1363:201)

❖ D`miY:

سلاطين عزلت گدایان حی

منازل شناسان گم کرده پی

(mv`x, 1371 : 187)

A_@bR@evmx mjZvbMY (tmiv mydMb hviv me@v @bR@b Avj @ni Bev`tZ gk_j
_v#Kb) Zuiv tKej Avj @ni `iev#i i wLwi,
Zuiv (Avj @ni %@KU" j v#fi) gvb#Rj mgry ev tn`vtq#Zi c\_ L#R tctq (`@qvi
Rxe#bi) c_ nwi tq td#j #Qb, A_@ Bn Rxe#bi MjZj nwi tq td#j #Qb|

GB Astk @سلاطين عزلت@ @viv D#i`k" nj c@v`c` mjZvbMY A_@ kvn
mydMb A_@ tm mKj tmiv `itekMY hviv tKv#Y e#m t\_#K Avj @ni Bev`tZ
gk_j _v#Kb , `@qvi tKij v#j t\_#K g# \_vKvi @b#q#E| Avi "حی" @viv D#i`k"
nj Avj @n حی قیوم Gi GB te#t#Zi @viv D#i`k" nj -

يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

(--m#v d#iZi, AvqvZ: 15)

A_@: হে মানুষ! তোমরা Avj @ni @bK#U w#q#K ।

আর আল্লাহ: তিনি অভাবমুক্ত, প্রশংসিত।

A#b#K g#b K#i b te#t#Z D#j #LZ "حی" k#i# قبيله A#_G#m#Q| G
Ae`vq te#t#Z A\_@n#e Gi#c th, @bR@evmx me#MY Zuiv Zv#`i قبيله ev m#cc@v#q#i
gvb#i i `w#t#Z w#Lvi#| hv` I Zuiv Zv#`i @bR@Zv I t#Mvcb#q#Zu#i @viv ivR w#snvmb
AR@ K#i b| - (LvRv#q#j x, 1363: 206)

❖ D`miY:

الست از ازل همچنانشان به گوش

به فریاد قالو بلی در خروش
(mv`x, 1371 : 188)

A_©0Avj v-0 kãU tm Abv`x Kvj t_#K Kv#b ev#R Avi
c0ZDE#i i 0Kj vj v0 kã`q GL#bv D"Pmi Z nq|

Kie GL#b, "الست" 0viv tm gnvb mg#qi w_#K Bw#Z K#i#Qb| hv mijv
اعراف Gig#Avj m Ziqj v eY#v K#i#QbN

وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ
قالوا بلى شهدنا أن تقولوا يوم القيامة إنا كنا عن هذا غافلين

(-mijv Avvd, AvqvZ-172)

A_vr© আর যখন তোমার পালনকর্তা বনী আদমের পৃষ্ঠদেশ থেকে বের করলেন তাদের সন্তানদেরকে এবং নিজের উপর তাদেরকে প্রতিজ্ঞা করালেন, আমি কি তোমাদের ie (পালনকর্তা, c#) নই ? তারা বলল, n`v, অবশ্যই, আমরা অঙ্গীকার করছি। আবার না কেয়ামতের দিন বলতে শুরু কর যে, এ বিষয়টি আমাদের জানা ছিল না।

A#bK Av#i d (mgx) `vk#K GB Avqv#Zi w#f#E#Z etj b th, 0 عالم
الست 0Ges "علم ذر" `yc c_#K RMr, A_# GB RM#Zi c#e©Av#i Kuv RMZ #Qj ,
thLv#b mKj Av`g mš#b GKmv#\_ Dcw`#Qj | Avi t#Uvi `k#bi w#f#E#I tZg#b,
tm Kvi#Y t#Uv (تذكر (علم Av#b#K) A_# ^#Y Kwi#q t`qv g#b K#i _vK#Zb |

(LvRv#qj x, 1363: 207 |)

❖ D`niY

چو بادند پنهان و چالاک پوی

چو سنگند خاموش و تسبح گوی

(mv`x, 1371 : 188)

A_© evZvm thgb A`k` A_P I c#U evZvm, GgbwK

wbõz cv_i I Avj m Zvmien Rc Kti... |

GLv#b mv0` x 2q tgmivq cieT KijAv#bi H Avqv#Zi c#Z Bw#Z Kti#Qb th:

نُسَبِّحُ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ
لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا

(mij/ বনী ইসরাঈল, AvqvZ: 43)

A_# সপ্ত আকাশ ও পৃথিবী এবং এগুলোর মধ্যে যাকিছু আছে সমস্ত কিছুর তাঁরই পবিত্রতা ও মহিমা ঘোষণা করে। এবং এমন কিছু নেই যা তার (Zvmien) সপ্রশংস পবিত্রতা ও মহিমা ঘোষণা করে না। কিন্তু তাদের (Zvmien cv) পবিত্রতা, মহিমা ঘোষণা তোমরা অনুধাবন করতে পার না। নিশ্চয় তিনি অতি সহনশীল, ক্ষমাপরায়ণ।

Kwe cieT KijAv#bi GB Avqv#Zi Abj#c fve Z#j a#i w#k#Y
Kti#Qb th, Ro wKsev Rxe mK#j B Avj mi Zvmien cv Ki#Q, hw` I
Avgiv (gb#y` RmZ mKj) Zv Ab#veb Ki#Z cvi#Qbv |

❖ D`niY

چنان فتنه بر حسن صورت نگار

که با حسن صورت ندارند کار

(mv`x, 1371 : 188)

t`L mjw#Zi tmš`h#btq KZ tdrbv n#`0,

A_P Kv#Ri g#a` tKvb tmš`h#bB|

Kue GLv#b GB tgmivi c#_gvs#k "صورت نگار" Z_v Avj mi ,Y- hv KjvAv#bi
AvqvZ t_#K Z#j G#b#Qb:

خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ

(mjv ZvMveb, AvqvZ: 03)

A_# : তিনি (Avj m Zvqvj v) নভোমন্ডল ও ভূমন্ডলকে যথাযথভাবে সৃষ্টি করেছেন এবং তোমাদেরকে আকৃতি দান করেছেন, অতঃপর সুন্দর করেছেন তোমাদের আকৃতি। তাঁরই কাছে প্রত্যাবর্তন। Avj m Zvqvj v Ab`I e#j #Qb:

هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ لَإِلَهِ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

(mjv Avj Bgivb, AvqvZ: 6,)

A_@ তিনিই সেই আল্লাহ, যিনি তোমাদের আকৃতি গঠন করেন মায়ের গর্ভে, যেমন তিনি চেয়েছেন। তিনি ছাড়া আর কোন উপাস্য নেই। তিনি প্রবল পরাক্রমশীল, প্রজ্ঞাময় |

A_# GUV Avj m Zvqvj vi K#i#Zi c#Kvk Z#e ``mK tmš`h#g#y` bq, eis Pmi wI K
tmš`h#B Avmj | (LvRv#qj x, 1363: 209)

(ki#n e#b, W. tgvv: LvRv#qj x, 1363, c; 209)

5.3 ešl̄b nv`xtmi cōie :

D`vniY:

و گر سالگی محم را ز گشت

ببندند بر وی در بازگشت

(mv0`x, 1371: 4)

A_© GgbwK hwi` ̄β weI t̄q A t̄š t̄Y K t̄i Z t̄e Z v mnvqK n t̄q hvq |

Avi ZLb Zui Rb" tm c_ Db̄y n t̄q hvq

GB teB t̄Zi 2q tgmivq در بازگشت 0viv D t̄i k" nj i v m t̄j i t̄m B nv`xm:-

"من عرف الله كل لسانه"

A_® wh̄b Avj m t̄K w P t̄b t̄Qb, Zui w Rnev`xi n t̄q hvq | Ges K_v ej vi Rb" tm

mnv h" K t̄i b

----kvi t̄n ešl̄b

❖ D`vniY:

تو مخلوق و آدم هنوز آب و گل

بلند آسمان پیش قدرت خجل

(mv0`x, 1371: 10)

A_® Avcbvi m̄q̄ t̄bi mvg t̄b mD" P Avmgvb j w̄ 3/4 Z Avcub m̄w̄ n t̄q t̄Qb, Avi ZLb |

nhi Z Av`g (Av:) g w̄ U Ges c w̄ b t̄Z w̄ g t̄k w̄ Q t̄j b |

GLv t̄b تو مخلوق و آدم GB D0w̄ Z H nv`xtmi w̄ t̄KB B w̄ 1/2 Z Kiv n t̄q t̄Q th:-

كنت نوراً و آدم بين الماء و الطين

A_@ Avg bjy wQj vg hLb Av`g gvwU I cwbZ wgtk wQj b

mv`x Gi cti i tgmivq Dtj L KtiQb :

تو اصل وجود آمدی از نخست

(mv`x, 1371: 10)

তুমি ই সেই জাত যে সর্ব প্রথম সৃষ্টি হয়েছে

GLvfb Kwe GKwU ctmx nv`xtmi cZ BwZ Kiv ntqtQ th, i vmy (mv:) etj b:

اول ما خلق الله نوری

A_@ : Avj wn me@_g Avgvi bjy mwQ KtiQb|

Aci ti I qtZ GtmQ اول ما خلق الله العقل A_@ Avj wn cQtg Avgvi AvKj mwQ KtiQb|

(LvRvtqj x, 1363: 53)

❖ D`vniY:

ترا عز لولاك تمكين بس است

ثناى تو طه و يس بس است

(mv`x, 1371: 11)

A_© Avig Avcbri cksmvq wK ej e, Zv Avgri Ávtbi mva" bq| Avig hv ej e,
Avciwb Zui Dtaí® Avcbri cksmv jvljvKv ht_ó| ÒZf-nvÓ I ÒBqv wmbÓ chŠl
tkl|ó

GB teBtZ ewYZ لو لك msµvšl mçm× nv`xtmi Ask| hv nv`xtm KzmxTz
Avj m Zvqj v etj b-

لو لك لما خلقت الفلاك ----- حديث قدسي

A_® hv` Avciwb mµó bv ntZb, Zvntj Avig tmsi RMtZi tKvtbv wKQB mµó Ki Zvg
bv|

2q tgmivq Dtj mLZ (طا....ها) G_s,tjv cieĀ tKvvtbi wtkl GK %wko"gnDZ
AvqvtZi Ask th_s,tjvtK ejv ایت متشابهات hv GLvtb mµv طه Gi cōitæc
weivRgvb|

thgbUv 36Zg mµv Bqvmxtbi iiaZ AvtQ (يس) Avi GB Dfq mµvB cōitæc
GB حرف tjvi Øvi vB bvg KiY Kiv ntqtQ| Zvdmxi Kvi KMY Gi tKvtbv A_©ev
e"vL"v Ktib wb, Zvt`i mKtj i gZ nj - GB th Gi cKZ.A_©bexi Kj teB
weivRgvb wQj |

(LvRvtqj x, 1363: 51-55)

❖ D`vniY:

خرابی کند مرد شمشیر زن

نه چندانکه دود دل طفل زن

(mvŌ` x, 1371:28)

A_© GKRB gvbj/i Zieml I ZtZvUv ýwZ KitZ cvtibv hZUv ýwZ mvab KitZ
cvti tKvfbv GK wk ev bixi gñbi nvnvKvi |"

GB teBZ Øviv i vmj (mv:) Gi GK nvr tmi w`tK BwZ Z Kiv n`tqtQ, tm
nv`xmvU nj w`b`efc:

ایاک و دعوه المظلوم

A_© tZvgiv gRj tgi t`vqv (Avf m`uv`) t`tK kZK`_tKv|Ø

Gi mv`\_ Avitei c`Pwj Z GKwU KweZvi I wj i`tqtQ, thgb:

الظلم نار فلا تحقر صغيرته

لعل جذوه نار احرقت بلدا

A_© Rjg nj Av, b| tQvU AZ`vPvi`tKI ZvB mvgwRK gtb Ktivbv, Kvi Y, n`Z
cvti GKUv tQvU ùwj ½ tMvUv GKUv kni`tKI Rvwj tq w`tZ cvti |

❖ D`vniY:

نمرد آنکه ماند پس از وی بجای

پل و خانی و خان و مهمانسرای

(mvØ`x, 1371:33)

A_© H e`w³tZv givi cti I Agi th tKvb b`x, tdvqviv, tmZzl tgnvblv
%Zix Kti`tQ|

GB tgmivi gta" e"eüZ خانى ktāi A_@dvqviv ev biv v, Zte GB teBtZi
 gta" GUV Øviv H nv`xmi cñZ Bw½Z Kiv ntqtQ thLvfb ivmjy mv: Gikv` Kti#Qb
 th:

سبعة للبعد تجرى بعد موته من علم علماً او اجرى نهراً و احفر بئرا او بنى مسجداً او
 اورث مصحفاً او ترك ولداً صالحاً يدعوله، او صدقة تجرى له بعد موته

A_@ gvb#i gZzi cti 7W Rbom ^-^~vfb itq hvqN Ges Zvi mglj Ae"vZ
 _vK,

- (1) th Avb `vb Kti
- (3) H e"v³ th mjcq cmbi Ke Lbb Kti#Q
- (3) H e"v³ th Pj gvb b`x /biv v Lbb Kti#Q
- (4) H e"v³ th gmmR` vbg#Y Kti#Q
- (5) H e"v³ th vR nvtZ KzAvb tj #L A_ev Zui LiP enb Kti
- (6) th Ggb myg/mys#b ti #L hvte Ges Zvi gv-everi Rb" gZzi ci t`vqv
 Kite
- (7) m`Kvq Rvvi qv hv `vZvi gZzi ci I Zui mvl qve Pj gvb _vK|

(i I RvZ# AvLevi - c; 92)

❖ D`vni Y:

نگه گرد شوریده از خواب و گفت

مرا فته خوانی و گوئی مخفت

(mv0`x, 1371:59)

A_@ gvZvj tj vKUv Ngy t_#K th#M ZvKvj I ej #j v, Zvg Avgv#K tdZbv ej #Qv
! Avi I ej #Qv th Avvg Ngy#tebv?

GB c0w3#Z 2q tgmivq مخفت kãll c#m× nv`xm t_#K Pqb K#i#Qb:

الفتنظ نائمة لعن الله من ايظها

অর্থঃ কেতনা সুস্ত অবস্থায় থাকে, তাকে যে জাগত করে তার উপরে আল্লাহর লা'নাত

(LvRv#qj x, 1363: 100)

❖ D`vni Y:

نخواهد که بیند خردمند، ریش

نه برعضو مردم نه برعضو خویش

(mv0`x, 1371: 69)

A_@ weARb Zui #b#Ri kix#i thgb tKv#bv hLg t`L#Z Pvq bv, tZg#b
Ab` tj v#Ki kix#i I Zv t`L#Z cQ>` K#i bv|

GB teB#Z Kwe 1g tgmivq نخواهد که بیند 0viv gj-Z H nv`x#mi c#Z
Bkviv K#i#Qb thLv#b nhi Z Avj x (iv:) tgv#gt#bi ُY eY0v Ki#Z etj #Q#j b |

يحب لآخيه ما يحب لنفسه و يكره له ما يكره لها

به قومی که نیکی پسند خدای

دهد خسوری عادل و نیک رای

(mv0`x, 1371: 91)

A_© tLv`v th RmZi g½j Pvb Zv`i`K gLiivi gZ b`vq-civqY kvmK `vb
K`ib|

GB teB`Zi Øviv I GK nv`x`mi c0Z Bw½Z Kiv n`q`q`Q:

اذا اراد الله بقوم خيراً ولی علیهم حکمائهم و اذا اراد بقوم سوء ولی علیهم سفهائهم

A_® : hLb Avj m Zvqvj v tKv`bv RmZi Kj `vY Ki`Z Pvb, ZLb Zv`i c0Z f`a I
mınòztj v`Ki tbZZj. `vb K`ib| Avi hLb tKvb m`c0v`q`i Ag½j Pvb, ZLb
Zv`i Dc`ti w`te`a I gL`q`j v`Ki tbZZj.Pvıctq t`b |

(LvRv`qj x, 1363: 111)

❖ D`niY:

کند خواجه بر بستر جانگداز

یکی دست کوتاه و دیگر دراز

-(mv0`x, 1371: 8 9)

A_©LvRv hLb Zui gZ`zh`vq ZLb GK n`f`ejy` Avi Ab`n`f`msei Y K`i`q`b|

GLv**t**b teB**t**Zi 2q tgmivq یکی دست کوتاه دیگر دراز (GK nvZ m^{ac}chvvi Z Aci nvZ mseiy) *Øviv gj-Z ivm**t**j i tmB nv`xmi c**h**Z Bw**z**Z K**t**i**t**Qb:*

یهرم ابن ادم و یشب فیه خصلتان:الحرص و طول الامل

A_@ Av`g mš**l**b e<sup>x</sup> n**t**q hvq A\_P Zui g**t**a` `w**l** `fve ZLb ZiæAe`vq_v**t**K,
Zvi GK**u** nj - **q**z**v** Avi Aci**u** nj Av**k**v, Av**k**isLv|

teB**t**Zi D**t**i**k**` nj e<sup>w</sup> hLb g**z**z kh**v**q kv**q**Z nq ZLb Zui GK nvZ m<sup>ac</sup>chvvi Z Aci nvZ msK**x**Y**Q**K**t**ib| Avi ZLb Zui c**h**Y th g**z**z f**t**q fxZ n**t**q g**l**v w`**t**q tK**v**t**v** K_v tei nq**v**| ZLb Zui D**t**i**k**` I e<sup>3</sup>e`_t**j**v Bkviv Bw**z**t**Z**i gva`**t**g c**k**vk K**t**ib| ZLb tm tZ**v**g**t**K D**t**i**k**` K**t**i et**j** th, Z**g** tZ**v**g**v**i GK nvZ Z_v y**g**vi nvZ `xN**Q**Ki Avi Aci w`**t**K tZ**v**g**v**i R**j**t**g**i nvZ**t**K Lv**U** Ki |

(LvR**v**t**q**j x, 1363: 125)

❖ D`niY :

از این به نصیحت نگوید کست

اگر عاقلی یک اشارات بست

(mv`x, 1371 : 101)

Av_@Gi t_`**t**K D**E**g Dc**t**`k t**K**D w`**t**ebv, h**w** en**x**g**v**b n**I** Z**t**e GK Bkviv**B** h**t**_ó

A**I** teB**t**Zi 2q tgmivi A**s**t**k** اگر عاقلی یک اشارات بست D**Ø**w**z** Øviv w**e**L`**v**Z c**h**v` : العاقل تكفيه الاشارة : *Avbxi Rb` Bkviv**B** h**t**_ó| GQ**v**ov**I** nhiZ Av**j**x (iv:)
Gi nv`xm|*

العاقل يتعظب و الآداب و البهائم لا تتعظ الا بالضرب

A_Ⓢ- Ávbxiv t`\_tL Ges AvPvi-AvPi†Yi gva`tgB Zúiv Dc†`k Mh̄Y K†i _v†Kb|
wKš`wbtePa†`i me Ltj ej v Qvor eSv†bv hıqbv|

---(LvRı†qj x, 1363: 138)

❖ D`niY:

چو زنهار خواهد کرم پیشه کن

بیخشای و از مکرش اندیشه کن

(mv`x, 1371 : 113)

hLb mıÜ ev Av†cvl PvBte, ZLb`qv Ki†e| Zte Zvi cZvi Yv t_†K mZK©_vK†e|

DØZ Kve`vs†ki 2q teB†Z بیخشای و از مکرش Øviv nhiZ Avj x (iv:) -

Gi GKUv c†Îi Ask w†k†I i cıZ Bw½Z Kiv n†q†Q| nhiZ Avj x (iv:) wj †L†Qb:

لا تدفعن لصحاً دعاک اله عدوک والله فیه رضی و لکن الحذر کل الخدر من عدوک
بعد صلحة فان العدو ربما قرب ليتغفل

A_Ⓢ hLbB †Zıgvi kÎæ †Zıgv†K kmıš† PıZ i Rb` Avnevb Ki†e Ges Zui g†a`

Avj wni mš†ó wbnZ _v†K ZLb Zui Avnevb AeÁv K†iv bv| Zte Zui t_†K

mvearb _vK†e, n†Z c†i ZıZ tm †Zıgvi wBk†U G†m †Zıgv†K AeıK K†i w†e

A_ev †avKv w†e|

-(LvRı†qj x, 1363: 147)

5.4 Mj`lb - G KjAv†bi cÖve :

Kıe tkL mv`x Agi Mš`Mj`lb hvi ci†Z ci†Z i†q†Q gvbe mgv†Ri

Rb` Dc†`k | Avi tm Dc†`k I tn`vqv†Zi w†`Rbv Dc`vcb Kiv n†q†Q

eü AvqvZ, nv`xm I wewfbæAvıne - cÖv` cÖPbmn AmsL` bwwZev†K`i

gva'tgı Kwe Zui ~fveRvZ tj Lvi 'i i#Z Avj m Zvqvj vi cksmv w'tq 'i iæ
Kti#Qb/ wZwb etj b:

منت خدای را عز و جل که طاعتش موجب قربت است.

A_# m#ywbZ I gungwšZ Avj m Zvqvj vi AbMh/ Zui cksmv Ges Zui
AvbMZ" nj Zui %bKU" |

GLv#b منت nj Avj mi AbMh wKš' gj-Z ifcK A#_©Avj mi سپاس cksmv
A#_e"eüZ ntq#Q/ Avi خدا kãw cnj fx خوتای (khavatay) t_#K tbqv ntq#Q
Avi ejv ntq_v#K GB m# I Sratas ayu t_#K tbqv ntq#Q hvi cjiZb
ms`Z. fvlvq A_©nj - w#R t_#KB Rxeb c#B wPiÄxe A_ev k#kZ A_©
c#`q/ ZvB خدای Gi cKZ.A_©آی خود+ قائم بالذات wwb Zui hv#Zi
Z_v mEvi mv#_ weivRgvb/ Avi dviw fvlvqI m#aviY A#_g#ey e#v#bv
ntq_v#K/ (LvRv#qj x 1363:115)

طاعتش موجب A_©nj Zui AbMZ" Kiv, uKg tg#b Pjv A#_e"eüZ/ |
قربت kã Øviv m#jv ûRiv#Z c#Z Bkviv Kiv ntq#Q thgb Gi kv` ntq#Q:

ان اکرمکم عند الله اتقی کم

- (m#jv ûRivZ, AvqvZ:12)

A_# Avj mi w#KU tm-B me#P m#ywb cvl qvi thvM", th me#P tenk
tgvEwK/

❖ D`vniY t

اعلموا ال داود شكراً و قليلاً من عبادى الشكور

(mv0`x, 1371: 01)

mv0`x Zui tMvtj `ftbi c0i t#t Avj un i tkvKwiqv eY0v ceR wZib
AmsL " `0všl Dc`vcb Kti t0b| Zb#a" GKwU `0všl nj D×Z AvqvZ hv
KjAvtbi D0wZÑ

يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَحَارِبَ وَتَمَاثِيلَ وَجِفَانَ كَالْجَوَابِ وَقُدُورٍ رَاسِيَاتٍ اعْمَلُوا
أَلْ دَاوُودَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّاكِرِينَ

(mjv- mvev, AvqvZ-13)

Avj un Zvqvj v etj b; তারা সোলায়মানের ইচ্ছানুযায়ী দুর্গ, ভাস্কর্য, হাউসদৃশ বৃহদাকার পাত্র এবং ছুল্লির উপর স্থাপিত বিশাল ডেগ নির্মাণ করত। হে দাউদ পরিবার! কৃতজ্ঞতা সহকারে তোমরা কাজ করে যাও। আমার বান্দাদের মধ্যে অল্পসংখ্যকই কৃতজ্ঞ।

D`vni Y:

باران رحمت بیحسابش همه را رسیده و خوان نعمت بی دریغش همه جا

کشیده.

(mv0`x, 1371: 01)

A_© e00 nj gnvb Avj un Zvqvj vi GK Amxg i ngZ, hv mKtj i Kv t0 tcšQvq
Ges ZvüD`vi Zv I tb0gtZi Db#y Pr` I me0 weQtbv

GB D0WZtZ mv`x باران tK ingtZi mv\_ m`u3 KtiQb| GB evK`
ciewZ`evtK`i mv_ c0Z ktā ktā Zvj titL D0Z ntqtQ| Dctiv3
teBtZ mv0`xi fvl` KjAvtbi tmB AvqtZi mv_ msMwZcY;thgb:

ربکم نو رحمت واسعه

mjv Avb Avg, AvqvZ- 147

A_@ tZvgv`i cftm tZv vekij, mxgvnx ingtZi Awakvix|

(LvRvtqj x1363:115)

❖ D`vniY t

ای کریمی که از خزانه غیب

(mv0`x, 1371: 01)

A_@ tn Adzšl ,B fDvti i Awakj

GLvtb mv`x از خزانه غیب Øviv KjAvtbi H AvqtZi c0Z BwZ

KtiQbN thLvtb Avj wn Zvqvj v etj b:

وَلَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ

(mjv u` , AvqvZ-31)

A_@ Avi Awmg ewj bv th Avgvi KvtQ Avj wn fvUvi fvUvi itqtQ Ges

GK_vl ewj bv th, Awmg Mvqex Lei l Rvmb| একথাও বলি না যে, আমি একজন

ফেরেশতা

❖ D`vniYt

ابر و باد و مه و خورشید و فلک در کارند

تا توانی به کف آری و بغفلت بخوری

(mv0`x, 1371: 02)

A_@gN, evZvm, Kqvkv, mh,©tmSi RMZ meWkQzZv` i WbR WbR Kv#R i Z |
Kwe GB Astk KiyAv#bi tmB AvqvZ#K BwZ Z K#i #Qb |

وسخر لكم الليل والنهار والشمس والقمر

(--mijv bvd#j , AvqvZ 12)

WZwbB i WwI, W`b, mh,©Ges P>`#K #Zvgv#` i Kv#R Wb#qvWRZ K#i #Qb -
c0E GmKj D`vni#b Kwe gj-Z Avqv#Zi gj- e3e`#K mivmwi Zui K#e`
Dc`vcb K#i #Qb |

❖ D`vniYt

حکمت محض است اگر لطف جهان آفرین

خاص کند، بنده ای، مصلحت عام را

(mv0`x, 1371: s5)

A_@ Avj Wn (WbR) `qvq GB Wek, mWp K#i #Qb, Avi WZwb Zui ev`v#` i g#a`
n#Z KwZcq Dch#MY#K `xq AbM#ni Rb` Wba#Y K#i tbb |

GB teBtZi Dti'k" nj th Avqvt` i GB cU_ex I Ro RMZ mwp ntqtQ
 tKej gvI Avj mni Kcivq| wZwb Zui tnKgZi w`k 1fc G RMZ mwp
 KtiQtQb| Avi Avj mni cZwU Kvr B nj tnKgZcYf Zui wtkl AbMh
 wtkl ev`vnt` i Rb" wv` 8| Zte GB teBtZi ggP_ KyAvtbi H AvqvtZi
 mvt_ maw³ thgb:-

وَاللَّهُ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

(mju evKvii, AvqvZ-105)

A_@ Avj mni Zui ingtZi Rb" hvK Pvb wbePb Kti tbb,(Avj mni hvK
 B"Qv wtkl fite 1q AbMh `vb Ktib)| Avj mni gnv-AbMhni AaxKvix|

D`vniY t

به نطق آدمی بهتر است از دواب

دواب از تو به، گرنگویی صواب

(mv0` x, 1371: 16)

A_@ evKk³ maw³ bægvyby ci ntZ DEg, Zte ci tZvgvi t_tK DEg hw
 Zwg DEg K_v bv ej |

GB c0w³ i 0vii mv0` x KyAvtbi tmB AvqvtZi cZ Bkvii KtiQtQb| thgb:

إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الصُّمُّ الْبُكْمُ الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ

(mju Avbdij , AvqvZ-, 22)

A_vr:wbtmf`tn Avj un Zvqij vi wBKU সমস্ত প্রাণীর তুলনায় তারাই মুক ও বধির, hviv
Dcj wä Kfi bv

Kwe GB AvqvtZi gj- fvefKB Zui KweZui Qt` e³ Kfi tQb|

❖ D`vniYt

و بصاعت مزجاة به حضرت عزيز آورده، و شبه در بازار جوهریان

(mv0`x, 1371: 56)

A_© Avvhtthi (Avvhtth wgwki) wBKU mvgvb` cyR wbtq Avmj , thb Rûni t` i
evRvti mvgvb` wKQz(A_) wbtq Avmv|

GLvtb مزجاة mvgvb` At` e`eüZ ntqtQ, hv gj-Z Aviw käl bq eis
Zv Avmtj wKzX fvlv t`fK GtmfQ| NUbv nj GBifc th, hLb nhiZ
BDmfdi (Av:) fvBtqiv Lv` km` tKbvi Rb` Zui wBKU wgtfi Avmj Ges
يا ايها العزيز مسنا و اهلنا الضرو جئنا ببضاعة مزجياة :
ejj

(mjv BDmfd, AvqvZ:88)

A_® (BDmfd Av: -Gi fvBtqiv ejj) tn Avhth (wkwki)! Avgiv l
Avgvt` i cwi evi eM`Ktoi m`xnb ntq cvtomQ Ges Achfß cyR wbtq
GtmfQ|

عزيز wgtfi i ZrKij xb ivotq tMvg`fK ejv ntZv| KwZcq cP`wet` i gtZ

(عزيز) kälU wgtfi i cäm` t`eZv (ایزیس) t`fK MwZ ntqtQ|

--(LvRvtqj x 1363: 166)

❖ D`vniY t

لقمان حکیم را گفتند: حکمت از کی آموختی؟ گفت: از نابینایان که تا جای نبینند پای ننهند.

(miv0`x, 1371: ۵۶)

A_© tj vKgvb tnKgtK cKæKiv njÑ Kvi KvQ t_#K Ávb jvf
Kti#Qv? WZwb ej tj b: A#Üi KvQ t_#K Wk#LWQ| Zviv hZyY chSf bv
RvqMvi e`vcv#i (WbWÖZ) nq, ZZyY Zviv cv tdtj bv|

GB tj vKgvb tK Wbtq KyAvb gwR#` GKWU mjvi I bvgKiY Kiv
ntqtQ Omiv tj vKgvbW bvtg| Avi tm mjvi 11 bs Avqv#Z ejv ntqtQ
Gfv#e:

ولقد آتينا لقمان الحكمة

(mjv tj vKgvb, AvqvZ-11)

A_# : Avwg tj vKgvb tK tnKgZ (Ávb) `vb KtiWQ|

GB tj vKgvb Wb Av`tK Wbtq Av#e A#bK Mí itqtQ| tm me M#í
tj vKgv#bi Pwi#T i gva`tg Wkyv\_#` i Dct`k t`qv ntqtQ| thgb: Zvbh#tj
Avh#h tm me M#í tj vKgvb tK GKRB Kv#jv e#Y# KZ`vm Wnt#e D#j
Kiv ntqtQ| Zui LvRv (gube) Zui tnKg#Z gy ntq W#tqv#tj b|

--ki#n tM#tj `vb,

(LvRv#tj x, 1363:167)

❖ D`vniY t

براین روضه غنا و حدیقه غلبا

(mv0`x, 1371: 17)

A_ϕ mv0`x Zui (-, wj `lb) MŠ' tK tetnkłZi msyvi Zui Złtei mvł_ Złbv Kłi etj b "GB meϕ evMvb- mRxe D`vb (-, wj `lb) tK I Amg tetnkłZi b`vq 8uJ Aa`vq myeb`v`Kłi uQ|)

Zte GLvłb uZub mi vmi Avi me ev dvi m fvlvq tetnkłZi bvg Dłj Kłi Zvi mvł_ Zvi GB MŠi Złbv Kłi Z cviłZb uKŠ; uZub Zv bv Kłi wj `lb MŠ' tK tm kã w`tq Dcgv w`tqłb thfvte KjAvłb tetnkłZi ebvq GłmłQ, KjAvłb tetkłZi eYvq GłmłQ (روضه غنا و حدیقه) ebvq GłmłQ, KjAvłb tetkłZi eYvq GłmłQ (روضه غنا و حدیقه) uZub I KjAvłbi tm fvlvłKB Pqb Kłi Avevi cgvY Kłi b th uZub KjAvłbi vıv I KjAvłbi cłZ cłmeZ I AvKó. |

(LvRvłqj x 1363: 172)

KjAvłbi fvlvq ej v nłqłQ:

(mjv Avevmv- AvqvZ-30)

و حدائق غلباً

A_ϕ (Avi uZub myó Kłi łQb) Nb D`vb

❖ D`vniY t

همی گوید و الكاظمین الغیظ و العافین عن الناس

(miv0`x, 1371:20)

A_©i vM `gbKvix Ges gvbyl i Aciva ygvKvix#K Avj #n fvj ev#mb |

GB D0wZ cieT KyAv#bi ueu AvqvZ t_#K tbqv n#q#Q thLv#b ej v n#q#Q:

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ
الْمُحْسِنِينَ

Avj Bgivb, AvqvZ bs 134

A_#r: hviv ^Qj Zv I Afv#ei mgq e`vq K#i, hviv #b#R#` i i vM#K

msei YK#i Ges gvby#K ygv K#i Avj #n mrKgR#j #` i fvj ev#mb |

❖ D`vni Y:

سگ اصحاب كهف روزی چند

پی نیکان گرفت و مردم شد

(miv0`x, 1371:28)

A_# Avmnv#e Kvnv#di tmB K#Z#U gvT K#qK#`b, tbKKvi#` I mv#_ #Qj

Ges gvby (Gi b`vq cy`erb) n#q tMj |

K#e GB teBZ#U#i gva`tg KyAv#b D#j #LZ Avmnv#e Kvnv#di NUbvi c#Z

B#Z#Z K#i #Qb |

ام حسبت ان اصحاب الكهف

m#jv Kvnvd, AvqvZ 9-22

KjAvtbi GB NUbvUv GKUv HwZnvmmK NUbv, thLvfb `wL^a-vb m^ac0vq
ci`uti 0t0 wj B ntq cti | Gi GKUv `tj i bvgN bv`ix Avi AciuU nj
DwZtki Abvix/

tgU K_v tivtgi tKvfbv GK ev`kvi Avgvtj `wKqvbv wub tLv`v `we Kij
Ges GKUv Ask Zui GB tLv`v `we KivtK tgb tbqub Zui GKvZv`
AU^h wj | Gici Zui GB ivRvi AZ`vPv`i f`q gi`f`gi c_ aij - ZLb
GKUv Kkz I Zv`i mv\_x nj | GB `j A`bK c_ AwZug Kivi ci GKUv
_nvq Avkq wj Ges tmB _nvq Zui GK Ntg A`bK eQi cvi Kti w`j |
AZci Zui tmB hM AwZug Kij Ges ZvInx`i ivR` c0Zov Kivi Rb`
Ng t`tk RvMj | (LvRvtqj x 1363 : 240)

❖ D`vniY:

نکند جور چیشه سلطانی

که نیاید ز گرگ چوپانی

(mv0`x, 1371:32)

A_©AZ`vPvix KLtbv ev`kvnx Ki`Z cvtibv | tKbbv wPZvevN KLtbv ivLvj
ntZ cvtibv | (f`yK KLtbv iyK ntZ cvtibv)

GB Dcgv 0viv Kwe ivmtj i GK nv`xtmi fvm`tk dwtq Zzj t0b,
thLvfb ivmj etj b:

ایما والی ولی شیاً من امری امتی فلم ینصح لهم ویجتهد لهم، لنصیحته و جهده
لنفسه کبۀه الله تعالی علی وجهه یوم القیامة فی النار.

--- (جامع الصغیر)

A_Ⓢ : th tKD Avgvi Dα\$Zi tKv#bv `wqZj c0B nq Ges Avgvi
Dα\$Zi w eltq fvebv bv Kti, Zϕ` i Kj `v#Y I g½tj i Rb` m#Pó bv ntq
wb#Ri Kj `v#Yi Rb` tPóv Kti, Avj w tKqvg#Z w #b Zui gly gD#j Av_ b
wb#yc Ki#e/ ÑRwDm m#Mi

❖ D`vniY:

بربالین تربت یحی پیغامبر علیه السلام معتکف بودم در جامع در مشق...

(m#0`x, 1371:36)

A_Ⓢ Avwg BqvnBqv Av: Gi Ke#i i Kv#Q G#ZKv#d wQj vg |

GLv#b D#j wLZ nhi Z BqvnBqv (Av:) w#wb wQ#j b nhi Z Bmv (Av:) Gi
Lv#vZ fvB Ges nhi Z hvKw#i qv (Av:) Gi c#y, Avj w Zvqv#v nhi Z
hvKw#i qv Av: Gi e#ve`vq Zui m#š#b j v#fi m#y#sev` w #j b | c#e#Kj Av#b
nhi Z BqvnBqv (Av:) -Gi Rb#w#b#Yi Kw#nbx eY#vi g#a` Zv d#U D#V#Q
c#e#Kj Av#b m#y# Avj Bg#v#b | GQ#ov I m#y# gv#Bqv# I Av#iv K#qK#U
hvqM#vq eY#v t_#K G Kw#nbx cv#l q hvq |

nhi Z BqvnBqv (Av:) wQ#j b nhi Z Bmv (Av:) Gi AvMg#bi m#y#sev`
`vZv Ges wZ#wb nhi Z Bmv (Av:)Gi Av#f#m#Ab (Baptism) Kti wQ#j b |

GKvi tY BqvBqv (Av:) AwfwmÂbKvix (Baptist) wntmte L`wZ jvf Ktib/
 wZwb Rtb# c#i 32 eQi eqtm wbnZ nb| wbw` Kti ejv hvq bv Zte
 A#bK eYw g#Z BqvnBqv Av: Kei `vtg# i tq#Q Zte tmLv#b GKwU MxR#
 i tq#Q hvi bvg 0#mURb0| GUv tivtgi mg#U G`vtUwbb Gi Av#`#k wbwgZ
 ntq#Q| (ki#n tM#j`#b, W: tgvnw# LvRvtqj x,c; 253)

❖ D`vni Y:

قارون هلاک شد که چهل خانه گنج داشت

نو شیروان نمرد که نام نیکو گذشت

-- (mv0`x, 1371:52)

A_© Kviab hvi 40 M#vg ab-iZawQj tml gviw tM#Q| Avi bl#ki lqv#
 Zui m#vg mL`wZi gva`tg Agi ntq#Qb |

Dtj wLZ Kve`vstki 1g tgmivq KyAv#b ewY# Kvi#bi NUbvi c0Z Bkviw
 Kiv ntq#Q| thgb mjw Kvmtm Avj wn Zvqvj v etj b:

انّ قارون كان من قوم موسى فبغى عليهم ، و اتيناه من الكنوز ما ان مفاحه
 لتنوا بالعصبة اولى القوة

Ñ(mjw Kmvm, AvqvZ: 73)

A_# Kvi tY wQj g#w (Av:) Gi m#c0vq f# AZci tmB Kviab g#w (Av:)
 Gi m#c0vtqi mv#_ Lvivc AvPiY Ki#Z jwMj | Avi Awg Zv#k GZ m#u`
 w`tq#Qj vg th Zui Pve# enb Kivi Rb` K#qKRb kw#kvj x tjvK `i Kvi
 nZ|

WKB GKB mjvq Kvi ab̄bi cwi YwZ ewYZ ntqtQ:

فخسفا به و بداره الارض

(mjv Kvmvm, AvqvZ:81)

AZci Avng Kvi ab̄K Zui m^αc0vq mn f-Mt̄f^Qewj b Kti wQj vg |

GB Kvmnbx Zvl iv̄ZI GKUzifbēf̄c ewYZ ntqtQ, Zvl iv̄Zi tm Kvmnbxi
brqK̄K A_{er} کورح A_{er} كورا |

Ñknti tMt̄j šrb, Wv. tgv: LvRvtqj x1363 c; 280

❖ D`vniY :

آورده اند که نوشیروان عادل را درشکار گاهی صیدی کباب کردند و نمک
نیبود.

-- (mv0`x, 1371:53)

ewYZ Av̄tQ b`vqci vqb ev`kvn bl wki l qvb GKw`b wKv̄ti wMt̄q Kveve
evbvw̄Q̄t̄j b, NUbvμt̄g mv̄t̄_j eb wQj bv |

GLv̄tb عادل kãw̄Y evPK | A_{er} nj b`vqci vqY, b`vqvePvi K, hv wQj
ev`kvnÑ bl wki l qv̄t̄bi Dcvax |

GB D_xZvskUkyivm̄t̄j i nv`xtmi wf̄w̄Ét̄Z ewYZ, thgb-ivm̄t̄j i evYx:

Avj nv`xm -- ولدت فی زمن الملك العادل--

A_{er} Avng b`vqci vqb kv̄m̄t̄Ki mgq RbW̄M̄Y Kti wQj |

(LvRvtqj x 1363 : : 280

❖ D`vniY :

نماند ستمگار بد روزگار

بماند براو لعنت پایدار

-(miv0`x, 1371:5&)

A_©AZ`vPvix wPiv`b _v#Kbv t_#K hvq Zui Dc#i i Awflvc wPiv Kvj |
 tKv#bv tKv#bv ms`i#Y GKUz#fb#v#te ewYZ n#q#Q| thgb: پایدار Gi`#j
 کردگار, tjLv n#q#Q| GB eY0v Abym#i tgmivi 2q Astk KivAv#bi
 Avq#Zi c0Z Bw#Z Kiv n#q#Q| thgb:

ان لعنة الله على الظالمين،

---سূرا: ہد، آيات: ۵۸

A_®Rv#j #g#`i c0Z Avj wni Awfkvc|

Dw#LZ tgmivq th fvlvi e`envi Kiv n#q#Q Zui e`vKiYMZ w`K
 w`#q ejv nq صفت مبالغه GUv wZb iK#g Mw#Z nq|

- 1) | آر thgb = پرستار = tm#eKv
- 2) گار thgb = ستمگار = Rv#j g
- 3) گر thgb = ستمگر = AZ`vPvix

AZGe e`vKi#Yi #g#Z کار tK گار wnt#te tjLv hv#te bv Zvnt#j A#_®
 ZuiZg` t`Lv w`te| ZvB th mKj msKj #b نماند ستمگار بد روزگار D#j#
 i#q#Q tm`#jv mw#K bq|

Ñkn̄i tMv̄tj Šlb, Wv. tgv: LvRv̄tqj x, 1363 c.; 284

❖ D`vni Y:

اجازت فرمای تا من وزیر را بکشم انگه به قصاص او بفرمای خون مرا
ریختن با بحق کشته باشی

(mv̄0`x, 1371:5۳)

*A_© Abgv̄wZ tctj Av̄vg Dv̄RītK nZ`v K̄ti tdj x Ges Dv̄R̄ti i nZ`vi `vtq
(অবুসারে) Av̄gv̄tK nZ`v Kiv tnvK | hv̄tZ tKqv̄tZi w`b Avcbv̄t`i
Avj̄ni `iev̄ti Av̄gvi Lv̄b w̄ntm̄te cvKivl n̄tZ bv nq|*

*Kv̄e mv̄0`x GLv̄tb قصص k̄ā e`envi K̄tīQb hvi cv̄wi f̄v̄mK A_©nj th
nZ`v Kiv A\_ev mgch̄tqi tKv̄b Aciv̄tai Rb` mv̄Rv̄ | قصص Gi ūK̄tgi
e`v̄cv̄ti Zv̄iv̄tZ Ḡtm̄Q Ges KijAv̄b gv̄h` G m̄jv̄ evKv̄ivi 178-179
Avqv̄tZ Avj̄ w̄n etj bÑ*

يا ايها الذين امنو كتب عليكم القصاص في القتل

(m̄jv̄ evKv̄ivi: 178-179)

*A_© t̄n Bgv̄b`viMY- tZv̄gv̄t`i c̄t̄Z w̄bnZ̄t`i e`v̄cv̄ti tKmv̄m M̄h̄Y
Kiv w̄v̄v̄e× Kiv n̄tq̄tQÑ*

GQv̄ov gv̄tq`vq 45bs Avqv̄tZI قصص Gi e`v̄cv̄ti Ḡtm̄Q thgb:

"وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ"

(*mjv* আল মাদেদাহ, আয়াত : ৪৫)

A_© এবং যখম সমূহের বিনিময়ে সমান যখম। অতঃপর যে ক্ষমা করে, সে
গোনাহ থেকে পাক হয়ে যায়

এখান *وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ* (যখমের কাসাস) এর বিষয়ে আলোচিত হয়েছে।

সূত্রাং দেখা যাচ্ছে যে সা'দী উল্লেখিত বাইতে *قِصَص* এর বিষয়ে দৃষ্টিভঙ্গি
উপস্থাপন করেছেন তা নিশ্চিত ভাবে *KzAvb* মযিদ থেকেই উতকলিত।

❖ *D`vniYt*

گر گزندت رسد ز خلق مرنج

که نه راحت رسد ز خلق نه رنج

(*mv0`x*, 1371:৬০)

A_: *hw` tZvgtK tKD Kó t`q Zvg Kó tcqbv, tKbbv tKvb Kó ev kwv`l*
KLtbr tKvb ব্যক্তির *KvQ t`tK Avtmbv| (eis Avj m cvtKi* পক্ষ থেকে এসে
থাকে) /

GB *teBtZi tktl i Ask KyAvtbi mjv Avbdtjt i mv`_ wj i tqtQÑ*
AvqvtZ Avj m etj bÑ

فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى

وَلِيَبْلِيَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَاءٌ حَسَنًا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

- *mjv Avbdij , AvqvZ- 17*

A_© সুতরাং তোমরা তাদেরকে হত্যা করনি, বরং আল্লাহই তাদেরকে হত্যা করেছেন। আর তুমি মাটির মূর্তি নিষ্ফেপ করনি, যখন তা নিষ্ফেপ করেছিলে, বরং তা নিষ্ফেপ করেছিলেন আল্লাহ স্বয়ং যেন ঈমানদারদের প্রতি এহসান করতে পারেন যথার্থভাবে। নিঃসন্দেহে আল্লাহ শ্রবণকারী; পরিজ্ঞাত।

❖ D`vni Y t

به لهو و لعب مشغولند و در ادای خدمت متهاون.

(*mv0`x, 1371:61*)

A_© *Zuiv tKej tLj -Zvgvkvq e`-tmevi Kv†R D`vmxb*

- *tj`lb* সাদী, হেকায়াত -২ 5, প্রথম অধ্যায়

لهو و لعب *GLv†b* A_© *tLj v ev tLj bv A†_© Avi Kwe GLv†b*

KjvAvb t_†K M0Y K†i†QbN

وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَلِلدَّارِ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَفَلَا

تَعْقِلُونَ

-- *mjv AvbAvq, AvqvZ-32*

পার্থিব জীবন ক্রীড়া ও কৌতুক ব্যতীত কিছুই নয়। পরকালের আবাস পরহেয়গারদের জন্যে শ্রেষ্ঠতর। তোমরা কি বুঝ না ?

D`vniY t

حاکم از این سخن بر نجید و روی از نصیحت او در هم گشید و بر او التفاتی
نکرد اخذته العزّة بالاثم

(mvô`x, 1371: 2)

(AZ`vPvi x) kvmK G K_vq tytc #Mj Ges aakuyZ Kij A_P Zui cîZ
â#ÿc I Kij bv- ZLb Zui Anskvi Zv#K cvtci cîZ Dôy Kti |
Kue mvô`x GLv#b KijAv#bi GKUv Avqv#Zi Ask ue#kl Z#j atit#Qb | th
AvqvZiU ub#efc:

وَإِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللَّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْإِثْمِ فَحَسْبُهُ جَهَنَّمُ وَلَبِئْسَ الْمِهَادُ

- mijv Avj evKvi v, AvqvZ- 206

A_© Zv#K hLb ejv nj th, Avjvnt#K fq Ki ZLb Zui Anskvi Zv#K
cvtci cîZ Dôy Kti, m#zivs Zui Rb" t`vhLB ht\_ó Avi ubtm#`#n Zv
nj ubKôZg W/Kvbr |

GLv#b mvô`x KijAv#bi ueû AvqvZ#K Zui tj Lvq mub#teimZ Kti#Qb |

(: LvRv#qj x, 1377 c; 290)

❖ D`vniY t

اگر من از خدای عز و جل چنان پرستیدمی که تو سلطانف را، از جمله
صدیقان بودمی.

(miv`x, 1371:66)

A_© (Rbly wgmix ejj :) "hiv` Avng Avj m Zvqvj v#K Hifc Avivabr Ki Zvg
thgb Zvg tZvgvi ev`kvi Ki, Zvntj Avng wQwi wKbt`i `#i tcstQ thZvg/
GLv#b Kwe صدیقین kā e`envi Kti#Qb hvi A\_©j AwZKvq mZ`ev`x,
Ges GB kāw wZwb الصدیقین t_#K wbtq#Qb thgbUv KjAv#b G#m#QÑ

وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِّنَ النَّبِيِّينَ
وَالصَّادِقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا

(mjv wbm, AvqvZ-69/)

A_© আর যে কেউ আল্লাহর হুকুম এবং তাঁর রসূলের হুকুম মান্য করবে, তাহলে
যাঁদের প্রতি আল্লাহ নেয়ামত দান করেছেন, সে তাঁদের সঙ্গী হবে। তাঁরা হলেন
নবী, ছিন্দীক, শহীদ ও সংকর্মণীল ব্যক্তিবর্গ। আর তাদের সান্নিধ্যই হল উত্তম।

GLv#b Kwe KjAv#bi cwi fvlv#K wR tj Lvi g#a" mivmwi Ašfy
Kti#Qb, hv Zui mwnZ`Kg#K Avi I A_©n Kti#Q/

(: LvRv#qj x, 1363 c;294)

❖ D`vniYt

یکی از وزرا به زبردستان رحمت آوردی و صلاح همگنان را بیخبر توسط کردی.

(mv0`x, 1371:٥٥)

A_® GK`v GK DmRi Zui Aaxb`K `qv Kij Ges mevB mstkvaþbi
gva`tg g½j RbK KvþRi Dct`k w`tj b|

A_® tm mKtj i fþ mstkvaþbi gva`g ntq tMj | GUv GKRB tgvþtþbi
`mqZj l etU thgb KjAvb gmmRt` Avj m Zvqvj v etj b:

"انما المؤمنون اخوة فاصلحوا بين اخويكم،

-(mjv- nRi Z AvqvZ 10)

A_® tgvþgb MY ci`úti fvB fvB, mZivs Zui v wþRt`i gta` (fþ ÁuU)
mstkvaþ Kti wþte|

GLvþbl Kme Zui wki mæfÜ`ýZui gva`tg KjAvþbi Avtj vP`
welqtK Zui tj Lvi gva`tg Zþj atitQb| Ašf® KtitQb, hv Zui Kg®
Avi l A_®n KtitQ| (: LvRvtqj x, 1363 c; 298)

❖ D`vniYt

ای پسر! کرم آن است که عفو کنی و اگر بضرورت انتقام خواهی

تونیزش دشنام مادر ده، نه چندان که انتقام از حد در گذرد که آنگاه

ظلم از طرف تو باشد و دعوی از قبل خصم.

(mv0`x, 1371:90)

A_® ev`kvn nviab Di iuk` cytK ejj tn cy! hw` ygvi Kti `vl
Zte tmUvB DEg| Avi hw` c0Ztkva wbtZB nq Zvntj Zvi gvZvtKI Mwj
w`tq `vl Zte tKvb mtgB thb Zui (Mwj i) tPtq teuk bv nq| Zvntj ZLb
Zug I Rvtjg ntq hvte Avi tZigvi weiatxI wePti i Rb" AwfthvM wbtq
Avmte| (-_tj `ltb mv0`x, c`g Aa`vq, tnKvtqZ bs 34)

GUv KjAvtbi GK AvqvZi mvt_ m`u`3 thgb Avj ni emY:

من جاء بالسيئة فلا يجزى الا مثلها---

---mjw AvbAvq, AvqvZ: 160

A_® hw` tKD tKvb Aciva Kti Zte ZvtK Zui Acivtai Abjfc
(mgcwi gvY) kw`l w`tZ nte

---mjw AvbAvq, AvqvZ: 160

Abjfc Ab" GK AvqvZi GtmtQ N

وَجَزَاء سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ
الظَّالِمِينَ
(mjw: Avk-i ivN AvqvZ 40)

A_® cvtci kw`l cvtci Abjæ (mgcwi gvY) মন্দ। যে ক্ষমা করে ও
আপোষ করে তার পুরস্কার আল্লাহর কাছে রয়েছে; নিশ্চয় তিনি অত্যাচারীদেরকে
পছন্দ করেন নাই। (: LvRvtqj x, ১৩৬৩ C; 2৯৯)

❖ D`vniYt

گفتم: صدق الله من عمل صالحاً فلنفسه و من اساء فعليها

(mv0`x, 1371:95)

A_© Avj m Zvqvj v mZ" etj tQbÑ th fvj KvR Ki te, tmUv Zui mbtRi
Rb" B, Avi th g` KvR Ki te Zui cwi Yvg Zui Dcti B cWZZ nte |

تج`v`b সা'দী, প্রথম অধ্যায়, tnKvqvZ bs 35

আল্লাহ তায়ালা صادق সত্য, এখানে এই বাক্য মূলত Zui cteP
AvqtZi mv`\_ m`úK`hyÑ cKZ.cty" GUv Avj mi evYxi mZ"vqb gvI |
thgb ej v nq:

صدق الله العظيم، :: صدق الله العلي العظيم

Zte GLv`b Kwe mv0`x KjAvtbi ueu AvqvZ tK Ztj atitQb- hv KjAvtbi
miv dWYj vnZ Gi 46 bs AvqtZi mivmvi D0WZ |

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا ۗ وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ

-(miv dWYj vZ, AvqtZi bs 46 |)

A_© th fvj KvR Ki te, tmUv Zui mbtRi Rb" B, Avi th g` KvR Ki te
Zui cwi Yvg Zui Dcti B cWZZ nte | Avcbri cf`ev`v`i` i cWZ RjyKvix
bb |

(: LvRvtqj x, ১৩৬৩ C; ৩০০)

❖ D`vniYt

হিকলি কে صخرا الجنّ از طلعتش برمیدی و عين القطر از بغلش
بدمیدی.

(mv0` x, 1371:95)

অর্থ: তার শারিরীক গঠন ছিল এমন যেন দৈত্য - রাজ ও তাকে দেখে
অপছন্দ করে, এবং তার শরীর থেকে দুর্গন্ধের ধারা প্রবাহিত হচ্ছে,

AÎ tgmivq Kwe عين القطر kâ e`envi KtiQb th kâU Zwb KjAvb
t_K Pqb KtiQb|

thgb KjAvtbi Avj Avn Zvqvj v etj bN

وَلَسَلِيمَانَ الرِّيحِ غُدُوَّهَا شَهْرٌ وَرَوَّاحُهَا شَهْرٌ وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ وَمِنَ
الْجِنِّ مَنْ يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَمَنْ يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا نُذِقْهُ مِنْ
عَذَابِ السَّعِيرِ

(mjv mvi v, AvqvZ- 12)

অর্থ: " আর আমি সোলায়মানের অধীন করেছিলাম বায়ুকে, যা সকালে এক মাসের
পথ এবং বিকালে এক মাসের পথ অতিক্রম করত। আমি তার জন্যে গলিত তামার
এক ঝরণা প্রবাহিত করেছিলাম। কতক জিন তার সামনে কাজ করত তার
পালনকর্তার আদেশে। তাদের যে কেউ আমার আদেশ অমান্য করবে, আমি স্বল্প
অগ্নির-শাস্তি আশ্বাদন করাব ।

(: LvRvtqj x, ১৩৬৩ C; ৩০৭)

❖ D`vniYt

দ্রুইশী রা দীদম কে সর্বর আস্তান কেবে হেমী মালীদ ও মীগ্ফত: যা

গ্ফুর, যা রহীম, তুদানী কে অ ظلوم جهول চে আীদ.

(miv0`x, 1371:٢٥)

A_© GKRB `itektK t`tLwQ Kvev Ntii mvt_ gv_v VKtQ Avi ejtQ tn
_bvT ygivKwii, tn`qvjyZng tZv Rvb GK AtAi ctÿ KZ Rjyg ntZ
cti |

--_tj`vib সা'দী, অধ্যয় : 2tnKivqvZ bs 2

GLvib "ظلوم وجهول" `kālU স্ফত মবাল্গে A_ঈ emak" A_Ávck
wektIY, Ges G wektIY `gvbÿ i tÿtĪB c0hvR"Ñ Kwe GB kā `0viv
KjAvtbi AvqvZi c0Z Bw½Z Kti+QbÑ

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا
وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

--(miv Avnhve, AvqvZ-72)

A_ঈ আমি আকাশ পৃথিবী ও পর্বতমালার সামনে এই আমানত পেশ করেছিলাম,
অতঃপর তারা একে বহন করতে অস্বীকার করল এবং এতে ভীত হল; কিন্তু মানুষ
তা বহন করল। নিশ্চয় সে জালেম-অজ্ঞ।

AĪ AvqvZ Avj m Zvqvj v ظلومًا جهولًا DtjL Kti+Qb G AvqvZi
DtĪk" njÑ AZ"vPri Kivl Ávb I c0Zfvi Amakvix tKej gvbyB ntZ

ciṭi, ZiB Avj mni AvgvbZ aviY Kiv tKej gvbṭliB cṭy mæ, thgb
tmUv gly-ÍKṭi, Z`æc AZ`vPvi eÜ Kiv Ges gvṭidZ nmmj Kiv I gvbṭli
KvR Avi Gfiṭe حقیقت Øviv Zui tmB AvgvbZṭK Rvbṭe|

Ñknṭi tMṭj šlb, Wv. ṭgv: LvRvṭqj x, ۱۳۷۳, c; 348

AZGe, t`Lv hvṭ"Q- Kue Zui fve cKvṭki Rb" KzAvṭbi DØvZṭK e`envi
KṭiṭQb|

Kue nmmR mmi vRx GB AvqvZ cñṭ½ wj ṭLṭQb -

آسمان بار امانت نتوانست کشید، قرعه فال بنام من دوانه زدند.

(گزلیماते هافিজ، گزل نং : ۱۳۸)

A_ṭ Avmgvb mÿg njbv AvgvbṭZi fvi enb KiṭZ, Avi Avgvi 5g
civÁZv Avgvi bvg civMj wntmṭe t`Lvj |

tgvU K_v tmB `iṭṭki fvm" nj th, tn ÿgvkxj, `qvqg Avj m Zṭg
Rvb th gvby ṭZv AÁZv I Rjṭg RoRmoZ Zv tm wK Kṭi ṭZvgvi Bev`Z
Kite? (: LvRvṭqj x, ۱۳۷۳, c; 348)

❖ D`vniYt

نبیند مدعی جز خویشتن را

که دارد پرده پندار در پیش

(mv0`x, 1371:۳۵)

A_© th An¼iti Wte _vtK tm mbRtK Qrov Ab" KvDtK Dchÿ gtb Kti br
 Zui tPvtLi mvgtb itqtQ c`®
 Kue GLvtb 2q jvBtb Zui e³e" KjAvtbi AvqvZ t_tK mbtqtQb thgb
 KjAvtbi GtmQ :-

و على ابصارهم غشاوه

(سُورَةُ evKvii, AvqvZ : 7)

A_® Zvt`i tPvtLi Dci AveiY cto tMq / c`®q tXtK tMq|

(: LvRvtqj x, ١٦٦٦, C; 3٤٦)

Kztbi D`vni Y:

باز بود و سلسله دراز در معنی این آیت که "و نحن اقرب اليه من حبل الوريد"

(mvõ x, 1371: 89)

A_© mvõ xi tLvjtqjv Avi Ae`vnZ K_v_tjv thb GB AvqvZiB A_©
 Zÿ" ÒAvng gvbyti KvQ Zvi Nvttoi iMi tPtqI AueKZi mbKtUÓ
 GLvtb Kue cieÎ KzAvtbi mjv Kyd-Gi 16bs AvqvZi AskuekI Zÿj
 atitQb| thLvvtb Avj m Zvqvj v etj b:

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعَلْمَا نُوسُوسُ بِهِ نَفْسُهُ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ

(mjv Kyd, AvqvZ: 16)

A_© Avng gvbytK mÿó Kti mQ Avi Zvt`i gtb thme gšÿv Dw`Z nq Zv
 Avng Rmb| Avng Zvi Nvttoi iMi tPtqI teuk KvQ AvmQ| (LvRvtqj x,
 1363: 361)

D`vni Y:

حاکم فرمود که دستش ببرند، صاحب گلیم شفاعت کرد که من اورا بحل کردم.

(mv0`x, 1371: 91)

tKv#bv GK tPv#i i e`vcv#i wePvi K uKq w`tj b th, Zvi nvZ KvUv n#e|
ZLb H cY`#e`i cKZ.gv#j K ej j , 0Av#g Zv#K yg#v K#i w`j vg|0
K#e GLv#b دست بریدن k# e`envi K#i#Qb| Gi cv#i f#v#l K A_#nj -
hv P#i i Aciv#tai kv#l`#nmv#e e`euZ nq| gj-Z 4 w`bvi ev
Z#Zv#K gj`gv#bi wR#bm P#i Ki#j GB mvRv c0qv#M Kiv n#q _v#K|
GB uKq tKviAv#bi AvqvZ Ab#y#qx wba#Y Kiv n#q _v#K| thgb
Avj #n Zvqv#v Gi kv` K#i b:

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جِزَاءً بِمَا كَسَبَا تَكَالًا مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

(mjv gv#q`v, AvqvZ: 38)

A_#r: tPvi gv#j v ev cy#y thB tnvK bv tK#bv Zv#` i Df#qi nvZ tK#U
`vI | GUv Zv#` i Kg#j Ges Avj #ni cy` t\_#K `qv#j#K kv#l`|
Avj #n Av#x I me#| (LvRv#qj x, 1363: 363)

KzAv#bi D`vni Y:

نه بلبل برگلش تسبیح خوانی است

که هر خاری به تسبیحش زبانی است

(mv0`x, 1371: 105)

A_Ⓢ tKej gvĀ ejeyj cmlB Avj mni Zvmexn Rtc bv, eis cŪZ"KwU
KwUvI gvbtj i Revtbi b'vqB Zvmexn cvV Kti |

GB KweZvskUKzAvj mni evYxi cŪZ Bkviv Kiv ntqtQ| thgb ejv
ntqtQ:

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبُحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ

(mi-v ebx Bmi vBj , AvqvZ: 44)

Ggb tKvṭbv wRwbm tbB hv Zui cksmv, cweĀZv I gungv tNvI Yv Kti bv;
wKš'tZvgiv Gt`i cweĀZv I gungvKxZḂ Dcj wā KiṭZ cvi bv|
GLvṭb cksv, cweĀZv I gungv tNvI Yvi A_©nt"Q cŪZ"KwU wRwbm
tKej gvĀ Zvi cFz , Y eYḂv KiṭQ| Zviv GB etj , Y cKvk KiṭQ th,
Zvṭi Ḃv Ggb GK mĒv whwb mg`l gnr , Yvevj i mteP I cYzg
Ae`ri Awakvix| hv tKvṭbv cksmv \_vṭK Zte GKgvĀ Zui Rb`B
AvṭQ|

G D`vniṭYi gvaṭg GUv cŪZxqgvb nq th, mvŪ`xi e³e" KzAvṭbi
DxwZiB cŪZaYwb gvĀ |

KzAvṭbi D`vniY:

انّ مع العسر يسرا: شكوفه گاه، شكفته است و گاه خوشیده

(mvŪ`x, 1371: 106)

A_Ⓢ wḂḂqB Ktoi cŪvṭZ mly iṭqtQ| AsKz tṭKB dz cŪwZ nq
Avevi KLṭbv Zv i wKṭq Sti cto|

GLv#b Kwe KzAv#bi Avqv#Zi Ask we#kl mivmwi Z#j a#i #bR
e³e#tK Av#iv `p K#i#tQb| KzAv#bi AvqvZ#U nj :

(mi#v Avj vg bvkiv, AvqvZ: 5-6) فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا - إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا

A_# K#oi mv#_B#Zv #`#i#tq#Q| Avi Aek#B K#oi m#%B #`#i#
c#k#Zv i#tq#Q|

❖ D`vni Y:

و افانين عليها جنانار

علفت بالشجر الاخضر نار

(mv#`x, 1371: 112)

A_# Av#g Zvi Dc#i Avbv#i i kvLv (m#%# K#i#Q)

Avi Av#g Mv#Qi #viv (gva#tg) Av_ b `vb K#i#Q

GB Astk Kwe cie# tKv#v#bi AvqvZ t_#K D#Q#Z w`tq#Qb|

thgb cie# tKvi Av#b Avj #n cvK e#j b#

الذي جعل لكم من الشجر الاخضر ناراً

#(mi#v Bqv#mb AvqvZ: 80)

A_# : v#hb (Avj #n) tZvgv#`i Rb# me# MvQ t\_#K Av\_ b `vb
K#i#tQb|

ev#Zi # D#i#k# nj th, Mv#Qi th mKj kvLv W#wj tgi d#j i
gZ- tm_#jv gj-Z me# Mv#Qi B Ask tm_#jv Av_ b m# Ae`vq _v#K
hLb Zv#K Av_#bi ms`#tk#Avbv nq ZLb Zv c#%#j Z nq|

D`vni Y:

یکی را از علمای راسخ را پرسیدند که چه فرمایی در نان وقف؟ گفت...

A_©GKRb weÁ Avtj g†K cKæKi†j b, GLv†b Kwe tMv†j ††bi
34 bs tnKv†q†Z cŪ†g راسخ علمای B kã w`†q i iæKi†j b| thLv†b
کامی علمای راسخ kãwU gj-Z tKvi vb t_†K Pqb K†i†QbÑ thgbÑ tKvi Av†bi
miH Avj Bgi vb Gi 7bs Avqv†Z ej v n†q†Q :

الراسخون فی العلم

(miH Avj Bgi vb, AvqvZ: 7)

A_©hviv Áv†bi we††q mÿp Ae`vb i†q†Q|
tKvb tKvb tgv†v†m†ni etj b: راسخ ej†Z gj-Z ivm†j cvK (m:) I
Zvi cieZ®eskaiMYÓ| tKvb cKvi m†`n Qvov Áv†bi we††q راسخ
(weÁMb), A_ev علمای راسخ mweÁ I jv††q w†b, ej†Z Zv†`i†K
eSv†e hviv Aek`B Gjg I Bqv†K†bi w`K w`†q m†e®P Ae`†b
i†q†Qb|

(LvRv†qj x, 1363:399)

mZi vs Kwe tkL mv`x GLv†b tKvi†bi cvi fv†††KB w††Ri MŒš'
m†††††mZ K†i†Qb|

❖ D`vni Y:

عالم آن کس بود که بد نکند

نه بگوید به خلق و خود نکند

آتَمْرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَ تَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ؟

(mvŒ`x, 1371: 117)

A_Ⓢ Avtjg tZv tmB th wbtR Abvq Ktibv Ges Abt`iKl
Ggb K_v etj bv hv tm wbtR Kti bv| OtZvgiv gvbyt`iK mZ KtgP
wbt`R `vl N A_P wbtRiv (Zv KitZ) fZj hvI 0

GLvfb Kwe wbtRi e³e`tK tRvovtjv Kivi Rb` tKvivotbi D0wZ
mivmwi tcl KtiQb| miH evKviv t`tK thgb Avj m Zvqvjv etj tQbN

آتَمْرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ نَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ
N(miH evKviv, AvqvZ: 44)

A_Ⓢ tZvgiv wK gvbyt`i mr KtgP wbt`R `vl Ges wbtRiv
wbtRt`iK fZj hvI, A_P tZvgiv wKZve cvV Ki? Zely wK tZvgiv
wPšI Ki bv?

D`vniY:

چون نبود خویش را دیانت و تقوی

قطع رحم بهتر از مودتِ قریبی

(mv0`x, 1371: 123)

A_Ⓢ hv` AvcbRb 0xb`vi I gfvKx bv nq Zte AvZkqZvi m^uK^QQbæ
KivN Zvt`i mvt\_ ü`Zv `vctbi tPtq DEg|

GLvfb mv0`x قریبی kãw e`envi KtiQb hvi A_Ⓢnj wBKU
AvZkq, `Rb| tKvivotbi eü AvqvZ AvZkqZvi m^uK^QQbæKivi wbtla
Ges AvZkq i yv Kivi Rb` AvqvZ AeZxY`ntqtQ Ges قطع رحم A_Ⓢ
AvZkqt`i mvt_ m^ym^uK^eRvq bv titL Zv wQbæKivi welq wbtla Kiv
ntqtQ|

قریبی A_Ⓢ wBKU AvZkqt`i mvt\_ ü`Zv| GB kãw Kwe
tkL mv`x tKviAvtbi miH kvI ix t`tK Pqb KtiQb| thgb:

قل لا اسألكم عليه اجراً ولا المودة في القربى

(miv kvl ix, AvqvZ: 23)

A_Ⓢ: tn bex Avciwb ejby Avwg Avgvi wimvjvZi weibgq
tZvgv`i Kv#Q WKQzPvBbv Zte eÜZj Pvb mymúK®Pvb tZvgiv tZvgv`i
wbKU AvZ#q#`i mv#_ mymúK®eÜZcY®múK®eRvq ivLte|

AZGe D#j mLZ tKZv#i A_©`vor#jv th Ggb AvZ#q#`i mv#_
múK®QbæKiv hvq hviv Øxb`vi ev ci#nRMvi bq, GUV Zv#`i mv#_
eÜZjeRvq ivLvi tP#q DËg|

(LvRv#qj x, 1363:409)

mv#`xi fvl`:

یاد دارم که یکی مدعی در این بیت بر قول من اعتراض کرد و گفت:
حق تعالی در کتاب مجید از قطع رحم نهی کرده است و به مودت ذی
القربی فرموده، و آنچه تو گفتی مناقض آن است. گفتم: غلط کردی که
موافق قرآن است:

A_Ⓢ Avgvi g#b Av#Q th hLb Avwg قطع رَحِم DËg ejj vg ZLb GKRB
GB e³te`i we#ivaxZv K#i ejj th G e³e` نص "úó `j x#j i wecwi Z,
KviY Avj #n Zvqvjvi tKiAvb g#mR#` قطع رَحِم w#t#a K#i#Qb Ges
Av#`k K#i#Qb| ZLb Avwg ejj vg, Z#j f#j Ki#Qv ,
eis GUV tKvi Av#bi B Av#`k thgb tKvi Av#b G#m#Q:

و ان جاهداک علی ان تشرکَ بی ما لیس لک به علمٌ فلا تطیعهما.

(miv tj vKgvb, AvqvZ: 15)

A_Ⓢ: WKŠ' h#` Zviv tZvgvi ci#Z Avgvi mv#_ Ggb KvD#K kixK Kivi
Rb` Pvc f`q hv#K Z#g Rv#bv bv, Zvntj Z#j Zv#`i AvbM#Z` Ki#e bv |

5.5 Mtj`lb - G nv`xtmi c`fve :

nv`xtmi c`fve mgj D`vni`bi gra`tg Z`j aiv`ntjv

❖ D`vni`Y

فرمايد: يا ملائكتي قد استحييت من عبدى و ليس له غيرى فقد

غفرت له

- (mv0`x, 1371: 03)

*A_@: Avj`m Zvqvj`v etj`b: tn Avgvi`td`ikZvMY! Avng Avgvi`H ev`v`
t`\_tK`j`w`4Z`hvi Avng Qvov`Avi`tkD`tbB| AZGe, Avng Zv`tK`y`gv`K`ti
w`j`vg|*

*GB AskUKzWZwb`ivm`tj`i`w`eL`vZ`nv`xm-Gi`Gevi`Z`t`_tK`Pqb`K`ti`tQb|
thgb`Kvkdz`Avmivi`Gi`GK`ti`l`qv`tZ`G`tm`tQ`N`*

" قال رسول الله ص: والذى نفسى بيده انّ العبد يدعو الله و أنّه عليه
غضبان فيعرض عنه ثمّ يدعّو الله فيعرض عنه ثم يدعو الله فيقول الله
تعالى الا انّ عبدى لم يدع غيرى فقد الستحييت منه و قد استجبت له،

*A_@`H`mE`vi`Kmg`hvi`nv`tZ`Avgvi`Av`Z`w`|`wb`O`qB`Ggb`GK`ev`v`w`h`wb
Avj`m`tK`Ww`tKb`Avi`Avj`m`Zui`Dc`ti`Am`š`b`w`Q`j`b-ZvB`Zv`tK`w`dwi`tq
t`b|`AZci`tm`Avevi`Avj`m`tK`Ww`tK,`Avj`m`Avevi`Zv`tK`w`dwi`tq`t`b,
Zvici`l`tm`Avj`m`tKB`Ww`tK|`ZLb`Avj`m`etj`b-`tn`td`ikZvMY`t`L`!*

Avgrvi ev`v Avgrv†K Qvov Ab` KvD†K Wv†K bv mZi vs Avng Zui t_†K (gly
wclwi †q w†Z) j ¾v teva Kwi , ZvB Zv†K yg v K†i w j vg|

(LvRv†qj x 1363 :129)

❖ D`vni Y:

ظل الله تعالى فى الارض رب ارض عنه و ارضه

(mv0` x, 1371: 05)

A_†: (mv` web R½xi kvmbvg†j ) Zui iv†R`vi Dc†i Avj wni ing†Zi Qvqv
civZZ wQj | tn vek†earZv ! Zvg Zui mšb _vK Ges Zv†KI mšb ivL!
(mvgbv, 2007: 14)

mv0` xi GB e³e` Øviv gj-Z H nv`x†mi c0Z B½Z Kiv n†q†Q:

السلطان العادل المتواضع ظل الله و رمحه فى الارض يرفع له عمل سبعين
صديقا

A_†: b`vq civqY ev`kv Avj wni Rvg†b Avj wni Qvqv I ingZ `†fc Avj w
Zvqvj v Zui gh® v mEi Rb wmi† Kx†bi mgch†q Dwb0Z K†i _v†Kb|

Aci Av†i KwU nv`xm Abj†fc eY0v i†q†Q thgb:

السلطان ظل الله فى الارض يأوى اليه الضعيف و به ينتصر المظلوم و من
اكرم سلطان الله فى الدنيا اكرمه الله فى يوم القيامة

(LvRv†qj x 1363 :138)

A_Ⓢ: mjZvb nj Avj mni Rvgtb Avj mni Qvqv `fj| Zui `iiv `ejiv
 civbn (g³) tctq_vtK Ges AZ`vPwi Ziv Zui KvqQ Avkq civq| AZGe th
 `vqvtZ mjZvbtk mnthvMZv Kti m³fb Kij, Avj m tKvgtZ Ztk
 m³fb Kiteb|

❖ D`vniY :

چون بهشت هشت باب اتفاق افتاد

(mv0`x, 1371:17)

A_Ⓢ thtnZzte+nktZi 8uU eve (`iRv) itqtQ, (ZvB Avgvi M³Utk I
 8uU باب (Aa`vq) v`tq m³eb`v`Kiv nj)

GLvtb Kve 8uU eve Øviv H nv`xtmi e<sup>3</sup>e`tk Bkviv Ktiqb thLvtb
 ejv ntqtQ :

الجنة لها ثمانية ابواب و النار لها سبعة ابواب

Avj nv`xm|

A_Ⓢ tetnkZ hvi itqtQ 8uU cdek c_, Avi Rvnbv³ hvi itqtQ 7uU `iRv
 vK GB veltq cve³ KijAv³bi D³j³ iqtQ³ Rvnbv³gi 7uU `iRvi veltq
 thgb:

لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِّكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَّقْسُومٌ

(mjv mRi, AvqvZ 44)

A_# : এর সাতটি দরজা আছে। প্রত্যেক দরজার জন্যে এক একটি পৃথক দল আছে।

--(LVR#qj x, 1363 : 172)

❖ D`vni Y :

تا مرد سخن نگفته باشد

عیب و هنرش نهفته باشد

(mv0` x, 1371:23)

A_@ hZyY chSÍ tKv#bv e"u³ K_v bv ej te ZZyY chSÍ Zvi t`vl A_ev
Y cKvk cv#te bv|

GB teBZuU i vm#j i nv`x#mi N Abj#c A\_@`q| nv`xmU u#b#e#f#c:

تکلمو تعرفوا فان المرء مخبوء تحت لسانه

--- (جامع الصغير)

A_# : K_v ej #j B Zv#K tPbv hvq| tKbbv, gvb#j i gj" Zvi uRneri u#b#P
m#|

❖ D`vni Y :

ما من مولود الا و قد يولد على الفطرة، فابواه يهودانه او ينصرانه او
يمجسانه

(mv0` x, 1371:27)

A_©. cŃZ“K beRvZK Zui - fve - cKwZ. wbtq RbWŃY Kti | AZci
wczvgvZv ZvtK BqvŃw, wL²-vb I gvRyx (AwMcRvi.x) Kti tZvtj |

Dtj wLZ GB nv`xm Zvdvmti gvRgvDj evqvb bvgK MŃš' ueü Gfvte
GtmŃQ| GQvor Gi mvgvb“ cwi ewZŃ ifc AtbK MŃš' msKwj Z ntqŃQ|
GLvtb فطرت Øviv gj-Z Zvlwnt`i Dcti wklm eŃvtbv ntqŃQ, Ges
KjAvtbi tmB AvqvŃZi cŃZ Bw½Z Kiv ntqŃQ :

فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ
الدِّينُ الْقَيُّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ
(miv ifg, AvqvZ: 30)

A_Ń তুমি একনিষ্ঠ ভাবে নিজেকে ধর্মের উপর প্রতিষ্ঠিত রাখ। এটাই আল্লাহর প্রকৃতি, যার উপর
তিনি মানব সৃষ্টি করেছেন। আল্লাহর সৃষ্টির কোন পরিবর্তন নেই। এটাই সরল ধর্ম। কিন্তু অধিকাংশ
মানুষ জানে না।

(LvRvtqj x 1363 :240)

❖ D`vni Y:

توانگیری به هنر است نه به مال

و بزرگی به عقل است نه به سال

(mvŃ`x, 1371:29)

A_© mvgŃ_Ń cwiPq Zui thvM“Zvq, m²ut` bq| Ai eoŃZji cwiPq Zui
ewxŃZ, eqŃm bq |

GUv Avii e mivntZ'i Abijc GKUv cñm× cēvt`i mvt_I ugj itqtQ Zte
Kue GLv#b nhi Z Avij (iv:) Gi evYx t_#K GwU DØZ Kti#Qb thLv#b ej v
ntqtQ: الفضيلة بالادب و الكمال لا بكثرة المال و جلاله العمال

LvRvtqj x 1363 :245

A_# gh# v nj Av`e I mdj Zvq, c#P#h#Avi Ktg# P#K#P#K# bq|

❖ D`vni Y:

بنی ادم اعضای یک پیکردند

که در آفرینش ز یک گوهرند

چون عضوی بدرد آورد روزگار

دگر عضوها را نماند قرار

تو که محنت دیگران بیغمی

نشاید که نامت نهند آدمی

-- (mv0` x, 1371:38)

A_Ⓢ Av`g mšlb (gvby) nj GKUv cY% (kixti) A½ cZ`½ | tKbbv
 Zui mᵃó gj-Z: GKB RvZ t_†K, hLb (t`tni) tKvb GKU A½ hšbv hy
 ntq, ZLb Ab`vb` A½, tj cl hšbvq Aw`i ntq cti | Zᵃg hw` A†b`i
 e`v\_vq e`v_Z bv nI Zvntj tZiv†K gvby etj bvg t`qv hvq bv |

mv0`xi GB AskUKzcKZ.A†\_©ivm†j i GK nv`x†miB Abv` wntmte
 e`envi K†i†Qb | nv`xmU ntj v wᵃófc:

عن النعمان بشير يقول قال رسول الله صلى الله عليه و سلم ترى المؤمنين فى
 تراحمهم و توادهم و تعاطفهم كمثل الجسد اذا اشتكى عضواً تداعى له سائل
 جسده با السهر و الحمى
 Avj nv`xm |

A_Ⓢ tbrgvb evki t_†K eibZ, wZwb etj b, ivmjywn (mv:) etj†Qb:
 gvby i Bgv†bi Ae`v nj Ggb th, Zui v G†K Actii m†_ eÜZcYmᵃúK©
 eRvq ivLte, cvi`úwi K mgte`bv I Av†eM Abv†zi cKv†ki`†fc nj GB
 th, Zui v thb GKB gvbe kixi, ZvB hLb Zui tKv†bv GK A½ hšyv M0`nq
 ZLb tm kixtii Ab`vb` A½, tj v Awb`† I R†ii gva`tg tm Astki m†_
 mgte`bv Avcb K†i`_†K |

mZivs t`Lv tMj th, mv0`xi GB gvmbex UKzúeú nv`x†miB Kve`vbv` gvĀ |

kvqL AvRj² etj b th, KveZvq Divj mLZ Av`g mšlb GKB kixtii
 A½ GB`w†KvY t_†K th Zv†K GK گوهر A_Ⓢ نفس واحدة (GK AvZ†)
 t_†K mᵃó Kiv ntq†Q |

² †kL AvRj 0 mv0`xi wL`vZ Dcbv, Zvi Ab`vb` Dcbv ntj v: I`†` tmvLub, wkw†b tmvLub BZ`w |

উল্লেখিত বেইতের বিষয় বস্তু *KjAv#bi GK Avqv#Zi mv#_I mvgÄm`cY©thgb*
Avj m Zvqvj v etj b-

يا ايها الناس اتقوا ربكم الذي خلقكم من نفسٍ واحدةٍ و خلق منها زوجها
و بثَّ منها رجالاً كثيراً و نساءً.

mjv wbmV-AvqvZ bs-1

A_# tn gube m#u#vq! tZvgiv tZvgv#`i tmB i#ei Bev`Z Ki whwb
tZvgv#`i#K GKRB t_#K mj# K#i#Qb Ges whwb Zui t_#K Zui m#zbx#K
mj# K#i#Qb, Avi we`li K#i#Qb Zv#`i `Rbvi t_#K AMwYZ cjad I
bvix|

❖ *D`vni Y:*

دگر ره گر نداری طاقت نیش

مکن انگشت در سوراخ کژدم.

-- (*mv0`x, 1371:49*)

A_# hw` Zwg we"Qz Kvgv mn" Kivi ygZv bv ivL Zvntj tZvgvi
Av#jy we"Qz M#Z#iLbv|

GLv#b ره دگر ره *m#eZ* به عبارت دیگر *A_# Ab" K_vq G A#_©*
e`eüZ ntq#Q | ZvB GB teB#Zi fvev\_#nj hw` Zwg `sk#bi Kó mn"

Kivi kw³ bv ivL, Ges Z^g Rvb th M^tZ^P t^fZ^ti w^elai w^e"Qzⁱt^qt^Q,
Z^vt^j Z^g 2q evi t^mL^vt^b A^v½^j w^l I bv|

thgb nv`x^tmG^tm^tQ^Ñ

لا يلدغ المؤمنم جحر مرتين

Ñ Avj nv`xm|

A_® tKvb tgv^tgb GK M^tZ® ®vi c^ti bv|

GB nv`xm Lvbv صحيح مسلم (tgv^mt^j g k^wi d) t_^tK Pqb Kiv n^tq^tQ|
nv`x^tmi w^el q ®Qj GBi^fc th Aveyl ¾^v bvgK GKRB K^jAv^bk K^we, w^hub
e`i h^tx Ask w^bt^q h^ye^x n^tq i^vm^tj i ®g^vc® ®vi K^ti g^w c^vb Ges c^ti
Avei I t^m I ^u`-h<sup>t</sup>x g<sup>m</sup>j g<sup>v</sup>b<sup>t</sup>`i w^ei^tx Ask t^bq Ges c^vi^vq e^x n^q|

t^dv^kvⁿv^t`i t<sup>k</sup>D t<sup>k</sup>D g<sup>t</sup>b K<sup>t</sup>i<sup>b</sup> GB nv`xm g^½j RbK, h^w I
AmZK® Rb® w^bt^la I `<sup>t</sup> k<sup>®</sup>n<sup>l</sup> q<sup>v</sup>i Av<sup>t</sup>`k i^tq^tQ GB nv`x^tm| m^te®c^wi
tgv^tgb^tK Aek®B Z^ui Aw^fA^vt^k K^vt^R j ^vM^vt^Z n^te Ges Z^v t_^tK w^ky^v
M^hY Ki^te| w^bt^Ri t^m w^ky^vt^k K^vt^R j ^vM^vt^e Ges th mKj Kg^Rv^tDi
dj^vdj g^x e^tj Rv^bt^Z c^vi^te t^m mKj K^vt^R nv^Z w®tebv| Z®c tK^vt^bv
Av^kv ev Kg®H Ae®v^q Z^v ®ea hZ^yY bv Z^vt^Z tK^vt^bv ®w^Zi K^viY ^vt^k
Ges hLbB GKevi Z^vt^Z tK^vt^bv ®w^Z ev S^wK t®L^v w®te ZLbB Z^v t_^tK
m^veav^b n^te Ges S^wK G^wo^tq h^vt^e|

Ñki^tn ®t^j ®lv, c; 286

-ডঃ মোহাম্মদ খাজায়েলী

❖ D`vni Y:

هر که خدای را عز و جل بیازارد تا دل خلقی دست آرد، ایزد تعالی همان خلق را بر او بگمارد تا دمار از روزگارش برآرد.

- (mv0`x, 1371:53)

A_® th e`w³ gnvb Avj wntK Amšb Kti tKvrbv e`w³ i gb Zā Kti Zvntj
Avj wv Zvqvj v H e`w³ tK Zvi Dcti e`w³ t`b thb ZvtK aYsm Kti |
tMvtj Št`b mv0`xi G AskUKzgj-Z GK nv`xtmi Abv` gvĀ | thgb GB
nv`xtm GtmQÑ

عن ابن مسعود قال، قال رسول الله ص: من اعان ظالماً سلطه الله عليه ،

Ñ Avj nv`xm |

❖ D`vni Y:

یکی را از بزرگان به محفلی اندر، همی ستودند و در او صاف جمیلش مبالغه میکردند سربر آورد و گفت: من آنم که من دانم.

(mv0`x, 1371:۶۵)

A_® GK e`w³ tKvb GK gvRij tm AwZi wĀZ Kti cKsmv Kiv ntj
wZvb Dtv `vovtj b Ges ej tj b Avng tKgb Zv Avng Rmb0 GLvtb tQvU

GKUr evtK'i gvatg AfbK e'vcK A_@e''³ Kiv ntqtQ, A_@e''³ Zj Ges
wbtRi cKwZ. Avng wbtRB Rmb |

GB wltqi mvt_ m'ú''³ nhiZ Avnj (Av:) Gi GKwU nv`xm thgb bvnRjy
evj vMvq GtmqQÑ GKw`b GK `j tjvK nhiZ Avnj (Av:) tK fqm x cksmv
Ki tj , nhiZ Avnj (Av:) Avj mni KvqQ Avkq c'v Kti ej tj b:

اللهم انك اعلم بي من نفسي و انا اعلم بنفسي منهم.... الى اخ

A_@ tn Avj m Avgvi wltq Avcwb Avgvi t_tK tek Rvbb Avi Avng
Gt`i t_tK tek Rmb

Ñknti tMvtj šlb, Wv. tgv: LvRvtqj x, c; 356

nv`xtmi D`vni Y:

این پادشه بارادت درویشان به بهشت اندرست و این پارسا به تقرب پادشاهان در
دوزخ

(mv0`x, 1371: 92)

A_@ Kwe etj tqb, KZBbv DĒg tmB ev`kvn&th `i tek nl qvi evmbvq
tefnkZ&jvf Kij | Avi KZBbv gv` tmB `i tek th ev`kvn`i `bKU`
jvtfi gva'tg t`vRL jvf Kti |

G e³te'i gj- cWZcv'' wltq nj GB th, GK`v GK `i tek t'cae
t`Ltj b th, GK ev`kv tefnktZ Ges Aci GK `i tek t`vhtL kww`l
tfvM Ki tq | ZLb H b'vKKvi e''³ wRtAm Kij , Ggb Ae`vi Kvi Y
Kx? ev`kvn GB gh'v tKv\_vq tctj b Ges `i tek Bev tKb kww`l tfvM

Ki#Qb? mvari Y gvbly Gi necixZ avi Yv tcvIY K#i | A`k" t_#K D#i
Avmj , G ev`kvn `i#tek nl qvi wbyg#E ev`kvnx K#i#Qb GRb" te#nkZ
tctq#Qb| Avi `i#tek ev`kvn#`i %bKU" jv#fi Rb" `i#tekx K#i#Qb
tm Rb" tm t`vR#L tM#j b|

Gi Aci Av#i KUv eY#v nj GB ifc th,

خير الامراء من جالس العلماء و شر العلماء من عاشر الامراء

A_# H Av#gi-AgivB D#G huiv Av#g#`i gR#j #m Mgb K#i b, Avi
wbK#Zg Av#j g nj Zviv hviv Av#gi#`i %#i bvcY" nq| tKv#bv tKv#bv
M#S' GB Gevi Z#K wb#P D#j #LZ gnvbex (mv.)-Gi nv`x#mi mv#_ Z#bv
K#i#Qb|

نعم الامير على باب الفقير و بنس الفقير على باب الامير

A_# KZBbv D#G tmB Av#gi th d#K#i i M#n ai bv t`q| Avi KZB
g#` tmB d#Ki th Av#g#i i `gv#i ai bv t`q| (LvRv#qj x, 1363: 335)

nv`x#mi D`vni Y:

به روزگار سلامت شکستگان درياب

که جبر خاطر مسكين بلا بگرداند

(mv#` x, 1371: 96)

A_# wbi vc` I `ea c#_ DcvR# K#i y#Z cv#t#q bvl | Avi wgmKx#bi
Afve tgvPb Ki#j nec` `ixfZ n#q hvq|

GLv#b 2q jvB#bi gva#tg K#e ivm#j i c#m x nv`x#mi c#Z Bkviv
K#i#Qb:

الصدقة تمنع سبعين نوعاً من انواع البلاء اهلونها الجذام و البرص

A_©nhiZ Avbvm (iv.) n†Z eWZ th, ivmj (mv.) etj †Qb, m`Kv 70
ait†bi evjv-gymeZ†K `i K†i | Avi Zb#a" me†P†q Z†QUv nj K†
ti vM/

(LvRv†qj x, 1363: 370-371)

nv`x†mi D`vni Y:

اندرون از طعام خالی دار

تا درو نور معرفت بینی

(mv0`x, 1371: 100)

A_©(Kwe Dc†`k `†fc etj b) Z†g tcU fWZ©K†i bv †L†q †KQzRvqMv
Lv†j ivL, Zv††j Z†g Zvi g†a" Avj vni gv†i dv†Zi Ask ††kl †`L†Z
cv†e | Kwe GB e³e`U ivmj (mv.)-Gi †b†P D††j †LZ nv`x†mi Dci †f†E
K†i etj †Qb | thgb:

إذا اقلّ الرجل الطعم فقد ملئ جوفه نوراً

A_† hLb GKRB gvby Zvi Lvevi K†††q Lvq ZLb Zvi †fZiUv b††i
(Av†j v†Z) c††i c†††††q hvq | (LvRv†qj x, 1363: 378)

nv`x†mi D`vni Y:

پای در زنجیر پیش دوستان

به که با بیگانگان در بوستان

(mv0`x, 1371: 109)

A_† Ac††i †PZ†`i mv†\_ c†††D`v†b _vKvi †P†q, †K†j eUx n†q eU†`i
cv†k _vKv D††g |

GLv#b Kwei GB gymbwie (w0c`x) gj-Z nhi Z Avj x (iv:)-Gi gly#btmZ
 evYxi mv#_ m#u,3 | thgb: الشدّ بالقدّ و لا مقارنه الضدّ
 mvnP#h©_vKvi tP#q fv#jv wRwb#m tkKj e#` nI qv DEg | GLv#b
 nv`x#mi gj- e3e#w#K Zui gymbwie#Z Z#j a#i#Qb | (LvRv#qj x,
 1363:392)

K#Av#bi D`vni Y:

زن بد در سرای مرد نکوی   هم در این عالم است دوزخ او
 زینهار از قرین بد زنهار   و قنار بنا عذاب النار

(mv0`x, 1371: 109)

A_# GKRb fvj gvb#i h#` Lvivc `x tRv#U Zv#j Zvi GB RMZB
 t`vR#Li ifc jvf K#i | AZGe, Lvivc mnag#t_#K mZK#nI (Avi
 t`vqv Ki) tn Avj m Avg#`i t`vRL t\_#K cibv#`vI |
 GLv#b Kwe tkl jvB#b cwe# K#v#bi Avqv#Zi fvI`#K c#yivq e3
 K#i#Qb | thgb Avj m Zvqvj v e#j b:

وَمِنْهُمْ مَنْ يَتُحَلِّوْنَ رِيَسًا آتَيْنِ الدُّنْيَا حَسَنَةً فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةٌ وَقَدْ آتَيْنَاكَ الْغَنَاءَ النَّارِ

(mjv evKv#v, AvqvZ bs 201)

A_# Avi Zv#`i g#` tKD tKD e#j, tn Avg#`i ie, Avg#`i#K
 `#qv#Z Kj`vY`vb Ki Ges Av#Liv#ZI Kj`vY`vb Ki Ges t`vR#Li
 Av_#bi AvRve t_#K Avg#`i e#v#vI |

D`vni Y:

غم فرزند و نان و جامه و قوت

بازت آرد ز سیر در ملکوت

(mv0`x, 1371: 111)

A_©mštb-mštiZi `tL-Kó, iaU-iaR, tcvlvK-cwi "Q` I iiiRK Gme
iKQB ciRMtZi Rb" cšZeÜK|

GLv#b سیر در ملکوت A_©Ava"mZ#K RMZ I Avj mni mv#_ mvyv#Zi
RMZ thgb Avj mni evYx له الملك و الملكوت A_©Zvi mKj mvg#R" I
ciRMZ Zui gvij Kvaxb|

ZvdvmiKvi#`i g#Z ملك nj evn" RMZ Avi الملكوت nj Ava"mZ#K
RMZ| Avi GB `B RMZB nj Avj mni mve#Fšg#Zji Ask thgb m#v
Bqvm#bi tkl Avqv#Z G#m#Q بيده ملكوت كل شيء A_©mKj RMZ I Gi
Av#Zji mKj melq Zui nv#Z b`v`l|

KzvAv#bi D³ Avqv#Zi gj- D#i`k" nj Guv cZxqgvb Kiv th,
cšZ`K e`iB `Buv RMZ ev `wó#KvY Av#Q thgb RoRMZ I Ava"mZ#K
RMZ|

❖ D`vniY:

چون حاجتش بر آمد تشویش خاطرش برفت، وفای نذرش به وجود شرط
لازم آمد.

(mv0`x, 1371: 114)

A_©hLb Zvi cšqvRb wgvU hvq Ges Zvi D#0M cšwvZ nq, Zvi
gvbZ ci#Yi Avek"KZv t`Lw`j |

GLv#b GB D0Zvstki j y nj N hLb gvbtZi kZ©ev`evqb nj
ZLb Zvi gvbtZi msKí cšZk#Z ci-Y Kiv Avek"K, Avi GB kZ©I
Avgj I qwh#ei `wjj nj ivm#j i nwm, thgb w#e#f:

المسلم عند شروطهم في ما احلّ

A_Ⓢ gḡḡij gMY Aek`B tḡvḡtj t̄j i w̄el t̄q `pZvi cwi Pq w̄ t̄e|ó
GB n̄w̄ m Lvbr Rv̄t̄gDm Qw̄M̄ti GKB w̄el t̄q GKUz̄w̄fb̄eti l qvR ēw̄Ȳ
n̄t̄q̄t̄Q:

المؤمنون عند شروطهم الا ما احلّ حراماً او حرّم خلافاً (الا ما خالف
كتاب الله)، في ما وافق كتاب الله.

(LvRv̄t̄qj x, 1363:398-399)

❖ D`vni Y:

هر سو دود آن كس ز بر خویش براند

و آن را كه بخواند بدر كس ندواند

(mv̄0` x, 1371: 92)

**GLv̄b Kve 1g jv̄B̄t̄b nhiZ Avj x (iv:)-Gi GKw̄ nv`x̄mi c̄ñZ Bw̄zZ
K̄tīt̄Qb: A_Ⓢ th t̄KD Avj m̄ Qvov Ab`
Kv̄iv v̄bKU m̄v̄h` c̄0_0v Kij tm t̄lM̄giv̄n n̄t̄q t̄Mj | (LvRv̄t̄qj x,
1363: 363) Avevi 2q jv̄B̄t̄b Kve Kz̄Av̄t̄bi GKw̄ Av̄q̄t̄Zi D̄x̄w̄Z.
w̄ t̄q̄t̄Qb th, w̄m̄n̄ ȳt̄w̄k̄l̄ ʿal̄ȳ l̄l̄h̄ f̄h̄w̄ ḥ̄s̄b̄h̄, A_Ⓢ th ēw̄P̄ Avj̄ni D̄ci
fīmv̄ Kīt̄e w̄Z̄v̄B̄ Zvi Rb` h̄t̄_ó n̄t̄eb | (m̄jv̄ Zvj v̄K, Av̄qv̄Z: 3)**

nv`x̄mi D`vni Y:

گفت يا اباهريره زُرني غيباً تَزِدُّد حُباً هر روز ميا تا محبت زيادت شود

(mv̄0` x, 1371: 107)

A_Ⓢ nhiZ Aveȳûiv̄qiv̄ (iv:) c̄ñZ̄w̄ b̄ iv̄m̄t̄j̄ i t̄L`ḡt̄Z Av̄m̄t̄Zb | w̄Z̄v̄b
GKw̄ b̄ ēt̄j̄ b: tn Aveȳûiv̄qiv̄ c̄ñZ̄w̄ b̄ Av̄m̄t̄e Zv̄t̄Z gnēȲZ ēw̄x̄ cv̄t̄e |
(LvRv̄t̄qj x, 1363: 388)

GB nv`xmLvbn Avtiv KtqKwU wKZvte eWY nttqQ| Zte GUv nhi Z Avey
 ûivqiv t_#K eWY nqwb, eis AveRvi I Ab`vb` i vmet`i t_#K eWY
 nttqQ| Zte Ab` Avi I GKwU nv`xm GBifc wel tqi Dci eWY nttqQ|
 nv`xtmi D`vni Y:

گفت: ای دوستان مرا در آنچه کردم اختیاری نبود و بزهی بر من نوشتند
 و راحتی به من رسید. شما هم به کرم معذور دارید و به عفو درگذارید.

A_# ejj: tn Avgvi eÜzM, Avg hv KtiwQ Zvi GLwZqvi Avgvi wQj
 bv Ges Zvi , bvnI Avgvi Rb` wj wce× Ki bv| tKbbv, GUv Lø mn#RB
 Avgvi Dcti b`v`IntttqQ| tZvgiv eis Avgv#K ygvi `wóZ t`L|
 GB NUbvUv gj-Z GKwU nv`xm t_#K MpxZ| thgb:

رُفِعَ عَنِ امَّتِي تِسْعَةَ: الخَطَأُ، والنَّسِيَانُ، وما اكرهُوا عليه، وما لا يعلمون،
 وما لا يطيقون، وما اضطرُّوا إليه، والحسدُ، والطيرةُ، والتفكرُ في
 الوسوسةِ في الخلق ما لم ينطقُ بشقَّةٍ. (evnvi#j Avbl qvi, 303)

Avgvi Db#Zt`i#K mvZwU welq t\_#K g# ivLv nttqQ, fjy, we`#Z,
 hei`w`I (hv Zvi Dcti Pwctq t`qv nttqQ), AÁvZ welq BZ`w` ... Gi
 gj- e³e` nj GB th, hLb tKv#bv NUbv nVvr Kti N#U hvq Ges f#j
 cvc Kti td#j A_ev AÁZvi Kvi#Y tKv#bv , Yv#ni KvR msNwUZ ntq
 tM#j Zvi tMvbn t_#K Avgvi Db#Zt`i#K g# ivLv nttqQ| ZvB hZyY
 ch#j , Yv#ni KvR m#úv`b bv nq Ges Zvi ywZ Ab` Kvtiv Dcti cwZZ
 bv nq| ZLb mvš#vi Rb` eÜzgn#j i `wqZ; nj Zv#K ygvi tPv#L
 t`Lv| (LvRvtqj x, 1363:389)

A_# nhiZ ggrR (iv:) n#Z eibZ, wZub etj b, ivmjym (m:) etj #Qb
0Av#j g#`i gh#v Av#e#`i Dc#i WK tZgb- c#Y#vi iv#Z mKj
Zvi Kvi g#S P#`i gh#v thgb0|

GQvovl AveymvC` (iv:) e#Y# Av#i K n#`tm ejv n#q#Q#

فضلُ العالمِ على العابدِ كفضلي على امتي

A_# Av#e#`i Dc#i Av#j #gi gh#v tZgb Av#vi D#Zi Dc#i Av#vi
gh#v thgb|

GQvovl nhiZ Av#y ingvb Av#d t_#K e#Y# th, ivmj- m:
Gikv` K#i#Qb#

فضلُ العالمِ على العابدِ بسبعينَ درجةً ما بين كلِّ درجتينِ كما بينَ السماء
والارض.

A_# (mvaviY) Av#e#`i Dc#i Av#j #gi gh#v nj mEi `#ii
e`eavb Gi c#Z`K `# `#ii g#Si e`eavb nj Av#gvb R#gtbi
e`eav#bi mgvb|

Z#e D³ tKZqvi mv#_ th n#`m#U met#P#q tenk m#úK#y Ges
tkL mv#`xi g#bvf#e#i D#m Zv nj #bg#f#:

إذا اجتمع العالم و العابد فقيل للعابد ادخل الجنة و تنعم بعبادتك و قيل للعالم
قف هنا فاشفع من احببت فانك لا تشفع احداً الا شفعت (اي قبلت) فقام
مقام الانبياء.

(Rv#gDm#v#xi)

A_# tKqvg#Zi #`b hLb mevB GK#I Rgv#qZ n#e| ZLb Av#e`#K
ejv n#e th hv#l Rv#v#Z c#ek Ki- GUvB tZvgvi Bev`#Zi c#Z`vb|
Ges Av#j g#K ejv n#e, GLv#b `vovl Ges hv#K hv#K tZvgvi gbP#q

(Zv̄t`i Rb̄) kv̄dv̄qv̄Z Ki, Ges Z̄ng Ggb Kv̄D̄t̄KB kv̄dv̄qv̄Z Kītebv
hv̄t̄K Av̄ng kv̄dv̄qv̄Z A_̄P̄Z Kej̄ Kie bv, (A_̄P̄ Zvi mKj m̄dv̄qv̄ZB
M̄h̄Ȳth̄M̄ n̄te) Gfv̄teB t̄m̄w̄ b GKRB Av̄t̄j g (Ø̄x̄b̄x̄/n̄°v̄b̄x̄) bev̄t̄`i ̄t̄i
Dc̄w̄YZ n̄te|

(Lv̄Rv̄t̄qj x, 1363:403-404)

Dcmsnvi

dviim mwinZ" Gidvb, ZvmvDd Z_v Ava"vWZ#KZvq cwi cY⁹ we+kI Z Iô I mBg
kZtKi Kue I mwinZ"Kiv Bmj vug `k<sup>8</sup>, ZvmvDd, tLv`vççj cfwZ. weIqtK KzAvb
I nv`xtmi fveavivq ubtRt`i mwinZ"Ktg⁹dwtq Ztj wekbw`Z ntqtQb| Gti i
gta" huiv Dtj-LthvM" Zviv ntj b - iævKx, tdit`Sim, bvtmi Lmia; LvKvb,
mivvug, AvEvi, iaug, nvdR, Rvix I miv`x ççj we+kI ctm x jvf Ktib| GQrovI
Ab`vb" tjLK thgb- Mv<sup>3/4</sup>vij, Dbmjvj gvqvij, bvmiçj vn gij I Ab`vb`iv Ztj i
vbR vbR mwinZ"Ktg⁹KzAvb gvR` I Gi Zidimi Ges ivmçj i nv`xm, mivvex`i
Rxebx BZ`w` Øviv cfwieZ wQtj b|

Dctiv³ Avtj vPbri gva`tg miv`xi Rxeb, Zui mwinZ"Ktg⁹we+kI Kti Zvi e`lb I
vuj`lb Mš0tq KzAvb I nv`xtmi e`vcK cfwie Ztj aiv ntqtQ| cvkvcvkk
KzAvtbi AvqvZ I nv`xmgçni e`envti wevfbæaitbi `¶Zv%kij cwi j ¶Z ntqtQ
hv Ab`vb" Kue mwinZ"Kt`i gta" Abjç `¶Zv, e`envti i wfbæZv, Dcgv-DxwZi
gvkAvbv tZgb cwi j ¶Z nq bv| miv`x tmç¶tÎ ubtRtK mevi tPtq mdj wntmte
ççvY KtiçQb|

AÎ AvfmÜçf⁹miv`xi KzAvb I nv`xm cfwieZ KueZv,tjv Zui Abe`" Mš0q
vuj`lb I e`lb t`tK Pqb Kti Ztj aiv ntqtQ Ges ççvY Kiv ntqtQ th, G
KueZv,tjv tKvçbv bv tKvçbvçte cweÎ KzAvb A_ev nv`xtmi ççZ mivmvi Bw½Z
Kiv ntqtQ A_ev Bw½Zen|

MŠCIA

1. tkL tgvmtj n Dwi' b mŏ`x ůmi vRx, (1371 ůn: tmŠiel)ᵑ: eŷlb, GtŠkvi vřZ teBbj tgj vj x Avj ů`v
2. tkL tgvmtj n Dwi' b mŏ`x ůmi vRx, (1371 ůn: tmŠiel)ᵑ: ůwj`lb, GtŠkvi vřZ teBbj tgj vj x Avj ů`v
3. tkL tgvmtj n Dwi' b mŏ`x (1336 ůn: tmŠiel)ᵑ: eŷlb, RvZxq BDřbmřKv Kůgkb, řZnivb|
4. W. tgvnřŷ LvRřtqj x, kiřn eŷlb, (1363 ůn: tmŠiel)ᵑ: mřRgvřb GtŠkvi vřZ Lvře`vb, Bivb|
5. W. tgvnřŷ LvRřtqj x kiřn ůwj`lb, (1363 ůn: tmŠiel)ᵑ: mřRgvřb GtŠkvi vřZ Lvře`vb, Bivb|
- 6| mřBřq` evřd mřgbvř-2007, Lřŏvř, Avj ůgv tkL mř`x (i) ůwj`lul tev`lul RbZv cvřwj řKkb, XvKv|
7. tgvqřřn` ůRqv, (1374 ůn: tmŠiel)ᵑ: mř`x, 2q cřKřk, řZnivb|
8. tgvnřŷ Avngw`qvř, mř`x, (1385 ůn: tmŠiel)ᵑ: 1g cřKřk, Bm cvřvb, Bivb|
9. tgvmtj n ůeb Avřjůn mŏ`x (1372 ůn: tmŠiel)ᵑ: Křj - qvZ mř`x tgvnřŷ Avj x dviřKx KZŘ 1g cřKřk, řZnivb
10. W. Avngv` Zvgřg`vix (AbyW. Zwi K ůRqvDi ingvb ůmi vRx) 2007, dvmř mřmřřZ`i BřZnřm, Avj ů`v AvŠRřZK cřKřk bř ms`v|
11. Ave`řř mřĚvi, dvi mř mřmřřZ`i Křj řg, Bmj ůgK dviřřůkb evřj vř`k, XvKv, (ůřZxq cřKřk, Rřy, 1987)
12. W. mřř`K ři hřř`n kvdřK, Zwi řL Av`ůevřřřZ Bivb, BbřZkvi vřZ `ůbk mřřřn cvBj řx, Bivb|

13. Ave`j gl`y, gnyj g gbxlv, Bmj wjK dvDfUkb ejsj v`k, XvKv, 26tk gvP,©1980, ZZxq gyY|
14. gnyj gbmj D`xb, Bivtbi Kwe, ejsj v GKvWgx, Rvbgvix, 1978|
15. Ave`j gl`y, gnyj g gbxlv, Bmj wjK dvDfUkb ejsj v`k, XvKv, 26tk gvP,©1980Bs, ZZxq gyY|
16. G.ue.Gg. Ave`j gvub, tev`lu e½vbgv`, tKvi Avb gwAj j vBtefx, ewi kvj (3q cKvk, tmfPaf)
17. Edward G. Brown, A literary History of Persia, Published in 1969, Publication: The Syndics of the Cambridge University Press, Part II (P. 527-528)
18. tgvnvaf ei KZjn, cvi m` cUzfv, cUg LÐ 1930 Bs mfb cKvkZ|
20. Bmj vgx vekfKvl, Bmj wjK dvDfUkb ejsj v`k, XvKv, 24 LÐ, 1g fVM, AvM÷, 1998|
21. tgvnvaf tgvvriK Avj x Avv-Z, kvqL mvO`x(i)-Gi wj`-u Bmj wjK dvDfUkb ejsj v`k, XvKv, Rly, 1993|
22. Ave`j gl`y, gnyj g gbxlv, Bmj wjK dvDfUkb ejsj v`k, XvKv, 26tk gvP,©1980, ZZxq gyY
23. W. tMvj vg umvBb BDmglx, `vgvbx Avh&\_j, m`uvv` Z (mvO`xi wj`-lb MŠ' t\_fK msKwj Z cOw³gvj v I Zvi e`vL`v| mlyvb crewj wks tKvs. tZnivb, Bivb, (1374 tmŠielP|
24. kvL mvO`x wmi vRx, wj`-lfb mvO`x, I qvKvi Avj x m`uvv` Z, gvKZvteB \_vbfx, mnivbcj, t`le`, fvi Z|
25. kvqL mvO`x wki vRx, wj`-lfb mvO`x, Bmj vgx cRvZŠ; Bivtbi mvs`wZK tK>`? XvKv, Rvbgvix 1984|

26. Rkviġ għ-K diidli m'úw`Z, Kij - qitZ miv`x (Aveġm BKej
Avkizqibx I gġv`đ diidli figKmn), mivRgvtb BbivZkivitZ Rvif`vb,
tZnivb, Bivb, 1371 tmšiel, (,ij`vb Astki figKv)

-----mgvß-----